

# MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER  
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ  
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL  
I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM  
BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 426.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 88—2—82.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL  
A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESULETENEK  
SZERKESZTŐ-BIZOTTSAGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR  
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TÁRSSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF  
M. KIR. POSTA MŰSZAKI TANÁCSOS

## A posta (és táviró) felelőssége a távirati utalványokért.

Irta: Dr. FORSTER KÁROLY m. kir. postaigazgató.

La responsabilité des Administrations postales (et télégraphiques) pour les mandats télégraphiques.

Par le Dr. Charles de Forster, Directeur des Postes.

Le mandat télégraphique appartient à deux services différents, à savoir au service postal, comme mandat et au service télégraphique, comme télégramme. Le premier service, c'est à dire celui des mandats, est basé sur la responsabilité complète de l'Administration et des agents, tandisque, dans le service télégraphique, ni l'Administration, ni l'agent en fonction ne porte aucune responsabilité. Comment peut-on concilier les deux principes? Nul doute que l'expéditeur a le droit d'être indemnisé dans le cas où un mandat télégraphique a été erronément payé par suite d'une erreur commise dans la transmission télégraphique du mandat. Mais est-ce que l'agent coupable est responsable de ce fait? D'après les règlements télégraphiques, il n'y a pas de responsabilité, mais la responsabilité matérielle (civile) des agents coupables envers l'Etat comme employeur est hors de doute surtout, s'il s'agit d'un fait intentionnel, ou d'un défaut inexcusable. (Omission de la répétition obligatoire des parties prescrites du télégramme, etc.) La question est encore plus compliquée dans le service international, surtout si le télégramme-mandat est transmis par des pays dont une partie ne prend pas part dans le service des mandats. Dans ce cas, il ne reste aux Administrations postales d'origine et de destination que d'assumer la responsabilité entière pour le dommage survenue.

A távirati utalvány két, egymástól teljesen különböző szolgálati körbe tartozik, nevezetesen részben a könyvelt *postai* küldemények, részben pedig a *táviratok* körébe. A két szolgálat: a „könyvelt postai küldemény“ és a „távirat“, egymástól teljesen eltérő alapokon nyugszik. Különösen éles a különbség a két szolgálati ág között az állam,



illetőleg a posta felelőssége tekintetében. A könyvelt küldemények bármely fajáért fennáll a posta kártérítési felelőssége, amely általában a postára adott tárgy értékéig, illetőleg a nyilvánított, biztosított értékéig, vagy pedig a postára adott utalvány összegéig áll fenn. Ezzel szemben a távíró szolgálat a táviratokért való felelősséget nem ismeri. Sem a távirat *nem* továbbításából, sem pedig annak *téves* továbbításából eredő kárt a távíró üzleti szabályzat szerint nem térítik meg, még ha az alkalmazott bűncselekményéből, vagy igen nagyfokú gondatlanságból származott is a távirat nem továbbítása vagy téves továbbítása. (L. a Távíróüzleti Szabályzat 2. §. 4. pontját.) A két, egymással ellentétben álló és e kérdésben összeütköző elv megvilágítására vegyünk egy példát, ami az életben egyébként tényleg elő is fordult. Az egyik postahivatalnál 10 drb. maximális összegű távirati utalványt adtak fel „Rékássy“ névre. A távíró tisztviselő a „Rékássy“ szó helyett „Békássy“ nevet adott le a távirón. Szerencsére idejében történt intézkedés; a tévedést helyrehozták és a posta nem szenvedett kárt. Tegyük fel azonban, hogy az eset nem így szerencsésen végződik és a rendeltetési helyen van „Békássy“ nevű lakos is, akinek a távirati utalványt kifizetik és akitől az összeget — a tévedés kiderülése után — nem sikerül visszaszerezni. Ugyanígy előfordulhat, hogy az utalvány összegében történik a távirón való továbbításnál tévedés és a tévedést elősegíti az, hogy a távíróalkalmazottak a szabályok ellenére az utalványtávirat előírt részeit nem ismétlik meg.

Akármelyik példát tekintjük, kétségtelenül arra az álláspontra kell helyezkednünk, hogy a postának (tágabb értelemben véve ezt a szót, azaz értve alatta a „posta és távíró“ intézetet), a távirati utalvány feladójával szemben feltétlenül fennáll a felelőssége, mert az „utalvány“-t nem a címben megadott egyénnek, illetőleg a feltüntetett összegben fizették ki.

Kérdés azonban, hogy a posta, a közönség szempontjából egy, de a kezelés szempontjából kétféle küldemény (a távirati utalvány és az utalványtávirat) kezelését ellátó intézmény a kártérítést maga kénytelen-e viselni, vagy pedig átháríthatja-e azt a hibás alkalmazottra? Ha a hibát a szűkebb értelemben vett „posta“ alkalmazott, tehát a „postai küldemény“-t, azaz a távirati utalványt kezelő alkalmazott követte volna el, pl. ha a helyesen beérkezett távirati utalványt helytelenül kézbesíti, a hibás postaalkalmazott kártérítési felelőssége vitán felül áll. A régi Postakezelési Utasítás 3. §. 2. pontja, illetőleg az új A. 2. Szab. 6. §. 1. pontja értelmében ugyanis „minden postaalkalmazott egyénileg és anyagilag felelős a postával szemben azokért a károkért, amelyeket szándékosan, vagy a köteles gondosság elmulasztásával idéz elő, valamint azokért, amelyek hivatalos foglalkozása közben elkövetett hibája... stb. következtében keletkeznek.“

Ha azonban a hibát vagy mulasztást a távírószolgálat körében követik el, így pl. bármilyen nagyfokú hanyagsággal, sőt esetleg szándékosan a táviratot csonkítva továbbítják, kártérítési felelősséget a távíróüzleti szabályzat nem ismer el.

Bár a Távíróüzleti Szabályzat fentidézett §-a alapján ez a felfogás — a távírószolgálat szempontjából — jogilag helyes, mégis, azt hiszem,



ez a távíróüzleti szabály csak a közönség és a távíró közt levő viszonyra vonatkozik és a posta- (távíró-) intézetnek, mint a távírószolgáltatásban alkalmazott tisztviselő felettes hatóságának, az „alkalmazási” jogviszonyból kifolyóan módjában van az általa szenvedett kárt a visszaélő vagy súlyos mulasztást elkövető alkalmazottal megtéríteni és pedig az *általános magánjogi* elvek alapján is. Az állami alkalmazottak ugyanis felelősek a szolgálatuk közben elkövetett vétkes cselekményükért vagy mulasztásukért. sőt ide számíthatjuk nemcsak a „vétkeséget” a dolust, hanem legalább is a súlyos gondatlanság (culpa lata) esetét is.

A vétkes vagy súlyos mulasztást elkövető alkalmazottnak egyébként a közönséggel szemben is fennáll a magánjogi felelőssége, amelyre azonban ebben az esetben nem kerül sor, mert a postaintézet teljes felelőssége vitán felül áll. (L. erre vonatkozóan „A postaalkalmazottak magánjogi felelőssége a közönséggel szemben” című cikkemet, megjelent a Magyar Posta 1931. február havi számában.)

Az államnak, mint alkalmazónak az alkalmazottal szemben fennálló kártérítési igényét joggyakorlatunk elismeri.

Az állam ennek a jogának érvényesítésére kénytelen elvileg, mint-hogy magánjogi kártérítési kötelezettségről van szó, a polgári bíróságot igénybevenni. A postai fegyelmi rendtartásunk azonban e tekintetben eltérően rendelkezik. E rendtartás 3. §-a ugyanis ekként hangzik:

„Fegyelmi eljárás és fegyelmi büntetés alá eső szolgálati vétségek általában a következők: . . .

f) a törvények rendelkezésének, a rendeletnek és meghagyásoknak, a szolgálati szabályoknak és utasításoknak rosszhiszemű, szándékos áthágása vagy gondatlanságból, illetőleg felületességből eredő mellőzése . . .”

Ugyanezen rendtartás 4. §. 1. A. pontjának utolsó bekezdése szerint pedig a fegyelmi eljárás során kiszabható mellékbüntetések egyike: „a kárösszeg megtérítése”.

A *posta egész személyzetére kötelező* fegyelmi rendtartás tehát módot ad arra, hogy a posta bármely ága, így a távírószolgálat keretében is elkövetett vétkes vagy gondatlan cselekményből vagy mulasztásból előálló kárt az alkalmazottal a fegyelmi eljárás során kiszabott *mellékbüntetés* útján meg lehessen téríteni. Hasonló alapelvet, de eltérő végrehajtási módokat vall egyébként az összes állami tisztviselők fegyelmi ügyeiben általában alkalmazott, 1874-ből való pénzügyminiszteri rendelet is. (L. Zawadowszky: Pénzügyi Törvények, Szabályok és Rendeletek Gyűjteménye II. kötetében.)

E rendelet 237. §-a szerint:

„Súlyos szolgálati vétséget követ el az a tisztviselő, aki

a) hivatalát oly mérvben hanyagolja el, hogy abból a kincstárra kár háramlik vagy háramolhatnék . . .”

A gyakorlati eltérés e két szabályzat közt az, hogy míg a posta fegyelmi rendtartása szerint a kártérítés kérdésében érdemleges, összeg-



szerű elmarasztaló határozatot lehet hozni, addig a pénzügyminiszteri rendelet szerint (l. Zawadowszky id. műve 191. oldalát) az esetleges károk megtérítése iránt csak a felelősség állapítandó meg és a kár összegét az illető ellen indítandó polgári perben külön is bizonyítani kell. (L. ugyanúgy a törvényhatósági tisztviselőkre vonatkozóan az 1886 : XXIII. tc. 9. §. 3. bekezdését is: „a fegyelmi határozatban... az elmarasztalt által okozott károk megtérítése iránti felelősség is mindenkor megállapítandó.“)

A két felfogás közt levő eltérést e cikk keretében nem lehet hivatásom tárgyalni, csak azt jegyzem meg, hogy véleményem szerint a pénzügyminiszteri rendelet módszere felel meg inkább az általános köz- és magánjogi felfogásnak.

A fentiekben kifejtetteket összegezve: a posta a távirati utalványok szabályszerű kifizetéséért épúgy felel, mint a postautalványokért. Ha a szabálytalanság azáltal állt elő, hogy az utalványtáviratot megcsonkították, a *posta felelőssége* a Táviróüzleti Szabályzat 2. §-a ellenére változatlanul fennáll. A távirószolgálatban alkalmazott személyzet vétkes cselekménye vagy mulasztása esetén a posta a *kártérítési eljárás során általa kifizetett kárösszeget* a távirószolgálatban alkalmazott tisztviselővel szemben a fegyelmi eljárás során érvényesítheti. Magától értetődik, hogy a vezetőség diszkrécionális joga, hogy a felelősség szankcióját mikor, milyen súlyos esetben alkalmazza a vétkes vagy gondatlan tisztviselője ellen.

Cikkem befejezéséül megemlítem, hogy ez a kérdés a nemzetközi posta- és távírójogban még bonyolultabb helyzetet teremthet. Az alaptételek itt is ugyanazok. A nemzetközi postautalványegyezmény értelmében a távirati utalványokért a postaigazgatások épúgy felelősek, mint a postautalványokért, viszont a nemzetközi távíróegyezmény, illetőleg a legutóbbi madridi nemzetközi távközlési egyezmény 23. §-a értelmében a táviratok továbbításából eredő kárért az egyezményben résztvevő államok egyáltalában nem felelősek. Ha a távirati utalványt csak két szomszédos ország posta- és távirószolgálatja kezelte, a helyzet még könnyen megoldható: annak az államnak a postaigazgatása lesz adott esetben felelős, ahol a távíróalkalmazottak a vétkes vagy gondatlan cselekményt vagy mulasztást elkövették. Mi történjék azonban, ha pl. Magyarországból Japánba szól a távirati utalvány és a táviratot valamely olyan közbeeső állam területén csonkították meg, amely esetleg nincs is sem a felvevő, sem a leadó országgal postautalványforgalomban? Itt nem marad más hátra, minthogy a kárt a két (felvevő és leadó) állam postaigazgatásai viseljék, még pedig a hibás távíróigazgatás, vagy az annak területén levő postaigazgatás ellen támasztható visszkereseti jog nélkül. Nem igazságos elv, de jobb megoldás nincs.



# A Postakezelési Utasítás új kiadása.

(Első közlemény.)

Irta: Dr. KOVÁCS JÓZSEF m. kir. postaigazgató.

La nouvelle édition du Règlement d'exécution de l'Ordonnance Postale.

Par le dr. Joseph Kovács, directeur des Postes.

L'auteur expose dans son article les préliminaires historiques de la nouvelle édition du Règlement d'exécution de l'Ordonnance Postale ainsi que les causes qui ont rendu nécessaires dans un intervalle assez court, la deuxième édition du Règlement. Il fait connaître les considérations de principe poursuivies dans la rédaction de la nouvelle édition ainsi que la composition de l'ouvrage. Pour finir, il démontre, à coup d'exemples, les économies considérables de main-d'oeuvre de matériel et de dépenses, réalisées par les dernières innovations apportées à l'exécution du service.

A Postakezelési Utasításnak több mint négy év óta készülő új kiadását a m. kir. posta hivatalai és személyzete a napokban már kézhez vették.

Elődje a „P. K. U.“ rövidített névvel közismertté vált szabályzat — 1927. év december havában<sup>1)</sup> jelent meg. Határozatai, melyek a P. R. T. 1927. évi 33. számáig megjelent rendeleteket foglalták rendszerbe, azonban csak 1928. március hó 1-ével léptek életbe.

Az első kérdés, ami az új kiadás megjelenésénél önkéntelenül is előtérbe tolul, hogy aránylag ily rövid idő alatt miért volt szükség ebből a szabályzathoz újabb kiadásra?

Ez a kérdés szorosan összefügg a Postaüzleti Szabályzat második kiadásának ügyével. Amikor ugyanis a posta vezetősége a Postaüzleti Szabályzat új kiadását elhatározta<sup>2)</sup> és kimondotta, hogy abba csak a posta és a szolgálatait igénybevevő közönség jogviszonyára vonatkozó szabályokat veszi fel, ezzel parancsoló szükségességgé vált a Postakezelési Utasítás új kiadásának előkészítése is.

De más ok is kívánatossá tette a Kezelési Utasítás új kiadását. A magyar posta kezelési és pénztárszolgálat a háború után az egész vonalon gyökeresen átalakult: egyszerűbbé, gyorsabbá és észszerűbbé vált. Az átalakulási folyamat évek munkáját vette igénybe és 1927. év végével, a Kezelési Utasítás megjelenésével, még korántsem fejeződött be. Hiszen, hogy csak néhány fontosabb kezelési utasítást említsek, a postai megbízások új kezelési rendje, a zsáknilyvántartás egyszerűsítése, a térti küldemények kezelésének új szabályai, az állandó közvetítő jegyzék alkalmazása, végül a levélrovatlap használatának megszüntetésével kapcsolatos rendelkezések csak jóval a „P. K. U.“ megjelenése után léptek életbe. Ezek, továbbá a közönség jobb kiszolgálására szolgáló üzletszabályzati változások és nem utolsósorban a londoni egyetemes postaszervezés és egyezmény határozmányai révén előállott tömeges szövegváltozások keresztülvétele már elkerülhetetlenül szükségessé tették az új Postakezelési Utasítás kiadását.

De nem hallgathatom itt el, az új kiadás szükségességének egy

<sup>1)</sup> L a P. R. T. 1927. évi december 31-én megjelent 52. számát.

<sup>2)</sup> L. Dr. Belus Mihály postatanácsos „Az új Postaüzleti Szabályzat“ című cikkét lapunk 1933. évi 8. számában.



harmadik indító okát sem. Kétségtelen, hogy a „P. K. U.“ kitünő szolgálatot tett azzal, hogy először foglalta rendszerbe a P. R. T. és a Szabályrendeletek Gyűjteményének útvesztőiben elrejtett postakezelési szabályokat. Ez az úttörő munka elévülhetetlen érdemeket biztosított önfeláldozó munkása, dr. Hollós József, azóta nyugalomba vonult postafőigazgató számára is. A P. K. U. mindennapi használata közben mégis több olyan hiányossága ütközött ki, amely — bár mit sem von le szerzőjének érdemeiből — a gyakorlatban, különösen gyors munka közben, legalább is nehezen hozzáférhetővé tette az ott összegyűjtött rendelkezéseket.

Végül időszerűvé tette a Kezelési Utasítás újraszövegezését, még az a tény is, hogy a posta kezelési szolgálatának közel 10 év óta folyó átszervezési munkálatait az 1932/33. költségvetési év végével sikerült befejezni. A kezelés egyöntetűsége és biztonsága érdekében tehát helyesnek mutatkozott az időszaki változásokat figyelembevévő, egységes kezelési utasítás kidolgozása és mielőbbi kiadása. A Postaüzleti Szabályzat és a Postakezelési Utasítás új kiadásának megjelenése lezárja azt a több mint 10 éves időszakot, melyet jogosan nevezhetünk a magyar postakezelés „Sturm und Drang“ korszakának, mert a m. kir. posta kezelésének alig van olyan része, melyet az 1924. év óta folytonosan tartó átszervezések érintetlenül hagytak volna.

Sokaknak meg volt a maguk véleménye ezekről a tömeges kezelési újításokról. A m. kir. posta személyzetének széles rétegei sokszor alig titkolt idegenkedéssel fogadták a vezetőség egyik-másik rendelkezését amelyek nem egyszer évtizedes megszokásokon alapuló biztos kezelési tudásától fosztották meg az alkalmazottakat és kényszerítették úgyszólván napról-napra újabb és újabb szabályok, kezelési eljárások, ismeretek elsajátítására. Utólag azonban mégis be kell látni, hogy a vesztett háborút követő új viszonyok, elsősorban pedig a gazdasági helyzet állandó romlásával a m. kir. postára is ráparancsolt takarékosági szükségzerűségek egyszerűbb, kevesebb ellenőrzéssel járó és olcsó kezelési eljárások megteremtésére szorították a postaintézetet, hogy így az önköltségek apasztásával ellensúlyozhassa a forgalom állandó csökkenése miatt évről-évre nagyobbodó jövedelemkiesést.

Legtöbb postakezelési újítás tehát a kezelési célszerűségeken túl egyúttal, sőt gyakran elsősorban, gazdasági okokból született meg, hogy az egyszerűbb kezelési eljárások bevezetésével a m. kir. posta dologi és személyi kiadásai csökkenthetőek legyenek.<sup>3)</sup>

<sup>3)</sup> Idevonatkozóan, ha röviden is, de mégis tanulságosnak tartok néhány hozzátvetőlegesen adattal rámutatni azokra a megtakarításokra, amelyeket az utóbbi évek egyik-másik postakezelési újítása révén elérni sikerült, annak igazolására, hogy a kezelési újítások nem egyedül a „Sic volo, sic jubeo“ elv alapján, hanem nagyon is komoly takarékosági célok szolgálatában születnek meg:

A P. R. T. 1926. évi 40. számában megjelent 11.176/1925. sz. rendelet a kincstári hivatalok főpénztár-kezelésénél az ellenzárosi munkakört megszüntette, ezzel, valamint a készpénzbeszolgáltatások és ellátmányok kezelésének új rendjével jelentékeny számú munkaerőnek más munkakörben való felhasználását tette lehetővé.

Az állandó közvetítőjegyzék rendszeresítése belföldi levélzárlatot közvetítő me-  
netek használatára (l. a P. R. T. 1932. évi 36. számában megjelent 89.585/4. sz. ren-  
deletet) csupán a budapesti igazgatósági kerületben évenként 525.000 drb. levélpostai  
átadójegyzék kiállítását tette feleslegessé. Ha itt figyelmen kívül hagyjuk ennek a je-  
lentékeny számú átadójegyzéknek naponkénti kiállításával járó munkafelesleget, csu-



Ezzel szemben kétségtelenül áll az a tény is, hogy a kezelési szabályoknak gyakori, sőt állandó változásával járó átszervezési munkálatok határozottan próbára tették a postaszemélyzet munkakedvét, kitartását, sőt szakirányú képességeit is. A kezelési szolgálat ellátásánál e miatt hosszú időn át hiányzott a szabályok állandósága, a megszokottság, a kezelés jóságának ez a legbiztosabb záloga. Az egységessé vált gyakorlat helyett a régi szabályok emlékeiből és a csak félig-meddig elsajátított újabb szabályok részeiből sok hivatalnál helytelen s a kezelt értékek és küldemények biztonságát is veszélyeztető házi szokások alakultak. Ezeket a helyi szokásokat a hivatalok személyzete — kifogás hiányában — legtöbbször tényleges szabálynak tekintette. Az élő szabálynak ilyenformán hivatalonként változó alakban való gyakorlati alkalmazása, különösen azoknál a hivataloknál vált általánossá, hol maguk az ellenőrzésre hivatottak, — tehát elsősorban a hivatalosztály- és csoportvezetők —, sem tanulmányozták alaposabban a változott szabályokat és így azok végrehajtásánál itt-ott jelentkező nehézségek legyőzésénél nem állottak kellőképp tanáccsal, útbaigazítással, ellenőrzéssel személyzetük rendelkezésére. Az ilyen hivatalok személyzetének igen sok tagja saját kárán és csak akkor tudta meg, hogy az új szabályok helyes alkalmazása milyen védelmet biztosított volna részére, mikor azok egyikének-másikának elhanyagolásából, vagy téves alkalmazásából keletkezett kincstári kárért felelősségre vonták vagy kártérítésre kötelezték.<sup>4)</sup>

A m. kir. posta Szabályzatainak gyűjteményes kiadásában most megjelent A. 1., A. 2. és A. 3. kötetei jogosan tekinthetők a posta kezelési rendszer szükségszerű átszervezésére irányult tervszerű munka határköveinek. Az azokban közreadott szabályok azonban ebben az alakjukban sem lehetnek örökéletűek és változhatatlanok, mert komoly okok a jövőben is szükségessé tehetik bizonyos mérvű kiegészítésüket, avagy átalakításukat.<sup>5)</sup> Hasonló kodifikációs munka összeállítása és

pán a nyomtatványfogyasztásnál ez az egyetlen rendelkezés, az 1927-től 1932. évig terjedő átlagos fogyasztással szemben (tehát nem is a csúcspontot véve figyelembe) évi 5.000 conc megtakarítást jelent.

Sok ellenérzést váltott ki a kezelési személyzetnél (különösen mozgópostánál) az a rendelkezés, mely a rovatlapoknál és átadójegyzékeknél eddig használt  $\frac{1}{4}$  íves és  $\frac{1}{2}$  íves nyomtatványok helyett általában az  $\frac{1}{8}$  íves nagyság használatát tette kötelezővé. A ma már egész vonalon bevált új rend az utolsó 6 évi átlagos fogyasztással szemben évenként kereken 24.000 conc nyomtatvány megtakarításához vezetett.

Az állandó közvetítőjegyzék rendszeresítésével és a rovatlapok nagyságának változtatásával elért megtakarítás évi összege körülbelül 27.000 P-re tehető.

A számkönyvtartás rendjét újra szabályozó és a P. R. T. 1932. évi 41. számában megjelent ad 89.802/4. számú rendelet nemcsak sok, feleslegessé vált munkától mentette meg a hivatalokat és a személyzetet, de a saját zsákok rendszerének megszűnésével kereken 3.900 drb tartalékban heverő pénzes-, illetőleg levélzsákokot vont be a forgalomba s ezzel legalább 20.000 P kiadást takarított meg.

<sup>4)</sup> Így pl. különösen sokan súlyosan fizettek rá a pénztári szolgálatnál foglalkoztatott személyzet tagjai közül a beszolgáltatások és ellátmányok elkészítésénél és átvételénél a P. R. T. 1925. évi 40. számában előírt újabb rendelkezések be nem tartásáért, vagy az ott kötelezővé tett kezelési alakszerűségek elhanyagolásáért, holott a 11.176/1925. sz. rendelet határozmányainak betartása az érdekelt személyzetet a legmesszebbmenő védelemben részesítette az utólagos anyagi felelősség megállapításánál.

<sup>5)</sup> Ilyennek kell tekinteni pl. új üzletágak bevezetését, a nemzetközi postakongresszus határozatainak a belföldi kezelési szabályokkal való összhangba hozatalát, stb.



kiadása mindig jelentékeny szellemi és anyagi erőfeszítést jelent. Ennek megfontolása és az a szándék, hogy a szabályok állandóságán és megszokottságán keresztül a kezelési személyzet végre is visszakapja a postakezelésnél a biztonság érzését, valószínűvé teszi, hogy a posta vezetősége az A. 2. és A. 3. szabályzatok határozmányainak lehető állandósításával a postakezelés egységét a mindenáron újíttókra való törekvésekkel szemben hosszabb időn át megőrzi.

Az elmúlt évek tapasztalatai bizonyították, hogy a mindenki által jól ismert régi szabály, a megszokottságon keresztül sok esetben jobb védelmet és biztonságot nyújt a postán kezelt értékeknek, mint a bizonyos fokig talán tökéletesebb, de még nem mindenki által ismert és ezért hiányosan alkalmazott új szabály. A kezelési szabályok állandóságának védelmében helyes lenne tehát, ha az igazgatóságok és a hivatalok a jövőben csak akkor tennének javaslatot valamely már szabályozott kezelési eljárás változtatására, ha tényleges és nagyon fontos szolgálati érdekek tennék elkerülhetetlenné új szabály alkotását, illetőleg a meglévőnek valamely irányú változását. De az is kívánatos lenne, ha az egyes kezelési rendelkezések végrehajtásánál az igazgatóságok, illetőleg a hivatalok nem törekednének kerületenként, sőt hivatalonként változó helyi szokás bevezetésére, mert ezzel nagyon rossz szolgálatot tesznek a vezetőség kezelés egységét célzó törekvéseinek.

\*

A Postakezelési Utasítás új kiadásának előkészületi munkálatai során a kerületi igazgatóságok egy része kívánatosnak tartotta, hogy a kezelési szabályok könnyebb áttekinthetése céljából, az új szöveg szolgálati áganként és küldeményfajonként csoportosítsa az anyagot.

A Postakezelési Utasítás új kiadását előkészítő bizottság<sup>6)</sup> hosszas megfontolás után az új kiadásnál is a P. K. U. anyagbeosztásának fenntartása mellett döntött, mert csak így lehetett elkerülni, hogy bizonyos szabályokat, amelvek küldeményfajonként azonosak, kötetenként ne kelljen ismételni. Viszont a megszokottság is a jelenlegi anyagbeosztás fenntartása mellett szólt. Ezzel szemben az Utasítás használhatóságának fokozása érdekében annak anyagát az új kiadás rövidebb szakaszokban igyekezett összefoglalni, a lapszámot alól helyezte el, az oldalak felső szélén pedig a szakasz számát és címét ismétli s ezzel bizonyára megkönnyítette a szöveg egyes részeinek felkeresését.

Takarékossági okokból nem lehetett eleget tenni azoknak az egyébként indokolt és az Utasítás gyakorlati használhatóságát megkönnyítő kívánásoknak sem, hogy az egyes szolgálati ágakra, mint pl. felvevő, indító, szállító, leadószolgálatra vonatkozó szabályok önálló kötetben jelenjenek meg. Az új kiadással járó költségeket úgyszólván jelentékenyen emelte már az a tény is, hogy a Postaüzleti Szabályzatból kihagyott kezelési rendelkezések beosztása, továbbá egyes új üzletágakra vonatkozó eljárási szabályoknak, végül sok, eddig nem szabályozott kezelési kérdésnek rendezése a P. K. U. régi szövegének jelentékeny bővítését vonta maga után. Az Utasítás új kiadásának anyagát

<sup>6)</sup> L. dr. Belus Mihály postatanácsos cikkét „Az új Postaüzleti Szabályzat”-ról a Magyar Posta 1933. évi 8-ik számában,



a vezérigazgatóság kénytelen volt így is két kötetben megjelentetni.<sup>7)</sup>

Az új szövegben az anyag szakaszokban, ezek keretében pontokba szedve foglal helyet. Az Utasításban a részeken és szakaszokon kívül más albeosztás nincs. A hivatkozást megkönnyíti a többi postai szabályzatokban már megszokott jelzési rend, mely az egyes pontokat arabsszámmal minden pontot oldalt tájékoztató szöveggel lát el. A pontokba foglalt szövegen belül albetűs jelzéseket még a tételes felsorolásoknál sem használ a szabályzat, hogy ezzel a szöveg összefüggését ne zavarja. Ugyancsak ebből az okból a szövegben mellőzhetetlen utalás rendszerint a bekezdések végén foglal helyet.

A könnyebb eligazodás és a szöveg célszerű rövidítésének gondolatát szolgálja az az intézkedés, hogy a régi P. K. U. azonos című és tárgyú szakaszai, melyek azonos természetű teendőket a felvételnél, átvételnél és leadásnál külön-külön tárgyaltak, most egyetlen közös szakaszban összevonva, az új kiadás általános részében ismerteti.<sup>8)</sup>

Az új kiadás célszerűségi okokból az általános részben tárgyalja a különböző egyenlegekkel kapcsolatos szabályokat is, mert pl. az egyesített egyenleg, avagy a közös csomag egyenleg, illetőleg a postamesteri egyenleggel kapcsolatos rendelkezések az átvevő és a leadó szolgálatban nehezen volnának logikusan tárgyalhatók.

Csaknem minden kerületi igazgatóság szóvátette a hivatalok és a kezelő személyzet részéről is hangoztatott azt a kívánságot, hogy a Postakezelési Utasításnak a postamesteri kezelésre vonatkozó rendelkezései lehetőleg külön, csak a postamesteri hivatalok részére készült Utasításba vétessenek fel, vagy pedig a szövegben külön betűfaj alkalmazásával választassék el a kincstári kezeléstől.

Első pillanatra tetszetős elgondolásnak látszik külön postamesteri és külön kincstári kezelési utasítás kiadása. A gyakorlatban azonban a két azonos tartalmú szolgálati könyvnek kiadása nemcsak jelentékeny többletkiadással járt volna, de állandó nehézséget is jelentene a szöveg módosítására szolgáló pótlékok összeállításánál és a javítás keresztülvezetésénél is. A különféle alakú és nagyságú betű alkalmazása nyomda-műszaki szempontból ugyan megoldható lett volna, de a postamesteri és kincstári személyzetet egyformán érdeklő közös szövegnél szükséges lett volna harmadik betűfaj beiktatása is. Ezzel azonban egyrészt lényegesen emelkedtek volna az új kiadás előállítási költségei, másrészt a későbbi szövegváltozások keresztülvezetésénél, nevezetesen a pótlékok előállításánál jelentkeztek volna újabb nehézségek. Ezért azt a megoldást kellett választani, hogy a kezelési eljárások és szabályok ismertetésénél ott, ahol a postamesteri kezelés eltér a kincstári kezeléstől, minden új bekezdés kifejezetten „A postamesteri hivataloknál . . . így és így“, vagy „A kincstári hivataloknál . . . így és így kell eljáráni“ szövegezést használja, hogy ezzel is felhívja

<sup>7)</sup> A régi P. K. U. egyetlen kötetben kereken 50 ív terjedelemmel, 528 oldal szöveggel jelent meg. Az új kiadás két kötetben, kereken 83 ív terjedelemben, 875 oldal szöveget tartalmaz. A régi kiadás a postakezelési szabályokat 82, az új 150 §-ban tárgyalja.

<sup>8)</sup> Így a régi P. K. U.-ban a „Helyi ellenőrzést“ tárgyaló 19., 44. és 71. szakaszokat, továbbá a küldemények biztonságáról szóló 18., 43. és 70. szakaszokat, végül a „Lebélyezés“ című 15. és 41. szakaszokat az új kiadás egy-egy szakaszban foglalta össze.



az érdekelt hivatalok figyelmét arra, hogy az ismertetett szabály kifejezetten postamesteri, illetőleg kincstári hivatalokra vonatkozik.

Az új Postakezelési Utasítás szövegéből kimaradtak a postaügynöki és vámszolgálattal kapcsolatos részletes rendelkezések, mert ezek, mint a m. kir. posta Szabályzatai gyűjteményes kiadás önálló kötetei rövid időn belül megjelennek.

A pénztárszolgálattal és a számadástétellel kapcsolatos szabályok a Kezelési Utasítás új szövegében inkább csak érintve, olyan mértékben szerepelnek, amennyiben a kezelési eljárás teljessége, ismertetésüket elkerülhetetlenné tette.

A mozgópostai szolgálattal kapcsolatos szabályokat pedig csak általánosságban és abban a terjedelemben öleli fel az új kiadás, amennyire különösen a postamesteri hivataloknak szükségük van szolgálatuk helyes ellátásánál e különleges szolgálat szabályainak általános ismeretére. Egyébként a pénztárkezelési és a mozgópostai utasítások szintén kidolgozás alatt állanak és megjelenésük aránylag rövid idő kérdése.

A régi P. K. U.-val szemben gyakran hangoztatott panasz volt, hogy a keresett szabályt sok esetben jelentős idővesztéssel, többször csak a P. Ü. Sz. igénybevételeivel és több helyről kellett összeszedni. Az átdolgozás ezt a panaszt igyekezett megszüntetni. Ezzel azután legtöbb esetben feleslegessé vált a láncolatos utalás és szövegismétlés is.

Az átdolgozás következtében megszűntek a P. K. U. régi szövegével szemben több oldalról felmerült azok a panaszok is, hogy az egyes rendelkezések nem eléggé határozottak, mert a tételes felsorolások, például sokszor „stb.”-vel végződtek; ugyanekkor eltűntek a P. K. U. és a P. Ü. Sz. régi szövegében különösen az időközi változások hiányos átvezetése következtében becsúszott ellentmondások is, mert a hiányos rendelkezések megfelelően kiegészítettek.

Az új Utasítás általában csak pozitív irányú rendelkezéseket tartalmaz, tehát azt mondja meg, hogy helyes kezelés esetében mit kell tenni és csak egész kivételes esetekben, tehát ott, ahol ezzel félreértéseket kíván elkerülni, ismerteti a negatív irányú szabályt, tehát azt is, hogy az adott esetben mit nem szabad csinálni.

Főleg takarékosági okokból mellőzni kellett néhány kerületi igazgatóság részéről előterjesztett ama kívánság teljesítését is, hogy az Utasítás új kiadása közölje a kezelési nyomtatványok kitöltött mintapéldányait is. Valószínű, hogy a javasolt minta nyomtatványok közlése különösen a postamesteri hivatalok kezelésének egységét lényegesen elősegítettek volna. Az is bizonyos azonban, hogy változások esetében e nyomtatványminták javítása újabb gondot, állandó és jelentős költségtöbbletet jelentett volna. Egyébként pedig a gyakran használatos kezelési nyomtatványok kitöltésére vonatkozóan a régi szövegben volt részletes utasításokat, továbbá a kezelési teendők tankönyvbe való felosztását ismertető szövegrészeket az átszövegezés teljesen elhagyta, hogy az anyag terjedelmét ezzel is csökkenthesse.

Miután az Utasítás új kiadásának előkészítésére kiküldött bizottság az eddig elmondottakban foglalt elgondolásokat egyetlen folytatógó ülésben 1929. év augusztus havában magáévá tette, ettől kezdve



az új szöveg összeállításának és egyeztetésének munkáját, — már az átdolgozás annyira kívánatos egységének biztosítása érdekében is, — a cikkíró egyedül végezte s e munkájával körülbelül 1933. év tavaszára készült el.

Azt hiszem, hogy már az utódok hasonló munkájának megkönnyítése érdekében sem lesz egészen felesleges, ha néhány vonással vázolom e kodifikációs munka lefolyását is, mert a munkán kívülállók csak ez ismertetésen keresztül alkothatnak fogalmat ennek a fontos munkának nehézségeiről.

Az előkészítő munkálatok során mindenekelőtt a régi P. K. U. négy példányának lapjait íves papirosokra ragasztattam fel és így a régi szöveg két teljes példánya állt rendelkezésemre. Egyik a munka végéig, mint ellenőrző példány az eredeti szöveg sorsának pontos nyilvántartására, tehát annak megakadályozására szolgált, hogy a régi szöveg részeiből véletlenül se maradhassanak ki egyes rendelkezések. Miután a bizottság az új kiadás szakaszbeosztását magáévá tette, a másik felragasztott példány szövegét az új kiadás előre tervezett beosztásának megfelelően szétdaraboltam és külön-külön borítékívben őrzött szakaszoknak megfelelően szétosztottam. Ezekbe a borítékívbe kerültek be az új szakaszok szövegével kapcsolatos időközi változások, melyek esetleg a P. R. T.-ban, vagy az igazgatósághoz intézett rendelkezésekben már életbeléptek. Minthogy pedig a Postakezelési Utasítás átdolgozásával párhuzamosan a P. Ü. Sz. szövegének átírása is folyamatban volt, a kezelési rendelkezéseket tartalmazó és ezért onnan kihagyott üzletszabályzati részeket az eredet pontos feljegyzésével szintén ezekben az ívekben gyűjtöttem. De itt kaptak helyet azok a feljegyzések is, amelyek a szükségesnek vélt szövegváltozásokra, kezelési újításokra vonatkoztak.

A kezelési újításokkal kapcsolatos tervezeteket, beleértve a kerületi igazgatóságoktól, sőt az egyes kartársaktól időközben beérkezett ilyen kezdeményezéseket is, a szöveg megfelelő részeinél gyűjtöttem s azok sorsa felett csak akkor kértem döntést, amikor a javasolt kezelési vagy szövegváltoztatásnak az átdolgozás szellemével való egyezése felett a bizottság elnökével megegyezésre jutottam.

Az anyag összegyűjtése és a szöveg-átdolgozás elvi alapjainak megállapítása után egy-egy önálló rész elkészült szövegét, amelyben pontosan fel volt jegyezve a szöveg származási helye is, a bizottsági tagok, az ebből készült tisztázatot, az ú. n. „fekete-piros“ kéziratot pedig, melyben a régi szöveg fekete, az újításokat tartalmazó rész pedig piros gépírással készült, két-két bizottsági tag és legalább két kerületi igazgatóság, mint kézirati szöveget feltétlenül megkapta hozzászólásra.<sup>9)</sup> Megjegyzéseit minden bíráló magán az eredeti kéziraton jegyezte fel. A bírálat szabadsága megkötve nem volt, mert az volt a cél, hogy az Utasítás új szövege mennél több szűrőn átbocsátott és gyakorlati irányú kezelési szabályzat legyen, amelynek viszonylagos állandóságát éppen a korlátlan bírálaton keresztül lehet biztosítani.

<sup>9)</sup> Származási helye, tehát az, hogy a szöveg érdekelt része a P. K. U. és a P. Ü. Sz. melyik szakaszának hányadik pontjából, illetőleg a P. R. T. melyik számában megjelent esetleg az igazgatósághoz leadott milyen számú rendeletből származik, esetleg kinek egyéni javaslatáról vagy elgondolásáról van szó.



A bírálati megjegyzések helytállóságát, főként pedig azt, hogy vajjon az ajánlott szövegváltozás az általános elgondolással, vagy az Utasítás szövegének a bíráló előtt még ismeretlen többi részével összhangba hozható-e, az előadó mérlegelte. Vitás kérdésekben esetről-esetre a bizottság elnöke, majd végső fokon a vezérigazgatóságnak érdekelt ügyosztályvezetője, legtöbbször szóbeli előadás alapján, kivételesen, egészen fontos elvi jelentőségű esetekben pedig ügyirati tárgyalás alapján döntött.<sup>10)</sup>

A „fekete-piros“, tehát harmadik kéziratról önálló részenként, 60—60 másolati példány készült és azokat rövid határidőre hozzászólásra megkapták a vezérigazgatóság összes ügyosztályai, a központi számvevőség, a központi biztosok, a postakezelési ügyosztály valamennyi előadója. A kerületi postaigazgatóságoknak annyi példány jutott, hogy az új szöveg gyakorlati helytállóságáról néhány kincstári hivatal és legalább is egy postamesteri hivatal is meghallgatható legyen, hogy az átdolgozással kapcsolatos újítások felett az érdekelt kezelési hivataloknak is módjuk legyen idejében nyilatkozni. Az esetleges észrevételeket a megküldött másolati példányok egyikébe kellett bejegyezni, hogy a bírálatok így közvetlenül a mellé a szövegrész mellé kerüljenek, amelyre azok vonatkoznak.

Mikor már a végleges szöveg egyetlen példánya elkészült s ahhoz a bizottság elnökének és a vezérigazgatóság kezelési osztálya vezetőjének hozzájárulása is biztosítva volt, következett a nyomdai szövegnek szedésre való előkészítése; majd kefelenyomatok összeolvasása, a tárgymutató összeállítása, a szöveg-hivatkozásoknak a tördelt példányon való keresztülvezetése, melyet már nem az előadó, hanem az e célra kiválasztott hat kisegítő munkaerő végzett. A Kezelési Utasítás sajtó alá rendezésének műszaki munkáit különösen megnehezítette az a tény, hogy a kézirat szövegét többszörösen át kellett vizsgálni nemcsak a jó magyarság és az Akadémia Nyelvművelő Társasága által ajánlott kifejezési módok magyaros és helyes használatának ellenőrzése céljából, de azért is, hogy vajjon az egyes postai szakkifejezések átdolgozás során változtatott alakja egységesen és azonos értelemberő van-e keresztülvezetve az Utasítás egész szövegén.<sup>11)</sup>

<sup>10)</sup> Az új kiadás előkészítésével kapcsolatban mégis kereken közel 400 ügyirati intézkedésre volt szükség, noha a dolog természetéből kifolyólag az ellentétes álláspontok kiegyenlítése az egész vonalon lehetőleg szóbeli úton történt.

<sup>11)</sup> Így pl. valamennyi kezelési nyomtatvány száma, — a nyomtatványkezelési utasítás és kimutatás új kiadásával kapcsolatban — változott; a változott nyomtatványszámokat tehát az egész szövegen át kellett vezetni.

Többszörösen ellenőrizni kellett, vajjon „romló“ helyett az új „gyorsan romló“, a „helyi leadó“ helyett csak „leadó“, a visszajelentés“ kifejezés helyett ott, ahol annak helye van, a megkülönböztető „értesítés“, avagy a régi P. K. U.-ban igen gyakori „előjáró hatóság“ megjelölés helyett „igazgatóság“ stb. új kifejezések értelemszerűen és egységesen használtattak-e? A helyesírást illetően az új szöveg pl. egybeírja a kézicsomag, betétcsomag, sommáscsomag, légiposta, kézbesítőív, kézbesítőkönyv, kézbesítőhivatal, kicserélőhivatal kifejezéseket; kötőjellel használja a kézbesítő-okirat, portó-különböztet, kézbesítő-kérület, leadó-osztály fogalmakat; kerüli a magyartalannak mondott kifejezéseket és betartás helyett megtartást, előírt helyett megsabottat, helyes felszerelés helyett szabályszerű felszerelést, indokolt helyett megokoltat, hivatalos közeg helyett hivatalos egyént, mérvadó helyett irányadó, okmány helyett okiratot, ronc-szófó helyett rontottat, express helyett expresszt, olvasott helyett megolvasottat (értékküldeményeknél), írón helyett ceruzát mond és ír.



Az új Kezelési Utasítás szövegében található kezelési újítások jelentősebbjei már annakidején a P. R. T. útján életbeléptek;<sup>12)</sup> a kisebb jelentőségűnek alkalmazása pedig a Postakezelési Utasítás új szövegének életbeléptetésével egyidejűleg válik kötelezővé. Ezeknek a kezelési újításoknak az új szöveg átdolgozásával párhuzamos kidolgozása sok esetben hónapokig megakasztotta a munka előrehaladását. Különösen áll ez a postai megbízások kezelési rendjét változtató tervezetre, amely sokszoros bizottsági tárgyalás és néhány kezelési hivatalnál többhónapos gyakorlati kipróbálása után kapta a mai végleges szövegezését.

A Postakezelési Utasítás új szövegét a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr Ónagyméltósága 1933. évi szeptember hó 21-én kelt 98.024/X. 4. számú rendeletével hagyta jóvá azzal, hogy az új határozmányok életbeléptetésének napját külön rendelettel állapítja meg. A Kezelési Utasítás példányainak a hivatalok és a személyzet közötti szétosztása iránt a P. R. T. 1933. évi 44. száma intézkedett.

Az Utasításban való könnyebb eligazodás és az esetleges félreértések elkerülése céljából reá kell még mutatnom arra, hogy több megszokott szakkifejezés az új kiadásban céltudatosan megváltozott. Az új szöveg nevezetesen a leadó szolgálat keretében a „helyi leadó” kifejezés használatát teljesen mellözi és helyette egyszerűen a „leadóosztály” kifejezést alkalmazza és így ennek a kifejezésnek használatát az eddiginél szűkebb körre szorította. Tette ezt azért, hogy a „leadó” és a „helyi leadó” munkakörére vonatkozó szabályokat egymástól könnyebben meg lehessen különböztetni. Ebből a célból az Utasítás szövege a kincstári hivatalok eddigi általános „leadó” szolgálatát részeire szedte szét. A tendők felsorolásánál a kiosztó és leszámoló munkakört szorosán elkülönítve egymástól, a „leadó” megjelölést annak a kezelési osztálynak tartotta fenn, mely a hivatalba címzett, a postán maradó, továbbá a külterületi küldemények kézbesítéséről gondoskodik, illetőleg a visszajelentés alatt álló, avagy a valamely okból letétben őrzött könyvelt küldeményeket kezeli.

Az Utasítás új szövege a „visszajelentés” szó használatát a csomagok kézbesíthetetlenségével kapcsolatos rendelkezésekre szűkítette s ezzel e szó használata körül a kezelési szolgálat ellátásánál, ellenőrzésénél, főként pedig az iratváltásnál sokszor fölmerült különféle értelmezéseknek elejét vette. E változással kapcsolatban a rovatlapban észlelt eltérésekről szóló rózsaszínű nyomtatvány (151. sz.) címe „Értesítés”-re, a szabálytalan utalványokról készítendő értesítés címe

<sup>12)</sup> Időközben a P. R. T. útján életbeléptek a következő fontosabb kezelési változások: Kezelési okiratmásolatok visszatartása a hivataloknál az eredeti helyett (1931 : 51.); a szállítólevelek őrzési rendjének változása (1931 : 52. és 56.); a levélszekrényekben talált postabélyegkezelése (1932 : 7.); ajánlott küldemények felvétele mozgópostáknál vevény kiszolgáltatásával (1932 : 13.); az indított anyag átvételének elismerése a küldőnc által (1932 : 33.); az egyesített egyenleg rendszeresítése a kincstári postahivataloknál (1932 : 34.); változások az ajánlott küldemények „B”-ként való kezelésében (1932 : 35.); az állandó közvetítőjegyzék rendszeresítése (1932 : 36.); az óralevél használatának korlátozása (1932 : 36.); a zsáknyilvántartási rend változása (1932 : 41.); a kisebb forgalmú kincstári hivataloknál közös csomagegyenleg vezetése (1933 : 4.); a postai megbízások kezelési rendjének változása (1933 : 17.); és végül a tértikezés változása (1933 : 21.).



„Jelentés“-re (233. sz. ny.), a zárlatokban talált eltérések visszajelentése „Leletjelentés“-re (541. sz. ny.), végül a bérmentesítési díjban megállapított hiányok pótlásáról szóló visszajelentésnek a neve (201. sz. ny.) „Díjhiányjelentés“-re változott. A hivatalok a visszajelentés szót egymással való forgalmukban csupán a csomagok, értéküldemények és a táviratok visszajelentésével kapcsolatban használják.

Meg kell még jegyezni, hogy a szolgálat közben gyakrabban előforduló szakkifejezések rövidítése — főként a könnyebb megkülönböztethetőség okából — több esetben megváltozott.<sup>13)</sup> Viszont némely ritkábban előforduló rövidítés használatát az új Utasítás mellőzte.<sup>14)</sup>

Cikkem később megjelenő részében a hivatalok és személyzet dolgozóinak megkönnyítendő, rámutatok azokra az eltérésekre, amelyek a régi P. K. U. és a Postakezelési Utasítás új szövegezése között fennállnak, hogy az utóbbinak használata közben első időben esetleg jelentkező nehézségeket ezzel is áthidaljam.

## A fegyelmi eljárási szabályok fontosabb rendelkezései.

Irta: LENGYEL SÁNDOR m. kir. postaigazgató.

Les dispositions plus importantes des règles de procédure disciplinaire.

Par Alexandre Lengyel, directeur des Postes.

L'auteur met en parallèle les dispositions plus importantes des règles de procédure disciplinaire en vigueur dans l'administration des postes d'une part et dans les autres services publics de l'autre. Par les conclusions tirées de la comparaison, il examine la solidité du Règlement Disciplinaire postal et les futures exigences en vue d'éliminer, en attendant la mise en vigueur des dispositions générales en perspective, les déficiences éventuelles.

A posta ügykörében a szolgálati vétségekkel szemben követendő eljárást és az I. fokú fegyelmi hatóságoknál gyakorlandó fegyelmi bíráskodást ezidő szerint az 1930. évi május hó 3-án kelt 70.000 számú rendelet (Fegyelmi Rendtartás) szabályozza.

A fegyelmi eljárásra vonatkozó első rendszeres utasítás a P. Sz. Gy. I. rész 327. f. sz. alatt közzétett 39.695/1887. számú rendelet (a következőkben rövidítve: régi F. R.) volt, amely az e tekintetben addig fennállott s egymástól eltérő szabályokat egyöntetűvé tette. Nem véve figyelembe a kárhozatos emlékü kommunizmus alatt kiadott s termé-

<sup>13)</sup> Megváltozott rövidítések: expr. helyett exp.; f. (franko) helyett b. (bérmentesítve); l. (loco) helyett h. (helyi); h. helyett hiv. (hivatalos); Kj. helyett kj. (kísérő-jegy); rep. helyett légi; l. helyett él. (értéklevél); cs. helyett csg. (csomag); romló helyett r. (a gyorsan romló tartalom jelzésére); t. helyett t.áv. (távirati); Szj. helyett szj. (szállítójegyzék); szn. helyett szln. (szállítólevél nélkül, mert szn. a számlálás nélküli kezelés rövidítése); maradvány helyett M; K helyett V (kézicsomag, a nemzetközi forgalomban kötelező jelzésre való tekintettel).

<sup>14)</sup> Megszűntek a következő rövidítések: lsz. = levélszekerényből; s = sürgős; terj. = terjedelmes; e. j. = elszámolási jegyzék; f. v. = feladó veszélyére; i. t. = időntúli küldemény; f. m. = fizetési meghagyás.



szetesen csak a kommunizmus bukásáig érvényben volt azt az intézkedést, amely a fegyelmi bíraskodást a proletárdiktatúra szellemében összeállított ú. n. fegyelmi bíróság hatáskörébe utalta, a következő általános szabályozás az 1920. évi augusztus hó 7-én kelt 5.526. számú rendelettel (rövidítve: 1920. évi F. R.) történt. Ezt követte az elől említett és jelenleg is érvényes legújabb szabályozás (rövidítve: 1930. évi F. R.).

A jelenlegi állapot helytállóságának, valamint lehetőleg a jövő esetleges kívánalmainak kutatása céljából talán nem lesz érdektelen, ha a fegyelmi eljárási szabályok főbb irányelveit és fontosabb rendelkezéseit összehasonlító módon röviden ismertetem.

Fegyelmi eljárási szabályaink megállapításánál mindig figyelemmel kellett lenni a joghasonlatosság elvénél fogva a többi állami ágazatokban is jogforrásként követett 1889. évi XXVIII. tc.-nek (rövidítve: pénzügyi F. R.), valamint a pénzügyminisztérium ügykörére vonatkozó s ugyancsak általánosságban elfogadott és követett szolgálati szabályoknak (rövidítve: pénzügyi szolg. szab. gyűjt.) idevonatkozó szakaszaira. Az összehasonlításoknál tehát ezeket a forrásokat is felhasználtam. A tágabbkörű összehasonlítások céljából pedig egyes fontosabb rendelkezéseknél más ágazatok és szervek fegyelmi szabályait is figyelembe vettem. Ily célokra igen alkalmasaknak látszottak a m. kir. államvasutaknál érvényes s az 1914. évi XVII. tc.-be, illetőleg a MÁV. alkalmazottak részére kiadott 1. sz. szolgálati és illetmény szabályzatba (röviden vasúti F. R.) foglalt fegyelmi szabályok, továbbá újabb keltnél fogva az Országos Társadalombiztosító Intézet és a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete alkalmazottainak fegyelmi szabályzatáról kiadott 1928. évi 4.800. eln. számú népjóléti és munkaügyi miniszteri rendelet (röviden O. T. I. F. R.), valamint a közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. tc.-nek az önkormányzati tisztviselők elleni fegyelmi eljárást szabályozó 75. és következő §§-ai (röviden önkormányzati F. R.).

A könnyebb áttekintés céljából az alábbiakban pontonként s az 1930. évi F. R. beosztási sorrendjében veszem a fegyelmi szabályoknak azokat a szakaszait, amelyekkel cikkemben foglalkozni kívánok.

### 1. *A szolgálati vétségek meghatározása.*

A posta ügykörében a szolgálati vétségek fogalmát általánosságban először az 1920. évi F. R. határozta meg. Addig csak az egyes szétszórta rendeletek minősítették a meg nem engedett cselekményeket vagy mulasztásokat külön-külön szolgálati vétségeknek. Az említett F. R. ezért célszerűségi okokból a szolgálati vétségek fogalmát körvonalozta, illetőleg a vétségeket általánosságban meghatározta s megállapította, hogy enyhébb beszámítás alá eső vétségek esetén az alkalmazott ellen közigazgatási úton rendbüntetés kiszabásával, súlyosabb beszámítás alá eső vétségek esetén pedig fegyelmi úton kell eljárni. Az 1930. évi F. R. e tekintetben lényegesebb módosítást nem hozott.

A pénzügyi szolg. szab. gyűjt. a szolgálati vétségeket 3 részre (leg-súlyosabbak, súlyosak, egyszerűek) osztályozza s azokat az egyes osztályokon belül sorolja fel egyenként anélkül, hogy meghatározná, mely



vétségeket kell közigazgatási és melyeket fegyelmi úton elbírálni. Csupán a legsúlyosabb vétségekre mondja ki, hogy azok mindig a „szolgálatbóli elbocsátással“ büntetendők. Az O. T. I. és az önkormányzati F. R.-okból a szolgálati vétségek fogalmának általános meghatározása hiányzik. Ezek csupán a fegyelmi eljárásra okot adó vétségeket foglalják össze egészen röviden.

Összevetve ezeket az adatokat, megállapíthatjuk, hogy a posta érvényes Fegyelmi Rendtartása e tekintetben teljesen megfelelő, mert szabatosan kijelöli a kereteket s helyes irányt szab az elbírálás módjának.

## 2. Közigazgatási büntető eljárás.

A közigazgatási büntető eljárást, tehát a rendbüntetések a posta ügykörében régebben a P. Sz. Gy. I. rész 8. f. sz. alatt közzétett utasítás 30. pontja szabályozta. Rendbüntetések voltak ekkor az írásbeli megintés, a rendelvényi megrovás és a pénzbírság. Az 1920. és 1930. évi F. R.-ok a részben módosított elnevezéstől eltekintve fenntartották a rendbüntetések eme fokait.

A pénzügyi F. R. és a pénzügyi szolg. szab. gyűjt. a rendbüntetésekről nem emlékeznek meg külön. A vasúti F. R.-ban a megintés és a pénzbírság, az O. T. I. és az önkormányzati F. R.-ban pedig csak a pénzbírság szerepelnek rendbüntetésként.

Van tehát — mint látjuk — egy, két és három fokozatú rendbüntetés. Nem szorul bővebb indokolásra, hogy a postánál érvényes hármas fokozat a vétségek mérvéhez arányítható rugékonyságánál fogva az alkalmazásban a legjobban beválik.

A rendbüntetések ellen a posta ügykörében régebben nem volt helye jogorvoslatnak. A vasúti F. R.-nak megfelelően azonban, amely ezt a jogorvoslatot panasz alakjában bármely rendbüntetéssel szemben megengedte, az 1920. és az 1930. évi F. R. a kincstári postahivatalok, a postaigazgatóságok és a központi hivatalok vezetői által kiszabott pénzbírságok ellen panaszjogot adott az alkalmazottaknak.

Az O. T. I. és az önkormányzati F. R.-ok határozmányai szerint az ily jogorvoslati mód helyett az érdekelt alkalmazott, ha a rendbüntetést méltánytalannak tartja, a fegyelmi eljárás megindítását kérheti, amelynek során azután a rendbüntetés mellőzése, fenntartása, esetleg pedig fegyelmi büntetés is megállapítható. A fegyelmi eljárás azonban a posta ügykörében oly súlyos anyagi hátrányokkal jár (2 havi üzemi jutalék visszatartása, különböző kedvezmények megvonása), hogy ezt a módot semmiképpen nem lehet alkalmasnak és méltányosnak tartani azzal az alkalmazottal szemben, aki adott jogánál fogva a sérelmesnek vélt intézkedés ellen jogorvoslatot keres. A posta fegyelmi szabályai tehát e tekintetben is helyesebben oldják meg a kérdést.

Bár nem tartozik szorosan e cikk keretébe, mégis szóba jöhet itt a pénzbírságok hova fordításának kérdése.

A vasúti F. R. szerint mind a rend-, mind a fegyelmi büntetésként kirótt pénzbírságokat a vasúttal kapcsolatos jóléti intézmények javára kell fordítani. Az 1920. évi F. R. tárgyalása során nálunk is felvetődött ez az eszme. Minthogy azonban akkor nem volt remény a pénzügyi kormány hozzájárulásának megszerzésére, a pénzbírságok összege



továbbra is, mint addig, a kincstár tárcaszerű jövedéki bevétele maradt. Ma már a postának is kiterjedt jóléti intézményei, jelentős jóléti alapítványa és nyugdíjjárulék-alapja van, amelyek a tényleges és nyugdíjas postai alkalmazottak hatalmas táborának szociális érdekeit szolgálják. Ezekre való tekintettel talán most már lehetne módot keresni és találni arra, hogy a vasút részére törvénnyel biztosított ezt a kedvezményt a posta is megkapja. Hiszen ugyanily vagy hasonló célú rendelkezéseket tartalmaznak az újabb keletű O. T. I. és önkormányzati F. R.-ok is. De így van ez más szerveknél is, ami azt bizonyítja, hogy a pénzbírságokból az állam általában nem akar gazdagodni, hanem közvetve átengedi azt rendszerint az alkalmazottaknak.

### 3. Fegyelmi vétségek.

A fegyelmi vétségek meghatározása és felsorolása tekintetében a különböző fegyelmi szabályokban meglehetősen eltérő rendelkezések vannak.

A régi F. R. általánosságban csak azt mondta ki, hogy „fegyelmileg tárgyalandók mindazon vétségek, melyek a mindkét szolgálati ágra nézve eddig fennállott fegyelmi szabályokban külön-külön ilyenekül fel vannak sorolva“. Az 1920. évi F. R. a vasúti F. R.-hoz hasonló módon 14 pontban, az 1930. évi F. R. pedig megfelelőbb csoportosítással 15 pontban foglalta össze a fegyelmi vétségeket. Az utolsó pont mindkettőnél általános jellegű, amelynek alapján más, előbb tételesen fel nem sorolt vétségek is lehetnek fegyelmi vétségek.

A pénzügyi szolg. szab. gyűjt. — mint már említettem — annak szorosabb elhatárolása nélkül, hogy mely vétségek igényelnek közigazgatási és melyek fegyelmi úton való elbírálást, a vétségeket súlyosságuk szerint 3 csoportba osztja. A vasúti F. R. pontokba foglalva nevezi meg a fegyelmi vétségeket, de szintén módot ad arra, hogy a tételenként fel nem sorolt más vétségeket is fegyelmi vétségnek tekintsenek. Legegyszerűbben határozzák meg a fegyelmi vétségeket az O. T. I. és az önkormányzati F. R.-ok, amennyiben mindössze 2, illetőleg 3 pontban egészen röviden általános jellemzéssel írják körül e vétségek fogalmát.

Kérdés, hogy melyik a helyes rendszer? A rövid fogalommeghatározás, a súlyossági fokok szerint való csoportosítás, vagy a részletes, de súlyossági fokok nélkül való felsorolás?

Az újabb keletű O. T. I. és önkormányzati F. R.-ok eljárása arra mutat, hogy újabban a rövid fogalommeghatározás módszerét találják helyesnek, amely mellett a határozottabb minősítés és a megfelelőnek talált elbírálás a fegyelmi hatóságok feladata. Ez azonban közelebbi útmutatás hiányában mégis igen könnyen bizonytalanságot eredményezhet. A súlyossági fokozatok szerint való csoportosításnak — szerény véleményem szerint — csak akkor volna helve, ha megnyugtató módon lehetne a vétségeket az egyes fokozatokba besorozni és ha az ily csoportosítással kapcsolatban az is szorosan szabálvozható volna, hogy az egyes fokozatokba tartozó vétségeket a fegyelmi büntetések melyik fokával kell sújtani. Egy-egy vétség súlyossága azonban az adott viszonyokhoz és az enyhítő vagy súlyosbító körülmények mérvéhez



képest a legkülönbözőbb lehet. Bizonyos körülmények közt (pl. gyakori ismétlődés, feltűnő hanyagság, turpis causa stb.) a legcsekélyebb vétség is igen súlyos beszámítás alá eshetik, viszont a legsúlyosabbak is aránylag enyhébb elbírálásra tarthatnak igényt (pl. nagy nyomor, testi vagy lelki egyensúly megbillenése stb. esetén). Éppen ezért nem lehet azt sem kifejezetten meghatározni, hogy mely vétségekre mily büntetést kell alkalmazni. Az egészen részletes felsorolás ellen szól az, hogy a fegyelmi vétségeket egyenkint és hiánytalanul úgy megállapítani, amint pl. a büntető törvénykönyvben a büntettek és vétségek fel vannak sorolva, az esetek sokfélesége miatt alig lehet. Igen könnyen megtörténhetnék tehát, hogy e módszer mellett adott esetekben a fegyelmi úton való megtorlás nem volna lehetséges, mert a vétség nem szerepelne a fegyelmi vétségek közt.

A posta fegyelmi rendtartása e tekintetben az arany középútát találta el, mert a fontosabb fegyelmi vétségeket felsorolja s így megkönnyíti a szolgálati vétségek minősítését, viszont az utolsó általános pont alapján lehetővé teszi, hogy indokoltnak látszó esetben az egyenkint fel nem sorolt vétségeket is fegyelmi úton büntesse a fegyelmi hatóság.

#### 4. *A fegyelmi büntetések fokai.*

A fegyelmi büntetések neveinek és fokainak megállapításánál a cél az, hogy az elkövetett vétségekkel arányban álló büntetés kiszabása lehetővé váljék s a büntetésnek meg legyen a javító hatása, illetőleg a legsúlyosabb esetekben mód kínálkozzék az alkalmazottnak a szolgálatból való eltávolítására. Minél több fokozata van a fegyelmi büntetéseknek, minél több változatban lehet azokat alkalmazni, annál jobban lehet a büntetés kiszabásánál a magasabb szolgálati érdekeket az egyén érdekeivel összeegyeztetni. A fegyelmi eljárás keretében — egyes egészen kivételes esetektől eltekintve — sehol sem a parancsoló szabály, hanem a fegyelmi hatóság mérlegelése alapján történik a büntetés kiszabása. De ez nem is lehet másként. A fegyelmi rendtartás nem büntetőtörvénykönyv, amely taxatív felsorolja a büntetteket és vétségeket és mindjárt meghatározza az alkalmazandó büntetést is. A fegyelmi eljárások során a szolgálati vétségek legkülönbözőbb fajainak oly tömegével áll szemben a fegyelmi hatóság, a vétségek súlyosságát oly sok körülmény befolyásolhatja egyik vagy másik irányban, hogy erre kötött szabályokat felállítani nem lehet. Ezért bízzák a fegyelmi szabályok az elbírálást mindig és mindenütt a fegyelmi hatóságokra, amivel kiforrottan helyes rendszer mellett sokkal jobban biztosítják az igazságos és méltányos eljárást.

A fegyelmi büntetéseknek a különböző fegyelmi szabályokban általában 5—6 foka van. Ezek a fokozatok a legtöbbször a következők: írásbeli dorgálás (feddés, megrovás), pénzbüntetés, az előlépés elvonása, áthelyezés, elbocsátás. Különös sajátossága a posta F. R.-ainak, hogy azokban már elejétől fogva egy sehol sem alkalmazott további büntetési fok is van, a lejjebbités. Ezt súlyosság tekintetében csak az elbocsátás múlja felül. Ehhez hasonló büntetési fokot, amely még nagyobb mértékben biztosítja a fentemlített célt, csak a pénzügyi F. R.-ban és a pénzügyi szolg. szab. gyűjt.-ben találunk, de nem külön



fokozatként, hanem az áthelyezéssel kapcsolatban. E szabályok szerint ugyanis az áthelyezés hasonló vagy csekélyebb fizetéssel történhetik. Az önkormányzati szervek különleges viszonyaiban találhatjuk annak a magyarázatát, hogy az önkormányzati F. R. az eddig említettektől a súlyosabb fokozatokban már lényegben jelentékenyen eltérő fegyelmi büntetéseket állapított meg. Ezek a szolgálattól való felmentés (ami egyenlő a végelbánás alá vonással), hivatalvesztés a hozzátartozók ellátási igényeinek érintetlenül hagyásával, hivatalvesztés eme ellátási igények elvonásával. A kifejezetten állami ágazatokban ezeket a büntetéseket nem is lehetne alkalmazni, mert merő ellentétben állanak az itt érvényes nyugdíjtörvény határozmányjaival. E helyett a nyugdíjtörvény arra ad módot, hogy a fegyelmi úton elbocsátott alkalmazott, vagy halála után a hozzátartozók indokolt és különösen méltányos esetekben kivételes ellátást kaphassanak. A fegyelmi úton való nyugdíjazás helyett pedig F. R.-unk 18. §-a orvosilag nem igazolható testi vagy szellemi fogyatkozás esetén lehetővé teszi a szolgálatképtelenségnek büntető jelleg nélkül fegyelmi határozattal való kimondását, melynek következménye azután a végelbánás alá vonás.

Elősegíti az arányos büntetés alkalmazását a büntetések halmozása is. Ezt csak a vasúti és a postai F. R.-ok ismerik. Amíg azonban a vasútnál csak a pénzbüntetést, áthelyezést és az előlépés elvonását és csak abban az esetben lehet halmozni, ha az utóbbi büntetés egymagában nem mutatkoznék elegendőnek a vétség megtorlására, addig nálunk ily kikötés nélkül — az elbocsátás esetét kivéve — a többi büntetéseket mind lehet halmozva is alkalmazni.

Az említett főbüntetések mellett F. R.-unk mellékbüntetéseket is állapít meg. Ezek közt szerepel a többek közt az üzemi jutalék esetleges elvesztése, ami azonban ma már csak a fegyelmi eljárás elrendelésével kapcsolatban visszatartandó 2 havi üzemi jutalékra szorítkozik. A régebbi állapottal szemben, amikor az üzemi jutalék a fegyelmi eljárás egész tartamára visszatartandó volt s a fegyelmi határozat az egész visszatartott összeg elvesztését is kimondhatta, ez mindesetre már haladást jelent a méltányosság terén. Szerény véleményem szerint azonban e tekintetben még tovább kellene menni s a mellékbüntetéseknek ezt a nemét teljesen el kellene törölni. Kétségtelen ugyanis, hogy az üzemi jutalék oly mellékkillemény, amely a tényleg munkában töltött időre s a végzett munka mennyisége és minősége arányában minden postai alkalmazottat megillet. Az üzemi jutalék elvesztésének kimondása esetén tehát oly összeget vonunk el az alkalmazottól, amelyet egyébként munkájával már kiérdemelt. E mellékbüntetés alkalmazásának ennél fogva, — ha már egyáltalában fenntartjuk ezt a büntetést — legfeljebb csak oly fegyelmi vétségek esetén volna némi létjogosultsága, amely vétségek a szolgálati teendők lanyha, meg nem felelő elvégzésében nyilvánulnak meg (hanyag, lassú rossz munka, amerikázás stb.). Ez esetben azonban az illetékes előljárónak már eleve kötelessége, hogy az ily alkalmazottat megfelelő csekélyebb arányban, kisebb részesedési egységgel részesítse az üzemi jutalékból. Az anyagi büntetést tehát az érdekelt alkalmazott már ezzel megkapja. A munkájához mérten kisebb összegű üzemi jutalék vélelges elvonása így határozottan pénzbüntetés jellegével bír, amely büntetési fok azonban a főbün-



tetések közt szerepel. Más vétségek esetén pedig, amelyek a végzett munka mennyiségével és minőségével egyáltalában nincsenek összefüggésben (pl. fegyelemellenes magatartás, szolgálaton kívüli itasság, vagy álláshoz nem méltó magatartás stb.), még kevésbé lehet méltányos, hogy az egyébként jó munkával valóban kiérdemelt üzemi jutalék megvonható legyen.

### 5. Fegyelmi vizsgálat.

Régi és újabb F. R.-aink kifejezetten külön fegyelmi vizsgálóbiztost nem rendszeresítettek. A vizsgálóbiztos esetenként jelölhető ki a tisztviselők közül. Érdekeltségi okokból azonban kizárásnak van helye s rendszerint nem lehet rangban fiatalabb, mint az, aki ellen a vizsgálat folyik. Feladata a tényállás kiderítése. E célból tanukat hallgathat ki, szakértői véleményeket szerezhethet be, de az eskü alatti kihallgatás joga nem illeti meg. Eljárásában a bűnvádi perrendtartásban foglaltak szem előtt tartásával, a pénzügyi szolg. szab. gyűjt. I. függelékét képező „Fegyelmi vizsgálati szabályok”-hoz kell alkalmazkodnia. A vizsgálat befejezése után jelentést tesz s ezzel működését be is fejezte.

A vizsgálat alá vont alkalmazottnak a vizsgálat folyamán tételesen szabályozott jogai nincsenek. A védő-választás és az iratokba való betekintés joga csak a fegyelmi tárgyalás kitűzésére vonatkozó értesítés kézhezvétele után éled fel s ugyanakkor lehet beadni a végvédelmi nyilatkozatot. Védő csak postai alkalmazott lehet.

A pénzügyi szolg. szab. gyűjt. a fegyelmi vizsgálat menetét körülbelül ugyanígy szabályozza. A vasúti F. R. szerint a fegyelmi vizsgálatot a vasútigazgatóság által kinevezett s esküt tett vizsgálóbiztosok végzik. A döntő vallomást tevő tanukat, ha megesketésük ellen nincs aggály, eskü alatt hallgatják ki. A terhelt a tárgyalás előtt az iratokba betekinthez s védőiratot adhat be, védelmét pedig a fegyelmi bíróság székhelyén lakó vasúti alkalmazottra, vagy ügyvédre is bízhatja.

Az O. T. I. és az önkormányzati F. R. szerint a vizsgálóbiztosnak már sokkal nagyobb a jelentősége és hatásköre. Az előbbi szerint a vizsgálóbiztos lehetőleg ne legyen, az utóbbi szerint pedig nem lehet alacsonyabb rangú, mint a vizsgálat alatt álló. Kizárására mindkét F. R. szerint a bűnvádi perrendtartásnak a bírák kizárására vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni. A tanukat mindig eskü alatt hallgatja ki s a szakértőket is megesketheti. Az eljárásnál általában a Bp. rendelkezéseit kell alkalmazni. A vizsgálat alatt levő már a vizsgálat folyamán védőt választhat s a védő személye sem esik oly korlátozás alá. A bármi okból távollevő vagy meg nem idézhető fél érdekeit már a vizsgálat folyamán is a védő képviseli ugyanazokkal a jogokkal, amik a terheltet megilletik. Ha védő sincs, ügygondnokot lehet, illetőleg kell kirendelni, akinek jogai ugyanolyanok. A vizsgálat befejezése után az érdekelt alkalmazott és védője az iratokba betekinthez és észrevételeit megteheti. Azután az iratok a fegyelmi ügyészhez (közvádlóhoz) kerülnek indítványtétel végett s az indítványról a vizsgálóbiztos értesíti a terheltet, aki vagy védője az indítvány ellen is megteheti észrevételeit.

A fegyelmi vizsgálat szabályozásánál tehát a különböző fegyelmi rendtartásokban ismét egymástól lényegben eltérő rendelkezéseket ta-



lálunk. A modern jogszolgáltatás elveinek mindenestre legjobban megfelel e tekintetben az O. T. I. és az önkormányzati F. R. Itt már a vizsgálat és a tárgyalás előkészítése is teljesen perrendszerűen történik. A tanúk, szakértők eskü alatti kihallgatása, a védőnek már a vizsgálat folyamán megengedett és személyileg is korlátlanabb igénybevétele, a tárgyalás előkészítésében is ügyész (közvádoló) alkalmazása, a vádindítványnak a terhelttel előzetesen való közlése s a két esetben (vizsgálattal és vádindítvánnyal szemben) megadott észrevételezési jog mind oly rendelkezések, amelyek F. R.-unkban egyáltalában nincsenek meg. Kétségtelen, hogy a valódi tényállás kiderítését ez a perrendszerű eljárási mód nagyban elősegíti, de a vétségek helyes elbírálására, a tényállásnak a helyes elbíráláshoz szükséges mérvben való megállapítására s a megfelelő büntetés kiszabására F. R.-unk rendelkezései is alkalmasak. Súlyosabb, a büntetőtörvénykönyvbe ütköző cselekmény esetén úgy is ott van a bűnvádi eljárás lehetősége, illetőleg köteleességszerű igénybevétele. Az említett perrendszerű eljárás (eskü alatti kihallgatás stb.) egyébként is csak ott lehetséges, ahol a fegyelmi eljárást ily irányban törvény szabályozza, mint pl. a vasúti és az önkormányzati F. R.-t. A postai F. R. azonban nem törvényben, hanem csak miniszteri rendelettel van szabályozva. Nálunk a vizsgálóbiztosnak még arra sincs módja, hogy a postán kívülálló tanút vallomástételre kényszerítse. Az egész eljárási mód is ennek megfelelően egyszerűbb. Addig tehát, amíg akár a posta ügykörében külön, akár az általános érvényű szolgálati pragmatika keretében összefoglalóan törvény útján nem történik újabb szabályozás, nincs mód és lehetőség ily szorosán körülírt perrendszerű eljárás alkalmazására. Legfeljebb arról lehet szó, hogy az eljárási szabályokat oly mértékben, amennyire azt a rendeleti úton való szabályozás lehetővé teszi, a kor szellemének jobban megfelelő módon állapítsuk meg. Anélkül, hogy e cikk keretében bővebben kívánnék ezzel foglalkozni, csak megemlítem, hogy ennek lehetősége pl. a védő személyének korlátlanabb megválasztásánál, továbbá a fegyelmi eljárás alá vont alkalmazott vagy védője részére már a vizsgálat során is szélesebb jogkör biztosításánál, az érdekelt akadályoztatása vagy védő hiánya esetén ügygondnok kirendelésénél stb. állhat fenn.

### 6. Az állástól való felfüggesztés.

A fegyelmi eljárással kapcsolatban aránylag gyakran sor kerül az érdekelt alkalmazottnak állásától való felfüggesztésére. Megállapíthatjuk már itt, hogy a felfüggesztésnek anyagi és erkölcsi szempontból egyaránt súlyos következményeire való tekintettel az összes fegyelmi szabályzatok mind oly módon intézkednek, hogy a felfüggesztés csak valóban indokolt esetben rendelendő el. Ily indokok általában a hivatali tekintély megvédése, a szolgálati vagy közérdek, a vizsgálat veszélyeztetése, vagy előreláthatólag elbocsátást maga után vonó súlyos vétség. Viszont mindegyik F. R.-ban vannak oly esetek felsorolva, amikor az érdekeltet fel kell függeszteni állásától. Ezek az esetek: ha az alkalmazottat bűnügyi eljárás során jogerősen vád alá helyezik, ha jogerősen csőd vagy gondnokság alá kerül, végül ha nem jogerős fe-



gyelmi határozat a legsúlyosabb büntetést (elbocsátás, hivatalvesztés) mondta ki. Ezekkel az intézkedésekkel mindenesetre biztosítva van a szolgálati, de a magánérdek is.

A felfüggesztés következményei már más és más helyen különböznek. A felfüggesztés általában az állástól és a fizetéstől való felfüggesztést jelenti. Így volt ez a régi F. R.-ban is. Csak a vasúti és nálunk az 1920. és 1930. évi F. R. ismeri a csak állástól, tehát a teljes fizetés élvezete mellett való felfüggesztést. Ime egy újabb példája F. R.-unk humánus és szociális irányának. Egyébként a felfüggesztéssel együtt jár a fizetés beszüntetése s ezt követi, vagy követheti az élelmezési illetmények megállapítása. Ezzel már azt is megmondtam, hogy a szabályok e tekintetben is különböznek. Legrégebben a pénzügyi szolg. szab. gyűjt. szerint az élelmezési illetmény megállapítása nem volt rendszeres következménye a felfüggesztésnek, hanem csak kérelemre és attól feltételezetten járt, ha az illető egyébként nem tudta volna családját fenntartani. A pénzügyi F. R. szerint azonban az élelmezési illetmény megállapítása már szükségszerű intézkedés volt. Így volt ez régebben a postánál is. Az 1925. évi 7.000. M. E. számú rendelet ismét csak esetlegessé tette az élelmezési illetmény megállapítását, bár a részesítés eseteit közelebbről nem határozta meg. Ennek megfelelően 1930. évi F. R.-unk életbelépése óta az élelmezési illetmény megállapítása elbírálás alapján dől el.

Az élelmezési illetmény megállapításánál csak az lehet az irányadó, hogy magát és családját egyébként fenn tudja-e tartani? Ha nem, úgy emberi és méltányossági szempontból jogos, hogy a létfenntartás anyagi eszközeit ne veszítse el teljesen. A lakáspénz és a családi pótlék ugyanis, amely illetmények t. i. a felfüggesztés tartama alatt is megilletik az érdekeltet, a megélhetést még nem biztosíthatják. A felfüggesztés pedig végeredményben még nem végső ítélet, annak okai lehetnek olyanok is (pl. vizsgálati érdek), amelyek nem eshetnek teljes súllyal az érdekelt rovására. Ennélfogva az élelmezési illetmény megtagadását csak a legritkább, egészen különleges esetekben lehet helytállónak tartani.

Szoros összefüggésben van ezzel a kérdéssel a felfüggesztés alatt visszatartott illetmények utólagos kiadásának, vagy részben vagy egészben való végleges elvonásának kérdése. Ennek legrégebb szabályozása a pénzügyi szolg. szab. gyűjt. szerint az volt, hogy ha a fegyelmi eljárás teljes felmentéssel végződött, a visszatartott illetményeket utólag ki kellett szolgáltatni. Viszont ha az érdekeltet bármily fegyelmi büntetéssel sújtották, a visszatartott illetményekre nem lehetett igénye, azokat végleg elvesztette. A vasúti F. R. a visszatartott illetmények tekintetében a határozatot teljesen a fegyelmi hatóságra bízta.

A posta ügykörében a pénzügyi szolg. szab. gyűjt. rendelkezései voltak irányadók. Ennek a kérdésnek az előbb említett 1925. évi 7.000. M. E. számú rendelet adott újabb fordulatot azzal a rendelkezéssel, hogy a fizetés visszatartott része csakis abban az esetben szolgáltatható ki utólag, ha a fegyelmi határozat (ítélet) azt külön kimondja. Ez az általános érvényű rendelkezés teljesen megváltoztatta az addig fennállott szabályokat, még pedig két irányban is. Egyrészt ugyanis megszüntette a korábban parancsoló módon kimondott azt a jogszabályt,



hogy a fegyelmi eljárás megszüntetése, vagy az érdekelt teljes felmentése esetén a visszatartott illetményeket ki kell utalványozni, másrészt a fegyelmi hatóságok határozatától függővé téve, fegyelmi büntetés kiszabása esetén is lehetővé tette az illetmények utólagos kiszolgáltatását.

Az idézett kormányrendelet tehát egyrészt szigorító intézkedést kívánt alkalmazni s az eljárás megszüntetése vagy felmentés esetén is a fegyelmi hatóság igenlő határozatához kötötte a visszatartott illetmények utólagos kiadását, másrészt viszont méltányossági okok játszottak közre a rendelet megalkotásánál. Nyilvánvaló ugyanis, hogy számtalan esetben túlságosan súlyos bűnhődés lenne a fegyelmi eljárás kezdetén súlyosnak látszó, de az eljárás során kiderült okok folytán végeredményben enyhének talált vétséggel szemben a kiszabott büntetésen kívül még a visszatartott illetmények feltétlen elvesztése is. Ezzel ugyanis a közvetlen anyagi veszteség mellett a nyugdíjtörvény értelmében vele jár az is, hogy ily esetben a felfüggesztés alatt töltött idő a nyugdíjra jogosító szolgálati időbe nem számítható be. A korábbi szigorú rendelkezésekkel szemben tehát módot kellett keresni a mérlegeléstől függő méltányosabb eljárásra. S hogy ez mennyire helyes és méltányos volt, legjobban igazolja az újabb keletű, törvényben szabályozott önkormányzati F. R., amely bizonyos tekintetben még tovább megy. Ez ugyanis kimondja, hogy az érdekelt felmentése, vagy a legenyhébb büntetési fok (rosszalás) alkalmazása esetén a visszatartott illetményeket feltétlenül ki kell adni. Csak a súlyosabb büntetési fokozatok kiszabása esetén határozhat a felett a fegyelmi hatóság, kivéve a hivatalvesztés esetét, amikor t. i. ezeket az illetményeket nem lehet kiadni. Ez valóban a leghelyesebb megoldása a kérdésnek s a jövő feladata, hogy a fejlődés ily irányban történjék.

### 7. Fegyelmi tárgyalás.

A fegyelmi ügyek érdemi elbírálása először az I. fokú fegyelmi tárgyaláson történik. Az egész fegyelmi eljárásnak ez a legfontosabb része, mert arról, hogy a fegyelmi eljárás alá vont alkalmazott igazságosan, részrehajlatlanul, megnyugtató módon vegye el büntetését, vagy kapja meg a felmentést, itt a tárgyaláson határoz a fegyelmi hatóság. Ezt a célt a fegyelmi hatóság megfelelő összetétele, az eljárási mód helyes szabályozása és a tárgyilagos határozathozatal lehetősége biztosítják. Megjegyzem, hogy e pontnál csak az I. fokú fegyelmi tárgyalással kívánok foglalkozni.

Eltekintve attól, hogy a régi F. R. szerint egyéni fegyelmi hatóság is volt, amennyiben a postaszolgák fegyelmi ügyeiben a bíráskodást az igazgatóság vezetője személyesen gyakorolta, a posta ügykörében régebben 3 tagból állott a fegyelmi bizottság, melynek elnöke az igazgatóság vezetője vagy helyettese, másik két tagja pedig a rangban következő két igazgatósági tisztviselő volt. Ezek akadályoztatásuk esetén szintén a rangsorozat szerint voltak helyettesítendőek. Ez a bizottság tehát automatikusan keletkezett.

A pénzügyi F. R. a pénzügyigazgatóságoknak alárendelt személyzet fegyelmi ügyeiben a határozathozatalt hasonló összetételű bizott-



ságra bízta. A vasúti F. R. volt az első, amely más összetételű fegyelmi bíróságot alakított. Ennek egyrészt kinevezett, másrészt az alkalmazottak egyes csoportjai által saját körükből titkos szavazás útján választott tagjai vannak. Az egyes esetekben a bíróság az elnökön kívül 4 tagból áll (2 kinevezett és 2 választott tag). Az elnök és az összes tagok esküt tesznek.

A posta F. R.-a 1920-ban szintén erre az útra tért át. Az ekkor történt szabályozás szerint azonban a fegyelmi bizottság elnöke és összes tagjai kinevezés útján kapják ebbeli megbízatásukat oly módon, hogy a tagokat felerészben az országos postás egyesületek által jelöltekből nevezi ki a miniszter. Az elnök, elnökhelyettes és a tagok külön fogadalmat tesznek, ami azelőtt szintén nem volt előírva. Ez a rendszer, bár merültek fel ellene oly érvek, hogy tulajdonképpen a forradalmi idők bizalmi rendszerét fogadta el s ezért fenntartása megfontolandó, a gyakorlatban megfelelően bevált s ezért addig, míg az általános érvényű szolgálati pragmatika el nem készül, megbolygatása nem volna indokolt.

A fegyelmi tárgyalás célja az, hogy a vizsgálat által teljesen tisztázott tényállás és a talált bizonyítékok alapján az ügyet határozattal eldöntse. Ez a felfogás volt bizonyára az oka annak, hogy a régi F. R. szerint a fegyelmi tárgyaláson még az érdekelt alkalmazott sem lehetett jelen, védőről pedig még egyáltalában nem volt szó. A védelmet a végvédelmi nyilatkozat pótolta. Az 1920. évi F. R. gyökeres változást hozott s azt fenntartotta az 1930. évi F. R. is. A vasúti F. R. szellemének megfelelően ugyanis, — bár korlátozottabb mérvben — jogot adott az alkalmazottnak — védőválasztásra és arra, hogy a tárgyaláson maga és védője megjelenjenek, ott észrevételeiket megtehessék s a védelmet szóval is előadhassák.

A fegyelmi tárgyalás határozathozattal és ennek kihirdetésével végződik. A határozathozatal módja a szavazás. Érvényes határozathoz mindig a szavazatok többsége szükséges. A legtöbb F. R.-ban a szavazás kötelező. illetőleg érvényes határozat csakis kifejezett szavazás útján jöhet létre. Az O. T. I. F. R. szerint azonban szavazásnak csak akkor van helye, ha a fegyelmi hatóság tagjai nincsenek egy véleményen. A szavazást tanácskozás előzi meg s mind a tanácskozás, mind a szavazás zárt ülésben történik. A szavazás általában nyílt, csak az önkormányzati F. R. szerint titkos. Az elnök általában mindig szavaz. Csak a posta F. R.-ának sajátossága az, hogy az elnöknek csak szavazategyenlőség ad szavazati jogot, amivel együtt jár ily esetekben természetesen a döntés joga is. Ennek magyarázata az, hogy az elnök főfeladata a tárgyalás igazságos, részrehajlatlan lefolyásának biztosítása, míg az elbírálásra elsősorban a tagok hivatottak. Ennélfogva nincs gyakorlati jelentősége annak, hogy az elnök akkor is szavazzon, amikor a bizottsági tagok az ügyet egyhangúlag, vagy szótöbbséggel már eldöntötték. A szavazás komolyságát pedig biztosítja az, hogy az zárt ülésben ugyan, de nyíltan, élőszóval történik s azt indokolni is kell.

### 8. Jogorvoslatok.

A fegyelmi eljárás során különböző jogorvoslati módokkal találkozunk. Ezek a fellebbezés, felülvizsgálati kérelem és újrafelvétel. A



fellebbezés a hozott határozatok érdeme ellen irányul. Felülvizsgálati kérelemmel jogerős határozat ellen jogszabálysértés címén lehet élni. Ujrafelvételnek pedig jogerős határozat után akkor van helye, ha utólag oly új bizonyítékok merülnek fel, amelyek annakidején kedvezőbb határozatot eredményezhettek volna.

Fellebbezni általában csak a felfüggesztés és a fegyelmi büntetés kiszabása ellen lehet, míg a fegyelmi eljárás elrendelése elleni jogorvoslatot csak 1920. és 1930. évi F. R.-unk ismeri. Az O. T. I. és az önkormányzati F. R. kifejezetten is kimondja, hogy a fegyelmi eljárás elrendelése ellen jogorvoslatnak nincs helye. A fegyelmi eljárás következményei folytán a postai F. R. álláspontját kell helyesnek tartanunk, mert ez megakadályozza, hogy indokolatlan esetekben is ki legyenek téve az alkalmazottak az említett következményeknek. Természetes azonban, az a rendelkezés, hogy ha a fegyelmi eljárást a miniszter vagy a vezérigazgatóság rendelte el, az elrendelés ellen felebbezni nem lehet. Itt ugyanis már magasabbfokú elbírálás történt. Ugyanez áll a felfüggesztés elleni fellebbezésnél is, ahol azonban a fellebbezést még az is kizárja, ha a felfüggesztés jogerős bírói határozattal történt vád alá helyezésnek, csődnyitásnak vagy gondnokság alá helyezésnek a szükségszerű következménye.

A posta ügykörében a fellebbezés joga csak az érdekeltet illeti meg. Egyetlen kivétel az, hogy az enyhének talált I. fokú fegyelmi határozat ellen az igazgatóság vezetője, a II. fokú határozat ellen pedig a postavezérigazgató is élhet fellebbvitellel. Ily esetekben a fegyelmi határozat az érdekelt megnyugvása esetén is csak a felsőbb hatóság felülvizsgálása és jóváhagyása után válik jogerőssé. Ennek magyarázata az, hogy nálunk nincs kimondott ügyész vagy közvádó, akinek fellebbezési joga volna. Az enyhe fegyelmi büntetések ellen tehát a felsőbbtség részére kellett ezt biztosítani. Az O. T. I. és az önkormányzati F. R. szerint fellebbezhet még a panaszos magánfél is, ha a cselekmény vagy mulasztás magánérdekét sértette s az utóbbi F. R. fellebbezési jogot ad a közvádónak is. A posta ügykörében a panaszosnak semmi joga nincs a fegyelmi eljárás során, sem e fellebbezésnél. Erre azonban véleményem szerint nincs is szükség, mert az esetleges magánérdekek védelmére nyitva áll részére a rendes bírói út.

A felülvizsgálati kérelemmel kapcsolatban csupán azt tartom megemlítendőnek, hogy ezt új rendelkezésként az 1930. évi F. R. vette be jogszabályai közé. A felülvizsgálati kérelem felett a miniszter dönt s ha úgy találja, hogy jogszabálysértés esete tényleg fennforog, a fegyelmi határozatot megsemmisíti és új tárgyalást rendel el. Ellenkező esetben a kérelmet elutasítja. Az 1929. évi XXX. tc. 50. §-a szerint a miniszter az alsóbbfokú határozatok felretételével, de esetleg az eljárás kiegészítésével az ügyet érdemben dönti el s csak akkor rendel el új eljárást és határozathozatalt, ha az ügyet az eljárás kiegészítésével sem tartja eldöntésre alkalmasnak. Racionális szempontból (új eljárás lehető mellőzése) ez a helyesebb. F. R.-unkat tehát összhangba kellene hozni az idézett törvény szellemével.

Az újrafelvétel lehetősége a posta ügykörében 1920-ban nyílt meg és annak csak elbocsátó határozat esetén van helye. Felmerül azonban az a jogos kérdés, hogy enyhébb büntetés esetén is miért ne lehetne



megengedni jogos indok alapján az újrafelvételt? Hiszen az elbocsátástól eltekintve, egy enyhébb fegyelmi büntetésnek is lehet és van is oly súlyos erkölcsi és anyagi következménye, amely emberi szempontból is teljesen indokolttá teszi, hogy ha az érdekelt valamely okból csak később tud ártatlansága, vagy legalább is vétségének enyhébb beszámíthatósága mellett új bizonyítékot szerezni, a teljes vagy részleges büntetlenséget a maga részére újrafelvétellel biztosíthassa. Az indokolatlan kérelmekkel szemben megvan a mód, hogy a fegyelmi eljárás megisméltése előtt közigazgatási határozat döntse el a kérelem jogos vagy jogosulatlan voltát. Az O. T. I. és az önkormányzati F. R. már nem is korlátozzák az újrafelvételt csak az elbocsátás esetére s hallgatólag ugyan, de bármily jogerős fegyelmi határozatnak újrafelvételi kérelemmel való megtámadhatóságát kimondják.

Ennek bevezetése a mondott indokoknál fogva a posta ügykörében is megfontolandó volna.

\*

Érzem és tudom, hogy nagyon sok kérdést csak nagyon röviden érintettem, sokat pedig teljesen mellőztem is. De az anyag nagy terjedelme miatt a részletes feldolgozásra e cikk keretében nem is lehetett mód. Céлом csak az volt, hogy a fegyelmi szabályok nagy fontosságára a figyelmet felhívjam, különösen abból a célból, hogy behatóbb megvitatások által mód és alkalom kínálkozzék a leendő pragmatika életbelépéséig is a fegyelmi szabályok egyes részletkérdéseinek az újabban felmerült követelményekhez mért módosítására.

## Rádióműsorelosztó-szolgálat.

Irta: Dr. TEÉSZ FRIGYES m. kir. posta segédtitkár.

### Radiocentrales.

Par le Dr. Frédéric Teész, aide secrétaire des Postes.

L'auteur s'occupe des différentes formes de distribution à domicile des programmes existant dans certains pays étrangers. Il fait connaître les règlementations y relatives, ainsi que les rapports juridiques formés entre Etat et entrepreneur, entre Etat et abonné, ainsi qu'entre entrepreneur et abonné. De plus, l'auteur explique les raisons motivant le développement de ces nouveaux procédés de distribution, qui posent un ensemble de problèmes particuliers concernant les droits d'auteurs, d'exécutants et les droits de propriété commerciale des programmes diffusés.

A szórakoztatórádió műsorának zavartalan vétele időnként és helyenként nehézségekbe ütközik. A vételnehézségek főként abban jelentkeznek, hogy a vétel gyenge vagy — szomszédos rádió vevőberendezések helytelen kezelése és egyéb elektromos készülékek üzembentartása következtében — idegen zavaró hatások észlelhetők. E zavarok alkalmasak arra, hogy azokon a helyeken és vidékeken, ahol ezek észlelhetők, a szórakoztatórádió elterjedését és további népszerűsítését akadályozzák. Ezért minden országban törekednek az ilyen, a vétel szempontjából kedvezőtlen „szigetek“ megszüntetésére. Ez történhetik az adóállomás sugárzási irányának kedvezőbbé tételével, továbbá köz-



vetítő adóállomások (relais-állomások) felállításával. Mindkét megoldás legtöbbször csak részben alkalmas arra, hogy a szigeteket erőteljesebb sugárzás útján megszüntesse, azaz, a vételt kifogástalanná tegye.

Megfelelő vételt a *rádióműsorelosztó-szolgálat* létesítésével biztosítani lehet. Ennek lényege, hogy jó rádióvételt nyújtó egyetlen vevőberendezés segítségével felfogott rádióműsört vezetéken mindazok részére eljuttatják, akik erre a szolgáltatásra előfizetnek.

Nem kell tehát az előfizetőknek rádióvevőkészüléket venni, nem kell annak beállításával foglalkozni, esetleg telepekkel bajlódni, úgyhogy az ilyen berendezés a rádióműsorhallgatás kérdését a legteljesebben egyszerűsíti. Figyelembe véve azt, hogy tulajdonképpen vevőberendezésre csak egy helyen van szükség, továbbá, hogy a rádióműsorelosztó-szolgálat külön előfizetési díja kisebb áldozatot jelent az előfizetőre, mintha saját rádió vevőberendezésről kellene gondoskodnia, a rádióműsorelosztó-szolgálat térhódítása könnyen megérthető.

A „telefonhírmondó“ elnevezés alatt ismert műsorközvetítés azonban, — ami hazánkban már több mint 40 éves multra tekinthet vissza — tulajdonképpen nem azonos a fentebb említett „rádióműsorelosztó-szolgálat“-tal. Utóbbi ugyanis valamelyik rádióállomás által már kisugárzott műsört veszi fel a központjában elhelyezett rádió vevőberendezés segítségével, azaz másnak a műsorát közvetíti az előfizetők részére s így a műsorösszeállításra befolyással nincs; a telefonhírmondó ellenben műsorát saját maga állítja össze és ha műsört át is vesz, azt nem rádió útján szerzi be. A rádióműsorelosztónak tehát lényeges része a rádió vevőközpont, míg a telefonhírmondónál ilyen berendezésre szükség nincs. További különbség, hogy elágazó vezetékek a rádióműsorelosztó-állomástól csak az előfizetők felé vannak, míg a telefonhírmondó központjánál ilyen vezetékekre mind az előfizetők, mind a Stúdió, a hangversenytermek, a színházak stb. felé is szükség van.

A rádióműsorelosztó-állomás által felfogott rádióműsornak az előfizetőkhez való juttatása a gyakorlatban kétféle módon történik. Az egyik mód a központi vevőállomás s az előfizetők között külön e célra szolgáló összekötő áramkörök építése és felhasználása (Belgium, Németalföld, Németország): a másik mód az, hogy a távbeszélő előfizetők távbeszélő áramköreit és a már bekapcsolt távbeszélő készülékeit használják fel a műsorelosztás céljára is (Bajorország, Danzig, Svájc). A Bajorországban végzett kísérletek tanulságaként, a távbeszélő előfizetők áramkörére és távbeszélő készülékére kapcsolandó rádióműsorszolgálatot Németország többi részeiben nem rendszeresítik, egyrészt műszaki okok miatt, másrészt, mert állítólag pénzügyileg sem fizetné ki magát.<sup>1)</sup> Svájcban egyelőre csak Genf, Lausanne, Bazel, Bern és Zürich városokban rendezték be ilyen alapon a rádióműsorelosztó-szolgálatot; legközelebb St.-Gall, Luzern, Bienne, Vevey, Montreux, Fribourg városok kerülnek sorra. Ezt a szolgálatot Svájcban úgy valószínűsítették meg, hogy a rádióműsor közvetítése a távbeszélgetéseket nem zavarja. A rádióműsor közvetítésére felhasznált áramkör nem veszíti el távbeszélőáramkör jellegét, az előfizető a műsorközvetítés alatt hív-

<sup>1)</sup> Radiowelt, 1932. 45.



hat és hívható is; a beszélgetés időtartamára azonban az erősítőközponttal való összeköttetése szünetel.

A Bajorországban és Danzigban kifejlődött úgynevezett „Draht-funk“-ot, — tekintettel a másik rádióműsorelosztó rendszertől való elterésére — részletesebben külön aléim alatt ismertetem.

### *Az engedélyezés feltételei.*

A rádióműsorelosztó-szolgálatot az állam vagy saját kezelésében tartja fenn (Svájc), vagy annak ellátására magánosoknak ad engedélyt (Belgium, Németalföld, Németország). Az engedélyt mindegyik országban a miniszter adja; ennek megadását általában csak akkor tagadják meg, ha állambiztonsági, közbiztonsági, erkölcsi vagy műszaki szempontokból az engedély megadása nem kívánatos. Németországban rádióműsorelosztó-állomást csak olyan helyeken lehet létesíteni, ahol a legközelebbi rádió adóállomás műsorát egyszerű kristálydetektoros vevőberendezéssel kielégítően venni nem lehet és ahol a rádióműsorelosztó-állomás részére több mint 10 előfizető már biztosítva van. Rádióműsorelosztó-állomás létesítésére és üzemtartására engedélyt a fentemlített országokban csak honpolgár kaphat. Ha egy társaság kíván ilyen állomást felállítani és üzemtartani, erre engedélyt Belgiumban csak akkor kap, ha a tagoknak, továbbá a társaság vezetésével megbízott személyeknek legalább fele belga állampolgár. Németországban még német állampolgár sem kap rádióműsorelosztó-szolgálat ellátására engedélyt, ha vállalkozását idegen tőkével kívánná létesíteni, vagy ha külföldön lakik, avagy külföldi személy áll mögötte.

A rádióműsorelosztó-szolgálat ellátására jogosító engedély csak bizonyos területre szól, előzetes engedély nélkül másra át nem ruházható, nem ad kizárólagossági jogot, sőt hálózat kiterjesztés vagy új hálózat létesítése esetében elsőbbségi jogot sem biztosít. Az engedély feltételeit a miniszter utólag megváltoztathatja, sőt közérdekből az engedélyt bármikor vissza is vonhatja. Az engedélyt Belgiumban 6 évre adják, amely lejáratkor 3 évenként meghosszabbítható.

A rádióműsorelosztó berendezést az engedélyben megállapított idő alatt üzembe kell helyezni, ellenkező esetben Belgiumban az engedélyvesztésére az állam helyeztetheti azt üzembe, Németországban pedig 6 hónan elteltével az engedély érvényét veszti.

A berendezést megváltoztatni vagy kiterjeszteni csak előzetes hozzájárulás alapján szabad; erre engedélyt Belgiumban a miniszter, Németalföldön a postavezérgazgató, Németországban pedig a kerületi postafőigazgatóságok adnak.

Az engedély lejártával a berendezést és a szétosztó vezetékeket azonnal üzembe kívül kell helyezni s a posta felszólítására annak minden részét le kell bontani.

A rádióműsorelosztó-állomás engedélyese (ezenkívül vállalkozó) köteles az előfizetői hálózat pontos rajzát, a berendezés használatára vonatkozó részletes leírást és az előfizetőkről vezetett pontos nyilvántartást a berendezésnél tartani és azt bármikor felmutatni. A nyilvántartás kivonatát minden hónapban Belgiumban a hó 5-ig a távíró és távbeszélő vezérgazgatóságoknak, Németországban a hó 3-ig a kerületi postafőigaz-



gatóságnak díjtalanul kell rendelkezésre bocsátani. A vállalkozó köteles a kijelölt helyen vagy helyeken hangszóróval ellátott ellenőrző hallgató berendezést saját költségén felszerelni.

Rádióműsorelosztó-központ berendezéséhez mikrofont nem szabad felszerelni; kivétel csak Németországban van, ahol legalább 100 hallgatóhellyel bíró rádióműsorelosztó-állomáshoz a kerületi postafőigazgatóság kivételesen és bármikor visszavonhatóan egy díjmentes mikrofont is engedélyezhet, zavarok vagy műsorváltozások bemondására.

A honi rádióipar pártolása legteljesebb Németországban, ahol rádióműsorelosztó-állomás létesítéséhez csak német készülékek, vezetékek stb. használhatók.

A rádióműsorelosztó-szolgálatra vonatkozó *előfizetési feltételek* és a vállalkozó által szedhető esetleges egyéb díjak az engedélyokiratban vannak felsorolva: felmondási idők, fizetési napok, engedmények stb., nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint amelyeket a szórakoztatórádióra vonatkozó rendelkezések tartalmaznak (Belgium, Németország). A vállalkozó kívánhatja, hogy az előfizetők olyan hangszórót vagy fejhallgatót használjanak, amelyeknek elektromos tulajdonságai a hálózat kívánalmainak megfelelnek; megnevezett cégeknél való vásárlásra vagy azok készülékeinek használatára azonban a vállalkozó az előfizetőt sem közvetve, sem közvetlenül nem kötelezheti, de még csak nem is befolyásolhatja (Németország).

Érdekes megemlíteni, hogy amíg Belgiumban és Németalföldön a rádióműsorelosztó-állomás engedélyese, azaz a vállalkozó, a részére kijelölt körzeten belül minden jelentkezőt köteles az előfizetők közé felvenni és hálózatába bekapcsolni (Belgiumban pl. még a rádióelőfizetőket is), addig Németországban rádióelőfizetőket hálózatába felvenni nem köteles.

Ami a műsorszolgáltatást illeti, mindenütt egyformán érvényes az a szabály, hogy a rádióműsorelosztó-központ csak a mindenkinek szóló rádióközleményeket veheti fel, továbbá az, hogy az engedélyes a távirótitok megóvásáról gondoskodni tartozik. Németországban csak hazai rádióállomások műsorát közvetíthetik. Németalföldön azonban a miniszter külföldi állomások vételére, illetőleg azok műsorának közvetítésére is ad engedélyt.<sup>1)</sup> Svájcban azok a rádióelőfizetők, akik a rádióműsört távbeszélőn kapják, kétféle belföldi és egy külföldi műsor közül választhatnak. Ez a műsorválasztás egy gombváltó egyszerű állításával történik.<sup>2)</sup> Saját műsört a rádióműsorelosztó-állomások nem adhatnak; kivétel csak Belgiumban van, ahol a belga rádió beleegyezésével a vállalkozó saját műsört is nyújthat.

#### a) A vállalkozó által fizetendő díjak.

A rádióműsorelosztó-szolgálat ellátására jogosító engedély megadá-  
sáért (kiállításáért) Németországban külön díjat fizetni nem kell; Belgiumban azonban ezért egyszeri 60 frank, míg Németalföldön előfizetőnként és évenként 0.50 holland forint esedékes. Németalföldön ez a díj az ellenőrzéssel járó költségek fedezésére szolgál s kivételesen ennél

<sup>1)</sup> Moszkva műsorának közvetítését megtiltották. (Le Petit Radio, 1932. 288. sz.)

<sup>2)</sup> Le Petit Radio, 1933. 334.



nagyobb összeg is lehet. Belgiumban a vállalkozó tartozik még minden relais-erősítője után az évi rádiódíjat is megfizetni, ami ezidőszerint évi 60 belga frank.

*b) Az előfizetők által fizetendő díjak.*

*Belgiumban* a rádióműsorelosztó-szolgálat előfizetője fizet az államnak és a vállalkozónak is. Az államnak a szórakoztatórádióra megállapított évi díjat, ezidőszerint évi 60 belga frankot kell fizetnie. A vállalkozónak fizetendő díjat a vállalkozóval kötendő előfizetési szerződés tartalmazza. Ezeket a szerződési feltételeket jóváhagyás végett a miniszternek előzetesen be kell mutatni. Előfizetési szerződést egy évnél hosszabb időre nem lehet kötni. Az általános fenntartási díj az előfizetési díjban bennfoglaltatik. Az előfizetőt terhelő díjakra vonatkozólag tájékoztatásul szolgál például, hogy Gand-ban, ahol a rádióműsorelosztó-szolgálatot községi kezelésben kívánják megvalósítani, a tervezett díjak a következők: a bekapcsolásért heti 1.50 fr., az előfizetés fejében napi 1 fr. (ez utóbbi az évi 60 frs rádióelőfizetési díjat is magában foglalja.) Az egy előfizető által fizetendő évi díj összesen tehát 443. frank.<sup>3)</sup>

Az államnak fizetendő évi díj befizetéseért a vállalkozó felelős; ezért az államnak járó évi díjak nyugtáit a vállalkozó mutatja be előfizetőinél és a beszedett összegeket 15 nap alatt a kijelölt (Radio-diffusion redevances" című) csekkszámára befizetni köteles. A rádióműsorelosztó-állomás előfizetője — miután az évi előfizetési díjat az államnak megfizette — saját rádió vevőkészüléket is tarthat územberben újabb díj fizetése nélkül: ezt a körülményt azonban a távíró és távbeszélő vezérigazgatóságnak írásban be kell jelentenie.

*Németalföldön*, — ahol rádióelőfizetési díj nincs — a műsorelosztóra vonatkozó rendelet idetartozó része csak annyit mond, hogy az előfizetői állomás berendezésének feltételeit, valamint az előfizetés módozatait és a díjszabást érvényesítés végett a miniszternek előzetesen be kell mutatni.

*Németországban* a rádióműsorelosztó-szolgálat előfizetőjét ugyan-csak kétféle fizetési kötelezettség terheli. Az államnak fizeti a rendes rádióelőfizetési díjat (havi 2 márkát), a vállalkozónak pedig szerződéses megállapodásuk szerint, de legfeljebb 15 márka egyszeri berendezési díjat és havonta legfeljebb 3 márka üzemi díjat. Az államnak fizetendő díjak beszedését a kerületi postafőigazgatósággal való megegyezés alapján a vállalkozó is végezheti, de ezért díjat vagy költséget nem számíthat fel.

*Svájcban*, — ahol a rádióműsört, mint említettem a távbeszélő-előfizető vonalának felhasználásával juttatják a távbeszélő készülékre — a rádióműsorelosztó-szolgálat előfizetői havi 10.85 frankot fizetnek, amely összeg magában foglalja a távbeszélőelőfizetési díjat, a rádióelőfizetési díjat és a vezetékes készüléknek (itt a távbeszélő készüléknek) a műsorelosztóhoz való bekapcsolásának díját is. Aki már táv-

<sup>3)</sup> Journal Télégraphique, 1933. 4.



beszélő előfizető, az a rádióműsorelosztó-szolgálatért csak havi 1.25 frankot fizet.

Ugy Belgiumban, mint Németországban a rádióműsorelosztó-szolgálat előfizetői, — minthogy a rádióelőfizetési díjat is meg kell fizetniök — nemcsak saját rádióvevőkészüléket is tarthatnak üzemben, hanem több rádióműsorelosztó-központozóhoz is csatlakozhatnak.

Belgiumban és Németországban műsorelosztó-hallgató berendezést — olyan személyek részére, akiknek az érvényben lévő törvényes rendelkezések értelmében rádióelőfizetési díjat fizetni nem kell — felszerelni csak akkor lehet, ha részükre a műsorelosztó-szolgálatért járó díjakat a vállalkozó ugyancsak elengedi.

Szállodákban, családi penziókban és hasonló helyeken a tulajdonos és a személyzet helyiségeiben, valamint a közös használatú helyiségekben (étterem, dohányzó, szalon előtér stb.) felszerelt s rádióműsorelosztóba kapcsolt hallgatóberendezések után csak egyszeres előfizetési díjat kell fizetni (Belgium, Németország). Érdekes megemlíteni, hogy míg Belgiumban a szállodákban, családi penziókban és hasonló helyeken lévő vendégszobák mindegyike után külön-külön kell előfizetési díjat fizetni, ha ezekben is van rádióműsorelosztóba kapcsolt hallgatóberendezés, addig Németországban a vendégszobákat is a közös helyiségekhez számítják, azaz, az azokban felszerelt hallgatóberendezés után külön díj nem jár.

Ugy Belgiumban, mint Németországban a kórházak, klinikák, szanatóriumok és hasonló intézmények a közös helyiségek és a betegek, valamint a személyzet helyiségei után csak egyszeres előfizetési díjat fizetnek (Belgiumban a minisztertől ezt kérni kell); ez a kedvezmény azonban nem terjed ki az orvosok, személyzet stb. magánlakásul szolgáló helyiségeire.

### *A felelősség kérdése.*

A rádióműsorelosztóval vagy a rádióhírmondóval, azaz a szórakoztatórádióval kapcsolatos törvények, rendeletek s szabályok alkalmazása miatt az állam felelősségre nem vonható.

Az állam (a posta) és a vállalkozó közti jogviszonyt a rádióra vonatkozó törvények és rendeletek alapján kiadott engedélyokirat szabályozza; a vállalkozó és a műsorelosztó előfizetője közti jogviszonyban kizárólag csak a köztük létrejött megegyezés a mérvadó. A műsorelosztó előfizetője az állammal (a postával) szemben semmiféle igényt nem támaszthat; a műsorelosztó üzemre vonatkozó esetleges panaszait közvetlenül a vállalkozóval kell elintéznie.

Ami a vállalkozó felelősségét illeti, az Belgiumban a legnagyobb, mert ott nemcsak a díjak beszedését kell magára vállalnia, hanem a befizetendő összegek biztosítására letétet is köteles elhelyezni. Sőt a késedelmesen fizető előfizetők helyett, a hiányzó előfizetési díjakat letétjéből tartozik az államnak átutalni; a letétet pedig 15 nap alatt újból ki kell egészítenie. A letét összege ezer előfizetőig 20.000 belga frank, ezer előfizetőn felül 250 előfizetőnként még 5000 belga frank.

A rádióműsorelosztó-állomás és a hozzátartozó hálózat létesítése vagy üzemeltetése által esetleg okozott károkért a vállalkozó felelős.



*A rádióműsorelosztó-szolgálat előfizetőinek száma.*

A nyilvánosságra hozott legutóbbi adatok szerint az előfizetők száma a következő:

Svájc: 17.576 (Funk 1933. 48.)

Németország: 18.847 (Deutsche Verkehrszeitung 1932. 10.); ez összesen 50 városban létesített 104 rádióműsorelosztó-állomás előfizetője.

Németalföld: 297.041. Itt azért olyan feltűnően nagy ez a szám, mert a németalföldi rádióállomások műsorával általában nincsenek megelégedve (elsősorban pártcélokat szolgál) és ennek következtében sokan külföldi rádióállomások műsorát kívánják hallgatni, ami vagy költségesebb vevőberendezések beszerzése révén, vagy a rádióműsorelosztó-szolgálatra való előfizetés útján érhető el; ez utóbbi megoldás olcsóbb volta magyarázza a rádióműsorelosztó-szolgálat előfizetőinek nagy számát.

*„Drahtfunk.“*

*Németország.*

A Drahtfunk hazája Bajorország, ahol elődje operaelőadások közvetítésére szolgált, de 1930. évben, előfizetők hiányában megszűnt. A mai Drahtfunk elsősorban olyan helyekre szorítkozik, ahol a rádióműsor vétele nem kielégítő. Ilyen terület főként Bajorország keleti határvidéke.

A Drahtfunkot az 1930. év október hó 1-én életbelépett feltételek szabályozzák. Ezek szerint „Drahtfunk“ alatt Bajorországban olyan szolgálatot értenek, amely lehetővé teszi a bajor rádiótársaság (Deutschen Stunde in Bayern) műsorának közhasználatú távbeszélőhálózat útján a rádióelőfizetőkhez való juttatását. De ezen kívül, csoportos jelentkezés esetében, ha legalább 25 új előfizető jelentkezik, a távbeszélőhálózat valamely pontjától külön műsorvezetőket (Hörleitung) is építenek. A világitási vezetőket Drahtfunk céljaira nem használják fel.

Az előfizetői csatlakozás háromféle lehet, ú. m.: 1. távbeszélő előfizető egymagában, 2. a távbeszélő előfizető és még más személyek, 3. kizárólag idegen személyek. Harmadik személy a távbeszélő állomáshoz s ezzel a Drahtfunkhoz csak távbeszélő előfizető beleegyezésével csatlakozhatik és csak akkor, ha a csatlakozás létesítése különösebb műszaki nehézségekbe nem ütközik, továbbá, ha azt hosszabb összekötő vezeték nélkül is meg lehet valósítani. Németországban a „Drahtfunk“ szolgálatot megoldották mind nagy, mind kislevegycsatornájú szétosztási rendszer alapján.

A Drahtfunk előfizetőire is a rádiórendelet határozatai érvényesek. Rádió engedélyokiratot állítanak ki részükre, amelyhez a „Drahtfunk“ szolgálat feltételeit is mellékelik. Az engedélyokirat alapján csak egy Drahtfunk berendezést lehet üzemben tartani, ha tehát több készüléke, vezetéke vagy földvezetéke is volna, üzemben egyszerre csak egyet tarthat. Ugyanilyen feltételek alatt, rádióelőfizetőnek is lehet Drahtfunk berendezése anélkül, hogy arra külön engedélyt kellene kérnie.



A díjak kétfélék, ú. m. egyszeri és havonta fizetendő díjak. Az egyszeri díjak a következők:

a) berendezési díjatalány (munka és anyag)

1. távbeszélő előfizetőnek 5 RM,

minden hozzákapcsolt harmadiknak 2 RM,

2. műsorvezeték használata esetén minden bekapcsoltnak 1 RM,

b) minden kapcsolódoboz után 2 RM,

c) a kapcsolódoboz-berendezésnek a távbeszélő áramkörrel vagy a műsorvezetékekkel való összekötéséért munkadíjat és a felhasznált anyag önköltségi árát kell megfizetni. Ezek a költségek és az egyszeri díjak 5 RM legkisebb havi részletekben is törleszthetők, de ilyenkor még 0.50 RM kölcsöndíj és kölcsönkamat (2%-kal magasabb, mint a Birodalmi Bank diskontkamatlába) is fizetendő.

A távbeszélő előfizető az általa fizetett díjakat a távbeszélő állomásához csatlakoztatott harmadik személlyel részben vagy egészben megfizetheti. Abban az esetben, ha a távbeszélő előfizető nem előfizetője a Drahtfunknak, hanem csak egy harmadik személy, az 5+2=7 RM díjat a harmadik személytől kell beszédni.

A fenti díjakon kívül havonta előre még a következő díjakat kell fizetni:

1. A központban, illetőleg a távbeszélő előfizetőnél végzendő műszaki munkákért havi . . . . . 2 RM.

(Ebben a díjban kifejezetten csak a legfeljebb 100 méter távolságra lévő kapcsolódoboz és harmadik személy csatlakozása esetében a választóberendezés díja van benne.)

A csatlakozóvezeték hosszát a távbeszélő készüléktől, — műsorvezeték használata esetében pedig annak a házba való bevezetési helyétől — a legutolsó kapcsolódobozig mért légvonaltávolságban mérik.

Minden további kapcsolódoboz után 0.15 RM-t és a csatlakozó vezeték minden további megkezdett 100 métere után még 0.50 RM-t kell fizetni.

2. A rádióműsor vételéért a havi rádióelőfizetési díjat . . 2 RM.

Ha a rádióelőfizető Drahtfunk előfizető is akar lenni, ezt az utóbbi díjat a Drahtfunk után nem kell fizetnie.

3. Műsorvezetékre kapcsolt Drahtfunk előfizetőktől az eddig említett díjakon felül egyenként és havonként még esedékes . . . . . 0.15 RM.

Az előfizetőknél felszerelt kapcsolódobozokat és a hozzátartozó vezetékeket a német birodalmi posta adja és a tulajdonában is maradnak. Fejhallgatót vagy hangszórót (erősítővel együtt) az előfizetőnek saját költségére kell beszerezni és fenntartani. A hallgatók ugyanolyanok, mint a rádió fejhallgatók.

A német birodalmi posta által adott áramfeszültség csak fejhallgató-vételre alkalmas; ha az előfizető hangszórót kíván üzembe tartani, a kapcsolódoboz és a hangszóró közé erősítőt kell kapcsolni.

Bajorországban a Drahtfunk előfizetőinek száma 1933 július 1-én 23.277 volt. Németország többi részében a Drahtfunkot nem vezették be.



Különbséget tesznek vidéki és müncheni hálózat közt. A vidéki hálózatokban rádióműsört hétköznapokon csak 12.00—14.15 óra közt és 18.00 óra utáni időben, vasárnap pedig már 10.00 órától kezdve közvetítenek. Mindazokon a helyeken, ahol a meglévő áramkörök száma és a személyzeti létszám azt lehetővé teszi, a bajor rádiótársaság műsorát a fenti időközön kívül is közvetítik. A müncheni hálózatban időbeli korlátozás egyelőre nincs.

#### Danzig.

A Drahtfunkra vonatkozó rendelkezéseket az Amtsblatt der Post und Telegraphenverwaltung 1933. évi április 7-i 9. száma tartalmazza. A danzigi előírások általában a bajor példát követik. A Drahtfunk-szolgálat Nagy-Danzig városán kívül még tíz más helységben van bevezetve. Műsorvezetők létesítéséhez itt csak tíz előfizetőből álló csoportot kívánnak meg. Drahtfunkot és rádióvevőkészüléket egyidejűleg üzembentartani csak külön engedély alapján szabad. A műszaki berendezésre vonatkozó határozatok, valamint a díjszabás rendszere ugyanazok, mint a vonatkozó németországi rendelkezések.

A rádióműsorelosztó-szolgálat megszervezésével Ausztriában is foglalkoztak. Egy magántársaság rádióműsorelosztó-állomás létesítésére már engedélyt is kért, ezt a kérelmet azonban újabban visszavonta.

Érdekes megoldási lehetőség merült fel Csehszlovákiában, ahol az új bérházakban a ház mesternél terveznek központi rádióvevőberendezést létesíteni, ahonnan minden lakóhoz hangszóróval ellátott leágazást vezetnének. A kérdés ezidőszertig még tárgyalás alatt van.

Figyelemreméltó a rádióhírmondótársaságok nemzetközi egyesületének (Union Internationale de Radiodiffusion) a rádióműsorelosztó-szolgálattal kapcsolatban nyilvánított véleménye. Az említett nemzetközi egyesület behatóan foglalkozott ezzel a kérdéssel s végül is nyíltan ellene foglalt állást. Ugyanis a rádióműsorelosztó-szolgálatot a rádióműsor meg nem engedhető kereskedelmi hasznosításának tekintik, ami ellen védekezni kell. Sőt tovább megy s az egyesület kifejezetten kívánja, hogy — más védelem hiányában — a szellemi és művészi javak tulajdonvédelme a rádióhírmondó (szórakoztatórádió) műsorára is kiterjesztessék.

A fentiekből megállapítható, hogy mindazokban az országokban, ahol a rádióműsorelosztó-szolgálat kialakult, azoknak a rádióelőfizetőknek a védelméről is gondoskodtak, akik az elosztás útján kapják a műsört. Ezért a rádióműsorelosztó-központ létesítését és üzembentartását mindegyik országban külön engedélyhez kötik, a műsorelosztásért szedhető legmagasabb díjakat megállapítják, az előfizető szabad és befolyásmentes készülékbeszerzési jogát biztosítják stb.

Nemcsak az erre a szolgálatra előfizetőket védelmezik meg a vállalkozó esetleges túlkövetelései ellen, hanem a már meglévő rádiótársaságok jogait is védelemben részesítik és kimondták, hogy a rádióműsorelosztó-állomás létesítésére adandó engedély a rádiótársaságok meglévő jogait nem érintheti (Belgium, Németország).

Az állam az öt törvényes alapon megillető rádióelőfizetési díjakat



arra az esetre is biztosítja magának, ha az előfizetők a műsorelosztó-szolgálatot vennék igénybe. Ezek az előfizetők ugyanis szintén a szórakoztatórádió adóállomása által kisugárzott műsort kapják és az állam szempontjából a rádióműsorelosztó-szolgálat előfizetői is a rádió-előfizetők közé tartoznak. A rádióműsorelosztó-szolgálat előfizetői azonban rádióelőfizetési díjon felül, a vállalkozó javára külön díj fizetésére is kötelezettséget vállalnak.

\*

Cikkemnek célja csupán az volt, hogy a néhány külföldi országban már meghonosodott, de még gyermekcipőben járó rádióműsorelosztó-szolgálat mibenlétét, szabályozását, úgyszintén az állam, a vállalkozó és az előfizető egymással szemben így kialakult jogviszonyát ismeressem, továbbá, hogy keletkezésének és fejlődésének okaira rámutassak.

## Zágoni Mikes Kelemen Törökország Leveli-ről.

Irta: Dr. MONUS FERENC m. kir. postafőfelügyelő.

„Lettres de Turquie” de Clément Mikes de Zágon.

Par le dr. François Monus, inspecteur supérieur des Postes.

Les „Lettres de Turquie” sont-elles des lettres missives ou fictives?

L’organisation postale des Balkans, respectivement de la Turquie aux XVIIe—XVIIIe siècles.

Les postes hongroises et transylvaniennes de François Rákóczi II.

La poste de Rákóczi en Turquie. Service des courriers turcs.

Passages ayant trait à la poste, dans les Lettres. Est-ce que Mikes a pu sans obstacles correspondre durant 41 ans avec une prétendue comtesse hongroise?

Conclusions tirées des conditions postales de l’époque critique et de la situation des émigrés, par rapport à la forme des „Lettres de Turquie”.

A XIX. század közepén merült fel az a kérdés: vajjon Zágoni Mikes Kelemen Törökországi Leveli misszilis levelek voltak-e vagy sem? Azóta egész irodalma van e kérdésnek, mely a levelek belső tartalmi anyagából, majd az összehasonlító kutatás módozatainak alkalmazásával rendkívül figyelemreméltó megállapításokra jött rá, minek folytán e sokat vitatott kérdés immár közeledik a végleges megoldás felé. A Törökországi Leveli keletkezését fedő kétszázéves homály lassanként oszladozik, néhány kivétellel a sok-sok tartalmas tanulmány végső konzekvenciája, hogy nem misszilis levelekkel állunk szemben.

Annyi érdekes és kiváló hozzászólás után sem lesz érdektelen, ha postai szempontból is vizsgáljuk a kérdést azzal a gondolattal: minél több oldalról világítjuk azt meg, annál inkább közeledünk a valósághoz.

Ha csak egy lépéssel is sikerült közelebb jutni a levelek keletkezésének történetéhez, e közlemény már elérte célját.

Mindenekelőtt nézzük röviden a Mikes korabeli, illetőleg a XVII—XVIII. évszázadi törökországi (Balkán) hírközlést és II. Rákóczi Ferenc magyarországi postaszervezetét.



A XVII—XVIII. században a Balkán félszigeten, továbbá az európai és ázsiai Törökországban mai értelemben vett szervezett posta nem volt. Alkalmi futárjáratokról tudunk, amelyek a szultán udvarából indultak ki és csak a szultán, a nagyvezír, továbbá a basák, bégek leveleit szállították. A XVII. században Konstantinápolytól pl. a Balkánon át egyik ilyen futár út volt az ú. n. „portai posták“ által is használt Brassó—Bukarest—Ruscuk—Sumen—Dobroli—Janina—Konstantinápoly-i, másik a Konstantinápoly—Drinápoly—Szófia—Nis—Belgrád—Zimony—Buda—Bécsi-i, továbbá a Konstantinápoly—Drinápoly—Bukarest—Nagyszeben—Temesvár—Buda—Bécsi-i út.

A XVIII. évszázadban az ú. n. „török posták“, „janicsár posták“, vagyis futárok főközlekedési útja ez utóbbi volt.

Erdély fejedelmei a XVII. században élénk összeköttetést tartottak a szultán udvarával, ahol portai követeket tartottak. Az összeköttetés az erdélyi posta fejedelmi futárai, nemkülönben az oláhországi és moldvai vajdák futárainak bekapcsolásával történt. Az elfáradt vagy kidőlt fejedelmi futár által szállított leveleket a viszonyosság alapján nem egyszer az említett vajdák lovas emberei vették át és szállították a Balkán hegyi ösvényein, útjain tovább. Ez a hírszolgalat azonban majdnem kizáróan fejedelmi levelek és a török udvar levelezéseinek alkalmi lebonyolítására szorítkozott, magánosok leveleinek közvetítéséről, nagyrítván, alig-alig lehetett szó. Az erdélyi fejedelmek részére írott szultáni leveleket nem török levélvivők, hanem a válaszevélre várakozó fejedelmi futárok, vagy a vajdák Konstantinápolyban tartózkodó és indulásra váró futárai hozták vissza.

Ha tehát az erdélyi fejedelmek levelet küldtek a szultán fővárosába s arra választ kértek, a futár addig várakozott ott, míg a válaszevél kézhez nem kanta. A várakozás sokszor hónapokig tartott. A török udvar futárai idegen uralkodók, fejedelmek leveleit legfeljebb a birodalom határáig szállították. A török levélvivők egyébként, miután igen nagy urak leveleit szállították, maguk is hatalmasságok, a hatalom megszemélyesítői voltak. Amikor a szultán udvarából az aranyporzóval behintett, selvemszövetbe takart szultáni levéllel, vagy a nagyvezír nemkülönben előkelő levelével megindultak, a legfelsőbb akaratot vitték magukkal. Ilvenkor nagy-nagy tisztesség járt nekik s ebben a megbízatásban más földi halandóval szóba sem állottak, nem-hogy azok leveleit átvették volna.

A XVIII. század elején Erdélyben és Magyarország nagy részén II. Rákóczi Ferenc magyar postaszervezete, mely szintén futárjáratokból alakult, már hatalmas lépés volt a szervezett posta terén. A magyarországi posták történelmének legmagyarabb fejezete a vezérlő-fejedelem postájáról szóló rész Híres magyar „postalis lineai“ nemcsak az ország nagy részét hálózta be, de még a külfölddel is kapcsolatban voltak. A Rákóczi postavonalak mentén magyar postamesterek állomásoztak, a „lineakon“-on magyar postalegények, mellükön Rákóczi címerével kivert ezüst postatáblával vágattak a pecsétes levelekkel s a tábortüzek körül felhangzó tárogatók hangjai nem egyszer összecsendültek a fejedelmi futárok postásípjának hangjaival.

Rákóczi postája pontos volt, megbízható volt, mely így nagy szol-



gálatot tett a felkelés ügyének és már magánosok leveleit, sőt fejedelmi engedéllyel utasokat is szállított.

Sajnos, ez a magyar postaszervezet rövid életű volt, a szatmári békekötés után felbomlott, illetőleg átalakult, de kétségtelen, hogy a magyarországi postaszervezet a Balkán, illetőleg török hírközvetítést messze felülmúlta.

Ebben és az ezt követő időben, vagyis a Rákóczi emigráció idejében török földön még mindég nem működött szervezett posta. Érthető, hogy Rákóczi Ferenc török száműzetésben nehezen nélkülözte híres magyar postáját, melyet maga alkotott és tökéletesített évről-évre. Nehezen nélkülözte, mert elég sűrű diplomáciai érintkezést tartott fenn a külföldi nagyhatalmakkal s bárha Rákóczinak az oláh és moldvai vajda török földön átvonuló futarai bizonyos tekintetben rendelkezésére állottak, mégis ha külső országba titkos tartalmú levelet intézett, azt meghitt emberei kézzől-kézre adva, rejtett utakon bújálva szállították.

Rákóczinak török földön rövidebb távolságokra könnyebb volt az érintkezés. Drinápolyból, Jenikőből, Rodostóból a szultán udvarába saját emberei, tisztjei vitték-hozták a leveleket. Ezek a helyek igen mozgalmas, élénk képet nyújtottak a bújdosók elhelyezkedésével, a fejedelem miniatűr udvari életével. A „posták“-nak kinevezett tisztek, lovas futárok gyakorta száguldoztak a fejedelem leveleivel Konstantinápoly felé és onnan vissza.

De a török földön létesült ú. n. Rákóczi-posta gyöngye és kicsinyített alakjában, teljesen leegyszerűsítve, természetesen meg sem közelítette az egykor híres magyarországi fejedelmi postát.

A bújdosó fejedelem közvetlen közelében élte életét kamarása, Mikes Kelemen. Az elmondottakból az következnek, hogy ha valakinek, úgy Mikesnek módja és alkalma volt a leveleiben említett és Konstantinápoly külvárosában lakó nénjével, gróf P. E.-vel levelezni. Semmi nehézséget nem okozott volna Mikesnek, hogy 41 évi törökországi tartózkodása alatt 207 levelet írjon és küldjön Pérába, ha figyelemmel vagyunk arra, hogy állásából folyólag feltehetően a hivatalos úton levő fejedelmi futárokat is igénybe vehette, de ezek mellett még igen gyakran kerültek alkalmi emberek is, akik önként vállalták a levelek szállítását.

Mikes leveleiben egyébként több olyan vonatkozás van, amely „postára“ illetőleg leveleinek mikénti továbbszállítására vonatkozik s amelyekből arra következtethetünk, hogy abban az időben még szervezett posta hiányában is nem volt nehéz, legalább is a bújdosóknak — Konstantinápolyval levelezni. Megerősíti ezt a feltevést az a körülmény is, hogy a fejedelem és udvari emberei a szultán jóindulatát és kivételes bánásmódját élvezték.

Nézzük a leveleknek „postára“ vonatkozó megjegyzéseit és azok valószínűségeit:

A 9. levél Drinápolyból kelt s a következőket írja benne Mikes: „... innét nincsen posta Konstantinápolyig... az oka annak az, hogy az előtt, mikor a császár itt lakott, az urak legkisebb állapotot is postán küldték Konstantinápolyba.“ Egyik basa — írja tovább Mikes



— otthon felejtette kedvenc pipaszárát s „postát“ küldött érte. A császár ezt megtudta s megparancsola: „többé posta ne legyen ezen két főváros között“.

Humoros, kedves derű ömlik a kamarás úr tollából, de nem lehet azokat szószerint vennünk, mert abban az időben Drinápoly—Konstantinápoly között hadiposta futárjáratok igenis közlekedtek, ámde ezt Mikes rendszeresen igénybe nem vehette.

Ugyancsak a 9. levélben írja: „Többet sem írhatok, mert egy vén csifut (zsidó) várakozik a levelem után“. Ez hihető, ámde, csak tisztes borralaló ellenében; Mikes erszénye pedig legtöbbször lapos volt, a 153. sz. levélben panaszkodik is emiatt.

A 36. levélben Rodostóból írja: „Innét oda mindennap mennek hajók és akármelyik hajósnak oda adhatja ked a levelét“.

A bújdosóknak elég idejük volt arra, hogy a kikötőben naphosszat szemlélődjenek, várván a hajókat, nincs-e a fejedelem számára levél, de már az udvar emberei, főtisztjei részére Konstantinápolyból mégis csak alig-alig érkezhettek levelek, amelyeket a hajósok hoztak-vittek volna mindennap.

A 60. levélben ismét erősen humorizál, tréfás mesélő hangon írja: „Hol vagyon az az ember, ki megtalálta azt a levelet, kit ismét írtam kednek? ... Ha nem írtam, azt nem kell tsudálni ha ked nem vette, de ha írtam, hogy veszett volna el?“

A 65. levélben Rodostóból írja: „Ma csak azért írok kednek, hogy bizonyos alkalmatosság van és eztet ha elmulasztanám, tudom hogy megpírongatnának“.

Tehát Rodostóból már nincsen mindennap alkalmatosság Konstantinápoly felé.

A 80. levélben Rodostóból írja, hogy siet a levélírással, ebéd idő van s ebéd után indul a hajó a levéllel.

Rákóczi fejedelem halála után a 135. levélben ezeket írja Vidinből: „...már azt is végben vittük, hogy idejöttünk postán, mert mi egyébképen nem tudunk járni... Postalovakat mindenütt adának alánk... a sok postalovat mind a császár fizeti“.

A 137. levélben Vidinből írja a következőket: „... senkinek közzülünk lova nincsen, se semmi tábori eszköze. Lovakat eleget adott a vezér alánk, de azok postalovak — el lehet ítélni, ha postalovakon kell é táborba menni? Elég a, hogy mi azokon megyünk, ugyan postán is térünk vissza“.

A 141. levélben (Vidin) írja: „... a Dunán megyünk le Oroszcsikig, onnét Csernavodára. Két nap mulva megindulunk. Azért a leveleket oda kell igazítani“.

De hihető az, hogy a háborús balkáni zürzavarban magánleveleket lehetett rendszeresen továbbítani és azokra válaszokat kapni? Hiszen még a futárok részére fenntartott postalovakat is hadicélokra használták. Tehát még futárposta nem volt, csak alkalmilag közlekedő futárok.

A 147. levélben „postafermány“-ról emlékezik Mikes. A fermánt a szultán küldte Csernavodába a bújdosók részére, amelyben Mikes szerint ez állott: „... hogy egy órával előbb induljunk meg mintsem kellettnek. Ez a canzellária szokása, mert itt nem teszik ki, hogy hamar



induljon vagy siessen,<sup>1)</sup> mikor valahova küldenek valakit, hanem azt írják a fermányban, hogy egy órával előbb induljon meg és egy órával előbb legyen ott, mintsem kelletnék“.

A török alkalmi futárokra kell gondolnunk; a futárok írott parancsal (ferman) voltak ellátva. Mikes és bújdosó társai közül gróf Csáky és Zay a szultán megbízásából hivatalos küldetésben jártak, ezért kaptak szultáni „fermány“-t, mely a futárjáratok lóváltóállomásain élelmet, szállást, váltott lovakat biztosított számukra.

A 149. levél Jassyból kelt s azt írja benne Mikes: „... ide érkezünk édes néném szerencsésen. Foksánig úri módon jöttünk a vajda hintójában... Foksántól fogva eddig nagy nyugodalommal kocogva; mert mindenütt hatalmas rossz postalovak vannak“. Itt már a havasalföldi vajda futárvonalán postalovakon utaztak a szultán parancsára.

A már említett gyakori rendes levélközvetítésre vall a törökországi levelek kedélyes hangja is, az 1. és 2. sz. levélből kétségtelenül következtethetni lehet arra, hogy pl. Konstantinápolyba egyre-másra küldhető levél s hogy a levélszállításnak akadályja nincs.

Mikes első levele 1717 október 10-én kelt Gallipolliból s 11 nap múlva már választ sürget levelére. A 3. levél, mely a 2. után nyolc napra kelt, Drinápolyból valóban válaszlevél vételét nyugtázza. De lehetséges az, hogy Gallipolliból még ugyanazon hónapban Drinápolyba érkezett bújdosó ilyen gyorsan magánleveleket válthat?

Igaz, hogy Drinápoly ezidőben a szultán ideiglenes tartózkodási helye volt, így Konstantinápoly—Drinápoly között kétségtelen, hogy futárjárat összeköttetés volt, de Mikes mégis csak magánleveleket írt, ha írt s ezeket a magánleveleket nem lehetett könnyűszerrel továbbítania Pérába. Azután Mikesék török földre lépve, nem tudhatták azt, hogy a török kormány hol jelöli ki végleges tartózkodási helyüket; abban a bizonytalanságban Mikes nem is határozhatta el nyomban, hogy sorozatosan leveleket ír Konstantinápolyba. De Mikes azt is tudta, hogy Törökországban nincs olyan postaszervezet, mint előbbi tartózkodási helyükön, francia földön, ő tehát Gallipolliba érve nem is gondolhatott arra, hogy valóságos leveleket ír és továbbít állítólagos nénjének, mint azt kedves hangú leveleiből gondoljuk.

És 41 év bújdosásban töltött ideje alatt egyetlen levél elkallódásáról, meg nem érkezéséről soha nem esett szó? Egyetlen egyszer említi a 173. levélben Rodostóból: „A vízi postáink igen sokáig maradnak az úton“. Ha mint említi a 36. levelében, Rodostóból mindennap mennek hajók Konstantinápoly felé, miért késnének a levelek 1748 július havában, amikor csend van a birodalomban s Mikes is alig talál a nagy békességes csöndben írni való anyagot.

Drinápoly után, Bujukderéből a 18. levélben azt írja nénjének: „veszekedhetném keddel, mert két naptól fogvást levelét nem vettem“. Nem kell ezt a megjegyzést sem komolvan vennük. Miért veszekedhetne? Hiszen Drinápolyból kelt utolsó levelében azt írja, hogy 1718 augusztus 16-án indulnak onnan, de hogy hová, arról sejtelve sincs. E levél után hogyan tudhatta volna a nénje, hogy hova is írjon hát

<sup>1)</sup> Magyarországon, az ekorbeli leveleken: cito, cito, cito, citissime feljegyzések olvashatók. Vagy: „nagyon sijetve vigyék“.



Mikesnek. Igaz, hogy a bújdosók megjelenése vagy elvonulása török földön, eseményszámba ment, az egész környék tudott arról valamit, ámde mégis csak valamelyes postaszervezet mellett volt az lehetséges, hogy ilyen körülmények között Mikes hol itt, hol ott magánleveleihez jusson.

Ugyancsak a 18. levelében írja Mikes, hogy ha a néni rest nem volna, mindennap vehetne (t. i. Mikes) levelet kétszer is. Ez a megjegyzés a XVIII. század eleji bújdosó tollából török földön, ahol posta nincs, humoros ízű megjegyzés, semmi más.

A 91. levélben írja: „Hol jársz édes néném? miért mentél Paphlagoniában?” a 93. levélben Paphlagoniából érkezett levélre reflektál. A néni bárhova utazott is el, Mikessel mégis akadálytalanul tudott levelezni, amikor a birodalomban zendülések voltak?

Mikes hosszabb jenikői, majd rodostói tartózkodása után Rákóczi József kíséretében Konstantinápolyba megy, ezt a 126. sz. levélben megírja nénjének Konstantinápolyba. És Konstantinápolyból keltezett leveleket ír — Kostantinápolyba! és ezekben a levelekben egy szó sincs arról, hogy a nénjét meglátogatja, ha ideje engedi, nincs szó arról, hogy most már láthatják egymást a szultán fővárosában.

Konstantinápolyból visszatér Drinápolyba, majd hivatalos útján Csernavodán, Vidinen, Fetislanon, Oroszcsikon újból Csernavodán, Bukaresten, Jassyn át tér vissza Rodostóba s mind ez említett helyről elég sűrűn leveleket ír, leveleket vár. Olyan élénknek látszó e levelezés és annyira mentes az egyes levél elkallódásokra vagy levél késedelmekre vonatkozó megjegyzésektől, hogy az említett Balkán területen ismét csak rendes postai összeköttetést feltételez, ami pedig nem volt.

Arra a kérdésre, hogy mit kerestett Párában egy magyar grófné, egy „rebelisné“ (92. levél) a passarovici béke után, amikor a császári követ elfoglalta ott helyét s Bercsényinek nyomban el kellett hagyni a szultán fővárosát — nem akarok részletesen kitérni.

Hogy Rákóczinak a portával való levelezését nem jó szemmel nézték és bizonyos tekintetben ellenőrizték (kalandorokkal és kémekkel vették körül) az is kétségtelen tény. Ha tehát Rákóczit ellenőrizték, úgy Mikes levelezése is feltétlenül feltűnt volna a bécsi udvar konstantinápolyi exponenseinek s nem túrték volna, hogy a bújdosók közül valaki éveken át olyan erdélyi magyar asszonnyal levelezzen, aki az emigráció tagjaival bizonyos lelki kapcsolatot tartott fenn és a Levelek szerint Bercsényi temetésén is jelen volt. (Rákóczi temetésére elfelejtette meghívni Mikes.)

A levelek misszilis voltának megítélésénél nem utolsó sorban kell figyelemmel lenni arra, hogy az egész Rákóczi irodalom, sőt a külföldi követek iratai, feljegyzései sem tudnak arról, hogy gróf P. E. nevű magyar hölgy több mint 41 évig gyermekeivel együtt háboríthatatlanul Konstantinápolyban tartózkodott volna. De tegyük fel, hogy férje neve nem magyar, hanem teljesen idegen hangzású volt, akkor sem lehetett 41 éven át titkolni azt, hogy az „édes néném“ magyar volt.

A bújdosóknak tilos volt hazájukkal levelezni, Mikes a fejedelem halála után, mint a szultán követe, különleges megbízásból folyólag gyakran utazhatott postán, postalovakon, sőt szűkebb hazája közelében is járt hivatalos útjában. 1759 előtt, még sem tudunk arról, hogy



hozzátartozóival levelezett volna, csak amikor már a császári követtől arra engedélyt kapott. Ugyanúgy nem levelezhetett ő, mint magánember Konstantinápolyban lakó magánegyénnel sem.

Összegezve az elmondottakat, de különös figyelemmel az akkori postai viszonyokra s a bújdosók helyzetére, megállapíthatjuk, hogy Mikes Kelemen, Rákóczi fejedelem kamarása a bújdosás alatt az állítógos gróf P. E.-vel rendszeresen nem levelezhetett, magánleveleket nem válthatott.

Nem tartozik éppen a lehetetlenségek közé, hogy valamikor, nagy titokban egy-egy levél ki nem jutott az emigrációból, akár magánúton, vagy alkalmi egyének útján szállítva, akár futárvonalon futárok útján, de ezt a feltevést a rendszeresen írt összefüggő Törökországi Levelekre nem lehet vonatkoztatni. A törökországi leveleskönyv Levelei postát nem láttak, minthogy postát nem is láthattak. Ez azonban természetesen Mikes érdemein csorbát szintén nem üthet. A leveleket írhatta Mikes a pillanat, az események hatása alatt *leveles könyvének*, amint az akkor szokás is volt, de nem másnak; írta saját szórakozására mint tervszerű irodalmi munkát, a bújdosás hosszú-hosszú évei alatt, szelid-böles filozófiával megtelt lelkét beleöntötte azokba a fiktív levelekbe, amelyek végeredményében a XVIII. század magyar irodalmának messze-messze török földön termett gyöngyszemei.

## ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

### 17. Díjszabás (portózás).

*A nyomtatványokra előírt feltételeknek megfelelő és a nyomtatványdíjszabás szerint kellően bérmentesített „Üzleti válaszlevelezőlap“ felírással ellátott küldemény megportózzható-e?*

**Nem.**

A „Postaüzleti Szabályzat“ 33. §. 5/a., illetőleg 32. §. 7. pontja szerint az üzleti válaszlevelezőlap (levél) bérmentetlenül is postára adható, amely esetben a címzett a hiányzó bérmentesítési díjon felül a postai díjszabásban megállapított mérsékeltbb pótdíjat fizeti. Ez a rendelkezés arra az esetre vonatkozik, amikor a feladó az üzleti válaszlevelezőlapot bérmentetlenül adja postára. A feladó azonban jogosult az üzleti válaszlevelezőlapot bérmentesítve is feladni, mert az ilyen módon való feladást az Üzletszabályzat nem tiltja.

Ha a feladó „Üzleti válaszlevelezőlap“ felírású küldeményét bérmentesíti, a bérmentesítésre az általános szabályok irányadók. Pl. Ha az üzleti válaszlevelezőlap egy előnyomott szövegű megrendelőlap, amelyre a feladó a nyomtatványokba tehető utólagos bejegyzéseken kívül semmi mást nem ír, azt nyomtatványdíjszabással adhatja postára. A Postaüzleti Szabályzat 35. §. 1. pont utolsó bekezdése értelmében ugyanis: „A „Levelezőlap“ vagy ezzel egyet jelentő felírással ellátott nyomtatványok, ha egyébként megfelelnek a nyomtatványok kellékeinek, nyomtatványként díjazva szintén szállíthatók.“

Az idézett rendelkezés szerint adott esetben az „Üzleti válaszlevelezőlap“ felírást a „Levelezőlap“ felírással egyet jelentőnek kell tekinteni, ezért az „Üzleti válaszlevelezőlap“ felírás a nyomtatványdíjszabás alkalmazásának nem akadály.

Természetesen, ha a feladó „Üzleti válaszlevelezőlap“ felírással ellátott küldeményét bérmentesítés nélkül adja postára, azt — tekintet nélkül a szövegre — üzleti válaszlevelezőlapként kezeljük, illetőleg portózzuk, mert a feladó a levelezőlapot — a kibocsátó kívánságának megfelelően — mint bérmentetlen üzleti válaszlevelezőlapot adta postára. (Beküldött kérdés.)

### 18. A kincstári hivatalok leadó-osztályának esti leszámolója.

*a) Nincs-e ellentét az A. 3. Szab. 120. §. 11. pont első és második bekezdése között? Nevezetesen a kincstári hivatalok leadó-osztálya az általa beszédett utánvételeket köteles-e nyomban, vagy csak este*



a többi beszedett díjjal együtt elszámolni?

b) A kincstári hivatalok leadó-osztálya az általa beszedett utánvételeket külön utánvételi naplóban számolja-e el, avagy ebből a célból átadja-e, és miképpen a leszámolóknak?

c) Az A. 3. Szab. 120. §. 11. p. ötödik bekezdését helyesen lehet-e úgy értelmezni, hogy az utánvételeket csak az anyagmérlegben szerepelteti a leadó-osztály?

A felelet mindhárom kérdésre: **Nem.**

Mindenekelőtt — félreértések elkerülése végett — ki kell emelni, hogy az A. 3. Szab. 120. szakaszában közölt rendelkezések a kincstári hivatalok eddig: „helyi”-nek nevezett leadó-osztályának teendőit szabályozzák.

A felvetett kérdésben hivatkozott 11. pont szerint a kincstári hivatal leadója a naponkénti esti leszámolásának összeállítása céljából az aznapi kézbesítőív üres hátlapján az előző leszámolás óta kézbesített küldemények után beszedett összes díjakat és összegeket, — a portóbélyeggel lerótt díjak kivételével — részletezni köteles, tehát a beszedett utánvételeket vámtartozásokat stb. is.

Az utalvánnyal (befizetési lappal) továbbítandó utánvételeket, vámtartozásokat, fémjelzési díjakat stb. a beszédés napján a napi leszámolóknak a leadó készpénzben adja át a leszámoló tisztviselőnek, aki az utánvételeket az általa vezetett bevételi naplóban számolja el, esetleg azokat e célból valamely használatból kivont nyomtatványon külön e célra készített átadókönyvvel, de összeg nélkül továbbítja a felvevő-osztályhoz. A beszedett összeg (tehát az utánvétel is) mind a leadó, mind a leszámoló mérlegében (leszámolókönyv, összesítés) beszolgáltatott készpénzként szerepel.

Helytelen volna az idézett rendelkezést úgy magyarázni, hogy a leadó a kézbesítés után azonnal és haladéktalanul adja át elszámolásra a beszedett utánvételeket, vámtartozásokat stb., vagy hogy külön harmadik bevételi naplót (napi aljegyzéket) vezet. Felesleges a leadó kézbesítőívére vezetett napközi átvételi elismertetés, de helytelen volna ezeket az utánvételi összegeket a mérlegből kihagyni.

A leszámoláson kívül a leadó a kézbesítőívben, ellenőrzés céljára anyagmérleget is készít az átvett és kézbesített, az esetleg után- vagy visszaküldött, valamint a maradvány-küldemények darabszámáról.

Az idézett fejezet 11. pontjának 5. bekezdése szerint a leadó tételesen is felsorolja a készpénzben beszedett összegeket, hivatkozva a kézbesítőív folyószámaira. Így egyenként, egymás alá írja a be-

szedett portó- és kézbesítési díjakat, külön oszlopba az utánvételeket (levél- és csomag-utánvétel), külön a vám és fémjelzési díjakat, külön a megbízási összegeket és végül külön a közvetlenül elszámolandó vámtartozásokat.

Különbséget kell tenni tehát a darabszám szerint készített anyagmérleg és a beszedett készpénz-összegeknek az összesítő kimutatás rovatai szerint az esti leszámolás céljaira készített részletezése között. Semmikép sem lehet a rendelkezést úgy értelmezni, hogy az ajánlott levelek utánvételei akár a mérlegszerű megterhelésből és felmentésből, akár az utánvételek tétel részletezéséből kimaradnának. (Beküldött kérdés.)

### 19. Takarékbetét befizetési lap.

A postai pénzkezelésben minden bevételi és kiadási tétel okirattal igazolva van. Egyedül csak a postatakarékpénztári betéteknek nincs okiratszerű fedezetük.

Ha a betevő a betétkönyvvel a hivatalból távozik s a felvevő tisztviselő az általa átvett betétösszeget tévesen vagy egyáltalán nem könyvelte, olyan számadási eltérés áll elő, amelyet csak a betétkönyv megtekintése után lehet rendezni. Az eltérés rendezése tehát bizonytalan ideig függőben maradhat.

Mintthogy ez a helyzet egyrészt alaptalan meggyanúsításra, másrészt pedig visszaélésre adhat alkalmat, kívánatosnak tartanám egy „Takarékbetét befizetési lap” nyomtatvány rendszeresítését. Ezt a nyomtatványt a betétkönyv számanak és a betétként befizetett összegnek beírásával s aláírásával alkalmazásával a betevő, illetőleg a befizető töltené ki s az a postahivatalnál maradna, vagy a napi számadás mellékletként a postatakarékpénztárnak volna beküldendő.

E nyomtatvány használata esetében az ilyen eltérések már a napi zárlatkor biztosan rendezhetők volnának.

\*

A m. kir. postatakarékpénztári közvetítő szolgálatban a csekkbefizetéseknek — amelyre a javaslat céloz — a javaslat szerinti okirattal való igazolására azért van szükség, mert a befizetőnek a befizetési lap elismervényén kívül a befizetett összegről egyéb okirat nem marad a kezében. Mintthogy pedig a befizetés rendszerint nem saját, hanem más személy, vagy cég csekkszámlájára történik, a befizető az értesítő lapon a kedvezményezettnek szóló értesítést is elkészíti. Mindezekre a takarékgazdaságban szükség nincs, mert a betétként elhelyezett összeg nyugtázása a vonatkozó betétkönyvben esetenként meg-



történik. Most tehát már csupán azt kell elbírálni, hogy a takarékforgalomban szükség van-e a csekkforgalomban használatos könyvelési szelvényhez hasonló célú és rendeltetésű okirat rendszeresítésére.

A takarékforgalom lényegéből folyik az, hogy a javaslat szerinti nyomtatvány rendszeresítésére szükség nincs, mert a takarékforgalomban — a csekkforgalomtól eltérőleg — mind a befizetések, mind a visszafizetések a betétkönyvbe történő esetenkénti bejegyzéssel állandó jellegű módon igazolva vannak és az esetleges eltérések a betétkönyvbe történő betekintéssel bármikor rendezhetők. Ha a javaslat szerint rendszeresítendő befizetési bizonylat és a felvevő postaal alkalmazott egyéb számadási okiratai között eltérés mutatkozik, az eltérést ebben az esetben is csupán a betétkönyv bevonása mellett lehetne rendezni, mert a befizetési bizonylat ebből a szempontból elégséges és megnyugtató támaszpontul alig szolgálhatna.

A csekkforgalomban rendszeresített könyvelési szelvény használata a m. kir. postatakarékpénztárnál jelentős munkamegtakarítást eredményez és mind a keze-

lést, mind az ellenőrzést megkönnyíti. Ezzel szemben a m. kir. postatakarékpénztárnak a könyvelési szelvényhez hasonló jellegű okiratra szüksége nincsen. A takarékforgalomban rendszeresítendő ilyen nyomtatvány ugyanis kezelési és ellenőrzési célokra felhasználható alig volna, mert a betevők egyrésze irástudatlan, nagyrésznél pedig még az aláírásnak alkalmazása is igen körülményes. Nyilvánvaló tehát, hogy ezektől a kisebb képzettségű betevőktől okirat jellegű nyomtatvány kitöltését nem lehet megkívánni.

Hasonló tárgyú javaslat a m. kir. postatakarékpénztárhoz ezideig nem érkezett és sem a közvetítő postahivatalok, sem a közönség részéről ilyen irányú óhaj eddig nem merült fel. A javasolt nyomtatvány rendszeresítését tehát gyakorlati szükség nem sürgeti s így nyilvánvaló, hogy a javaslat elfogadásával csupán a közvetítő hivataloknak a közvetítő szolgálattal kapcsolatos munkakörét bővítenénk, a nélkül, hogy az a kezelési és ellenőrzési eljárást bármilyen vonatkozásban könnyebbé vagy biztosabbá tenné. (Beküldött kérdés.)

## KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

### POSTA.

#### Dánia.

A dán postaigazgatásnak az 1932/1933. költségvetési évről szóló évi jelentése szerint a posta, távíró- és távbeszélő-szolgálat együttes bevétele 66.2 millió korona volt, amelyből 39.8 millió a postaszolgálatra esik. A kiadások végösszege 67 millió korona. Ilyen módon a postaigazgatás kereken 800.000 korona költségvetési hiánnyal zárta számadásait.

A postai szervek száma 1.438 volt, közülük 249 kincstári hivatal. A levélszekerények száma 10.274, míg a postaal alkalmazottak összlétszáma 12.503 fő volt.

A postán továbbított küldemények darabszáma (568 millió) az előző évi forgalommal szemben 2.4%-os csökkenést mutat.

A levélpostai küldemények (közönséges és ajánlott együtt) darabszáma 286.3 millió, a csomagoké 9.8 millió volt. A levélpostai küldemények darabszámából 245.5 millió esett a belföldi forgalomra. A költségvetési évben kezelt postautalványok darabszáma kereken 5 millió, 240.1 millió korona értékben volt. (U. P. 1933: 10.) (k. j.)

#### Északamerikai Egyesült Államok.

**Önköltségi számítás.** Az Amerikai Egyesült Államok postaigazgatását 1925-ből származó törvény kötelezi, hogy a forgalmi adatoknak a bevételek és kiadásokkal való összevetése útján évről-évre önköltségi számítás is végezzen, hogy az egyes szolgálati ágak jövedelmezőségét kimutathassa. Az önköltségi számítás alapját évenként négyszer e célra kijelölt néhány postahivatalnál és mozgópostánál egy-egy heti időszakon át folytatott adatgyűjtés képezi. Ezeket az egyheti időszakokat úgy választják meg, hogy a hétközre ünnepnap ne essék, viszont a különböző alkalmakkor megtartott négyheti adatfővétel alatt lehetőleg a hónap minden napjának forgalmát igyekeznek megfigyelni. Az így kapott forgalmi adatokból kiszámíthatják, hogy az egyes üzletágak küldeménydarabjai milyen önköltséggel kezeltek a postán és az évi jelentésben közli ezután az Egyesült Államok postaigazgatása, hogy vajjon az egyes üzletágaknál sikerült-e a költségvetési év folyamán bevételi többletet elérni, avagy mennyi ráfizetéssel járt az illető üzletágnak fönntartása.



Az 1932. év június havával zárt költségvetési évről adott jelentésében az Egyesült Államok postaigazgatása szintén beszámol ezekről az adatfelvételeiről és idevonatkozóan több kimutatást közöl az évi jelentés. Azt hisszük, hogy olvasóink érdeklődésére tarthatnak számot a következő adatok:

Az alábbi kimutatásban az egyes küldeményszékek bevételi eredményei, az összé-  
súly és az illető küldeményfaj darabszáma  
állanak egymással szemben és mindenütt  
fel vannak tüntetve ez adatoknak a posta  
összes bevételéhez, a postán kezelt küldemé-  
mények összé súlyához és darabszámához  
való és százalékban kifejezett számár-  
nya is.

Küldeményfajok	Bevétel dollárban	%	Súly angol fontban	%	Küldemény darabszám	%	Az egyes küldemények átl. súlya uncia-ban
Levelek, lev.-lap	310.325.470	54.4	378.398.655	7.1	14.598.191.902	60.0	0.4
Légipostai küld.	6.016.280	1.1	3.544.263	0.1	88.992.576	0.3	0.6
Ujságok	23.149.305	4.1	1276.547.168	23.9	4.552.420.052	18.5	4.5
Nyomatványok	50.687.165	8.8	289.082.040	5.4	3.640.939.168	18.7	1.3
Csomagok	113.217.991	19.8	3095.575.332	58.1	616.531.806	14.9	80.3

Egy másik kimutatás az egyes küldeménydarabokra eső átlagos bevételt és átlagos kiadást állítja egymással szembe:

Küldeményfajok	Bevétel		Nyereség esetleg ráfizetés és
	Kiadás	centekben	
Levelek, lev.-lap	darabja 2.6	2.1	+ 0.50
	fontja 82.2	78.7	+ 4.15
Ujságok	darabja 0.5	2.8	- 2.24
	fontja 1.8	9.8	- 8.00
Nyomatványok	darabja 1.4	2.2	- 0.79
	fontja 17.5	27.5	- 10.00
Csomagok	darabja 18.4	23.7	- 5.30
	fontja 3.7	4.7	- 1.05

A könyvelt küldeményekre külön számítások készülnek, amelyek szintén küldeményfajonként mutatják ki az önköltséget.

Ami most már az összeredményt illeti, ez az egyes küldeményfajokra nézve millió dollárokból számítva az évi jelentés szerint a következő:

Küldeményfajok	Bevétel	Kiadás	Többlet-ráfizetés
Levél, lev.-lap. (távols.)	223.7	211.0	+ 12.7
Levél, lev.-lap (helyi)	86.5	65.7	+ 20.0
Légiposta	6.—	23.7	- 17.7
Ujságok	23.1	125.2	- 102.1
Nyomatványok	50.6	79.5	- 28.9
Csomagok	113.5	146.2	- 32.7
Külföldi levélp. küld.	16.9	39.2	- 22.3
Ajánlott küldem.	10.3	19.6	- 9.3
Értékküldemények	6.1	9.—	- 2.9
Utánvételek	4.2	9.1	- 4.8
Express-szolgálat	9.4	9.9	- 0.5
Postautalványok	15.8	26.9	- 11.1

Ezekből a kimutatásokból megállapítható, hogy az amerikai posta csak az ú.n. I. osztályú levélpostai küldeményeknél, tehát a levelek és levelezőlapoknál nem dolgozik reáfizetéssel; minden más üzletágra több-kevesebb összeget reáfizet. Különösen nagy a ráfizetés az ujságoknál, amelynek az az oka, hogy bizonyos körzetben az amerikai posta az ujságokat díjmentesen szállítja. A külföldi szolgálatra azért fizet reá az amerikai posta olyan sokat, mert az egyes haitársaságokat hatalmas állami hozzájárulással segíti. De az is kitűnik ezekből az összeállításokból, hogy amíg minden darab levél, illetőleg levelezőlapnál fél centet keres az amerikai posta, addig az ujságpéldányok minden egyes darabjára 2.2, a csomagoknál 5.3, az ajánlott küldeményeknél 15, értékküldeményeknél 3.1, utánvételeknél 14.3, utalványoknál pedig 6.9 centet fizet reá.

Az évi jelentés is kiemeli, hogy az önköltségi árak megállapításánál csupán a bevételeknek és a kiadásoknak egymáshoz való viszonya jut kifejezésre, de nem veszi figyelembe az egyes küldeményfajoknak belső értékét, a többivel szemben való fontosságát, sőt azt a munkatöbbletet sem, amellyel a különböző kezelési eljárások között szükségszerűen fennáll. Éppen azért pusztán az önköltségi számok nem képezhetik egyetlen alapját a díjszabási tételek felépítésének. (Schw. Pztg. 1933 : 39. és D. Pztg. 1933 : 19.) (k. j.)

#### Hollandia.

A holland postának az 1932-es költségvetési évről kiadott évi jelentése szerint a postaforgalomban az előző évi forgalommal szemben körülbelül 5%-os csökkenés mu-



tatkozott. Forgalomemelkedésről csupán az Amsterdam—Bandoeng között berendezett és hetenként rendszeresen közlekedő légi-posta vonalon lehet beszélni. A forgalom-csökkenés mellett az évi jelentés 263.000 holland forint feleslegről számol be, amely felesleg 43 milliós bevételnél állott elő. (P. U. 1933. 10.) (k. j.)

### Franciaország.

**Járandóságcsökkentés.** Ujságközleményekből, olvasóink előtt is ismeretes, hogy az alig pár hétig uralmon lévő Sarraut-kormány a takarékosagra irányuló rendelkezések végrehajtásának erőszakolása következtében megbukott. Elődjét, a Daladier-kormányt szünték a közalkalmazottak ellenállása buktatta meg. Nem lesz tehát érdektelen — a francia szaklapok közlései alapján — megmondani, hogy miről is van ott tulajdonképpen szó.

A francia költségvetési előirányzat 1934. évre 7.7 milliárd hiányt tüntet föl. Ebből 3.6 milliárd az 1933. évi költségvetésből származik, 2.9 a kiadások emelkedéséből, 1.2 a bevételek csökkenéséből áll elő. E költségvetési hiány fedezésére a francia kormány 3.8 milliárdot a bevételek emeléséből és 3.6 milliárdot a kiadások leszállításából óhajt fedezni. A kiadások leszállításának csoportjába esik a közalkalmazottak járandóságának csökkentése. A kiadások leszállításával kapcsolatos takarékosági törekvések során tervezik a közalkalmazottak járandóságainak és nyugdíjainak 6%-os csökkentését, de csak az 1934. költségvetési évre. Ez a 6%-os csökkentés a fizetésre való tekintet nélkül minden közalkalmazottra kiterjed. A 25.000 frankot meghaladó fizetéseknél további 1%, a 60.000 frankot meghaladó fizetéseknél további 2% és a 100.000 frankot meghaladó fizetéseknél 3% további csökkentést tervez a kormány. E járandóságcsökkentések révén 1.3 milliárd, a melléki járandóságok szabályozása révén pedig 500 millió frank megtakarításra számít a francia kormány.

A takarékosági rendelkezések folytatásaként az állami közigazgatás egészére kiterjedő hatáskörrel országos takarékosági bizottságot szervezett a francia kormány, amelynek 1934. december 31-e előtt kötelezősége parlament elé terjeszteni a közigazgatás általános reformtervezetét. Ennek keretében még 1934. év folyamán közhivatalok összevonásával és megszüntetésével a hivatali állásoknak csökkentését tervezik. (P. N. 1933 : 45.) (k. j.)

A francia nyugdíjtörvény, mely még 1853. évből származik és határozmányait csak egyszer az 1924. év folyamán módo-

sították, akkor is a közalkalmazottak javára, — most lényeges átalakítás előtt áll. A kormány takarékosági javaslati a nyugdíjtörvénynek határozmányait is több irányban szigorítják. A nyugdíjakat az egész vonalra 6%-kal leszállítják. Megszüntetik a nyugdíjasok A) és B) csoportját, azaz a közszolgálat (postánál a mozgóposta és kézbesítőszolgálat) kedvezményes beszámítását. Kimondják, hogy a közalkalmazott a 30. szolgálati, illetőleg a 60. életévének betöltésével szerzi meg a legmagasabb nyugdíjra való igényt, de 63 életével, egyes kivételes esetekben 70 életével a közalkalmazott hivatalból nyugdíjazandó. A korhatárt gyermektelen tisztviselőknél 3, egy gyermekes alkalmazottnál két, és két gyermekesnél egy évvel hivatalból leszállíthatja a felsőbbség. Háromnál több gyermekes családna korhatárát hivatalból leszállítani nem lehet. (P. T. T. 1933. 35.) (k. j.)

### Németország.

**Díjleszállítás.** A német iparosok birodalmi szövetsége a postaminisztert a postai díjszabások, de különösen a nyomtatványok díjszabásának mérséklésére kérte. A postaminiszter válaszában bejelentette, hogy a német postának szándékában áll a postai díjszabások további tervszerű mérséklése. Az idevonatkozó, egymástól nagyon eltérő érdekeltségi kéréseknek azonban csak óvatosan abban a mértékben tud eleget tenni, amint ezt a posta pénzügyi helyzete megengedi. Ezt a komoly akaratát a német posta azal is bizonyította, hogy a keresztülvitt díjleszállítások révén ebben a költségvetési évben kereken 100 millió RM. bevételtöbbletről mondott le és ezt az összeget a német ipar és kereskedelem támogatására iuttatott összegnek tekinti. Ugyanakkor bejelentette a miniszter, hogy a szövetség kérelmére már is mérlegeli, vajon nem lehetne-e a sépírással készült sokszorosításoknál jövőben eltekinteni a 20 edvező példányban való feladás kötelezettségétől, esetleg az egyszerű feladandó példányok számát talán mérsékelni tudja. (A. D. Pztg. 1933 : 19.) (k. j.)

**Takarékoság.** A német posta bevételei nek az előirányzaton alul maradása a vezetőséget minden vonalon nagyobb takarékosagra inti. A birodalmi postaminiszter a kerületi igazgatóságokhoz intézett körrendeletével takarékosági okokból megszüntette a hivatalvezetőknek a kerület székhelyén havonként rendezett összejöveteleit és elrendelte, hogy a kerületi igazgatóságok találjanak más módot arra, hogy hivatalvezetőkkel egyébként annyira szükséges személyes érintkezést továbbra is, de költségmentesen fenntarthassák.



Eddig az 50 RM-on aluli útszámlakiadásokat a kerületi igazgatóságok maguk, tehát felsőbb engedély nélkül kiutalhatták. Ezt a szabályt egyik-másik kerületi igazgatóság úgy értelmezte, hogy pl. a hivatalvezetők értekezletek résztvevőinek útszámláit esetenként bírálta el és így előállott az az eset, hogy bár a hivatalonként fölmerült útszámla az 50 márkát nem haladta meg, de egy-egy értekezlet összköltsége az 1000 márkát is meghaladta. A kiadott rendeleteknek ilyen megkerülését a postaminisztérium most megtiltotta. (D. Ptzg. 1933. 21.)

(k. j.)

### Norvégia.

A norvég posta, az 1932. évről szóló évi jelentése szerint 8478 alkalmazottat foglalkoztatott, kik közül 83 a központi igazgatásnál, 2.469 pedig a kincstári hivataloknál és mozgópostáknál volt alkalmazva. A postahivatalok száma 4212; ezek közül 92 főpostahivatal, 49 fiókhivatal. A levélszekrények száma 7135. A postán továbbított küldemények száma kerekén 301 millió, körülbelül 11 millióval kevesebb, mint az előző évben. A postán kezelt küldeményekből 269 millió darab a belföldi forgalomra esett. A postán kezelt küldeményeknek értéke (a postautalványokat is beleértve) 1.173 millió korona volt, körülbelül 90 millióval kevesebb, mint az előző évben. A postautalvány forgalma maga 14 millió koronával esett. A norvég posta költségvetési feleslege 1,682.000 korona volt, ami 31,120.000 korona bevétel és 29,438.000 korona kiadás mellett állott elő. (P. U. 1933. 10.)

(k. j.)

„Utazás a lappok földjén rénszarvas fogaton“ című munkában olvashatjuk, hogy a mű szerzője, Olive Murray Chapman, a lappföldi Karasjokban felkereste a postahivatalt az odairányított postájának átvétele végett. A fáradhatatlan földrajztudós és kutató közlése szerint a posta innen — az időjárás kedvező vagy kedvezőtlen volta szerint — hetenkint 1—2 alkalommal indul, illetőleg érkezik. A posta ugyanis a tengerparttól indul és rénszarvasok által vontatott szánnal kell a hosszú utat megtenni, ami bizony — különösen, ha a hegyekben dúló viharral is meg kell küzdeni — sok időt vesz igénybe. A posta szerencsés megérkezését a postahivatal tetejére felvont norvég zászló adja tudtára a város lakosainak, akik csakhamar megjelennek a postahivatalban, hogy átvegyék küldeményeiket és tudomást szerezzenek a külvilág eseményeiről.

(The Post.) (Dr. L. B.)

### Oroszország.

Az orosz posta fejlődése az első 5 évi tervgazdálkodás alatt. A tervgazdálkodás

kezdetén Oroszországban a községek 50%-a sem ismerte a közvetlen postaszolgálat áldásait. A városok 49%-a, a vidék 88%-a és az összlakosság 84%-a élvezte a posta nyújtotta előnyöket. A kézbesítő szolgálat sem volt kielégítő. A tervgazdálkodás első négy évében a helyzet alaposan megváltozott. Míg 1928-ban 1000 km.<sup>2</sup> területre 0.7 postahivatal jutott, 1933-ban ez 1.9-re emelkedett; 1250 lakosra esik 1 faluzó-levélhordó.

Figyelemreméltó eredményt ért el a posta szállítási és kézbesítési szervezete. A vidéki kézbesítési kerületekhez tartozó területeknek csak 3,8%-a olyan, amelynek nincsen naponta kézbesítése; 3,9%-ában négyyszerrel több- és 3,3%-ában kétszerrel több a heti kézbesítés. A városokban a napi kézbesítések száma tetemesen megnövekedett. A legnagyobb városokban ez a szám 4 és 10 között váltakozik. Külterületi kézbesítés naponta kétszer történik.

Külön figyelmet fordítottak a mozgóposta szolgálatra. Új 20 méteres mozgópostakocsikat állítottak a szolgálatba. A gépkocsik teljesítménye 1928 óta megkétszereződött. A légi posta útja 8.300 km.-ről 38.800 km.-re és a vidéki postajáratok útja 202.000 km.-ről 741.000 km.-re emelkedett. A vidéken szállításra került postaküldemények száma 2.045 millióról 7.700 millióra emelkedett.

A nagyobb postahivatalok 93%-a távírószolgálatot is teljesít. A távíróvonalak hossza az 5 év alatt 1,430.000 km.-rel növekedett. A távírógépek számának emelkedését a következők mutatják: Morse gépeknél 6.257 helyett 10.000; Hughes gépeknél 328 helyett 600; Siemens gépeknél 18 helyett 68 és Baudet gépeknél 527 helyett 1.400 működik. A távíratok száma évi 28,7 millióról 80 millióra emelkedett.

Azoknak a postahivatalokkal bíró városoknak a száma, amelyek a vidéki távbeszélő központokkal összeköttetésben vannak 28%-ról 54%-ra, — távbeszélő vonalak hossza pedig 240.000 km.-ről 596.000-re emelkedett. (The Post.) (Dr. L. B.)

Légi postahivatal berendezéséről érkezett hír a titokzatos Oroszországból. A „Mai Oroszország“ című lap ismerteti az első légi postahivatalt, amely Moszkva és Karkov között rendszeres működést fejt ki. A vasúti postakocsinhoz hasonló kabin van a repülőgép fedélzetén a postaszolgálat részére berendezve. A szolgálatot 1—2 tisztviselő látja el, aki a gépre kerülő postanyagot gyorsan szétosztja és az útközben érintett községeknek a szétosztott anyagot ledobja. A szolgálatba beállított légi postahivatalon felül más repülőgéppel is kísérleteznek más irányban. A legnagyobb feladat most az, hogy hogyan lehet a községek pos-



taanyagát a repülőgépbe juttatni, anélkül, hogy az a földre ereszkedjék. A cikk annak a reménynek ad kifejezést, hogy ezt a kérdést is egy éven belül megoldják és ezzel megvalósul a világ leggyorsabb postaszolgáltatása.  
(The Post.) (Dr. L. B.)

### Svájc.

**Évi-jelentés.** A svájci posta évi-jelentése az 1932. költségvetési évről 4.683.000 fr. bevételi előirányzat kieséséről számol be, amelyből 3.421.000 fr. a költségvetési év második felére esett, annak bizonyosságául, hogy a költségvetési év folyamán a gazdasági válság állandóan nehezedett. Az évi-jelentés megállapítja, hogy az előirányzott bevételek elmaradását nemcsak a forgalom s ezzel a bevételek csökkenése, hanem az a körülmény is előidézte, hogy azoknál a küldeményfajoknál, amelyeket már eddig is ráfizetéssel kezelt a svájci posta, mint például az újságokat, a költségvetési év folyamán 33%-os forgalomemelkedés állott be. A bevételi tételek kedvezőtlen alakulását nem tudták ellensúlyozni a kiadási tételek megfelelő megszorításával. Éppen ezért, a költségvetési év eredménye lényegesen rosszabb az előző évivel szemben, mert az előző évi kerekén 15 millió fr. többlettel szemben az idei költségvetési évet mindössze 13 és fél millió fr. nyereséggel zárta.

A 4013 postahivatal közül 3698 a postaküldeményeket a házhoz kézbesíti. Mint-hogy a kézbesítő szolgálat költségei évről-évre emelkedtek, ezért a svájci posta mérlegeli, vajjon a gazdasági nehézségekre és a forgalom általános csökkenésére tekintettel nem lehetne-e a kézbesítő-szolgálatot komolyabb érdeksérelem nélkül korlátozni. Svájc ugyanis azokban a községekben, hol a lakosság száma az ötezeret meghaladja, naponként háromszor, ahol a lakosok száma a százötvenet meghaladja, naponként kétszer, a többi községekben naponként egyszer általában a címzettek lakására kézbesíti a postaküldeményeket.

Életbeléptette a svájci posta is az üzleti válaszlevelezőlapokat. Az évi jelentés az új küldeményfaj sikeréről számol be.

A levélpostai küldemények belföldi forgalma 0.1%-kal maradt az előző évi forgalom alatt. A csomagoknál a forgalom 2.7%-kal csökkent. A posta átlagos forgalma a feladásnál 21, a kézbesítésnél 30 és az átmenő forgalomban 27%-kal esett vissza az előző évi forgalommal szemben.

\*

**Díjleszállítás.** Különösen közgazdasági körökből eredő kívánságoknak megfelelően, a svájci posta is a díjleszállítását tervezi a következő év folyamán. Ez évben

a posta bevételeinek váratlan csökkenésére való hivatkozással még ki tudott térni a svájci posta e kérelmek teljesítése elől. Most azonban a postaszemélyzetnél keresztülyitt járandóság-leszállítás révén megta-  
karított 7.000.000 frank fele összegét hajlandó a kormányzat díjleszállítás formájában a közgazdaság megsegítésére fordítani. A szaklapok szerint elsősorban a távbeszélő előfizetési díjak és a gépkocsis menetdíjak és másodsorban a belföldi csomagdíj-szabásnak, különösen a kisebb távolságok díjévében való mérsékléséről lehet szó.  
(Sch. Pzgt. 1933. 46.) (k. j.)

\*

**A svájci százéves alpesi postaköcsi.** Korunkban, amelyet a gyors fejlődés jellemez, a régi intézmények változnak és tűnnek el a mult ködében. Bár nehéz idöket élünk, de azért a nevezetes évfordulókról megemlékezünk, amelyeknek történelmi nevezetességük van és érdeklődésünket méltán felkeltik.

Ezeket szem előtt tartva, a svájci szövetségi posta kiadásában fényesen illusztrált kötet jelent meg, amellyel a svájci alpesi postaköcsi 100. évfordulóját ünnepli. Ez a könyv az olvasót szórakoztatva visszavezeti a múltba és megérezkelteti a „régí jó idö“-t, amikor a svájci elődök az Alpokon keresztül vándoroltak, esetleg határokon és szánokon, rossz úton és dülökön botorkáltak, egészen a 100 lóerős motoros postaköcsikig, amelyek hegyeken-völgyeken átszárguldanak tökéletes úton és amelyek valóban azt a szellemet képviselik, amely a mi korunkat jellemzi.

Neves írók és festők, a legjobb munkáikat adták e könyv gazdagításához, amely a gyönyörű régi svájci rézkarcok és a modern festők festményeinek másolatait tartalmazza: itt a régi világ az újjal harmonikusan találkozik.

A svájci postaminiszter bevezetője így szól: „Körülbelül 100 évvel ezelött történt, hogy a svájci postaköcsi az Alpok veszélyes útjaira menni merészkedett. Ez az esemény valóban megérdemli, hogy megemlékezzünk 100. évfordulójáról, mert az emlékezetünkbe idézi atyáink boldog korát. Az elmúlt 100 év oly korra esett, amely — a technika fejlődését tekintve — az emberiség történetében a legcsodálatosabb.“

A postaköcsinak köszönhető, hogy az emberek ezreinek alkalmá volt az Alpok szépségében gyönyörködni. A munka megjelentetésével a svájci postának — a postaköcsi fejlődésének ismertetése mellett — elsősorban az volt a célja, hogy azok, akik nem ismerik az Alpok lenyűgöző szépségeit, immár kíváncsiak és fényűzően berendezett motoros köcsijait igénybe vegyék.



A történet annak a leírásával kezdődik, hogy 1775-ben egy angol turista milyen körülmények között tette meg az utat öszvérek által vont kocsiban az Alpokon keresztül; mily veszélyek környékeztek. A modern turista a motoros kocsiban biztonságos helyzetben méltán csodálkozik Mr. Greville hőstettén, amely nevezettet a modern turisták úttörőjévé avatta.

Az egyik fejezet, amely a régi jó időről szól, az alpesi levél- és áruszállítás módjával foglalkozik. Érdekes részleteket tartalmaz erről a szolgálati ágról, miközben visszavezet egészen a 17. századig, ismertetővén azokat az utakat, amelyek olyan jól ismert helvekre vezetnek, mint Szent Bernát, Simplon, Szentgotthárd, stb.

A svájci postakocsi kora 1850-től 1920-ig tartott és jelentőségéből lépésről lépésre vesztett, bár teljesen nem szűnt meg. Tulajdonképpen átalakult az idők folyamán. Új formáiban zavartalanul és gyorsan siklik át az úton gummiabroncsain, 100 lóerős gépével. A régi postakocsik egynehány példánva csendben nyúszik a berni postamúzeum előcsarnokában.

Míg a régi idő embere a postakocsin kitűzött céljához „ment“, addig a ma útasa a motoros kocsin „falia“ a kilométerek ezreit. Mit mond erről a statisztika? A múlt évben 300 000 ember vette igénybe a hatalmas svájci postakocsikat. Az útasok háromnegyed része nem kitűzött céllal ült a kocsiba, mert a kiindulási ponthoz tért vissza, hanem magáért a veszélyes úton való száguldás élvezete bírta ezeket az embereket a motoroskocsik igénybevételére.

Svájc az alpesi postaközlekedés kérdését a legtökéletesebben oldotta meg. A kocsik konstrukciója és azok tekintélyes vezetői első pillanatra azzal az érzéssel töltik el az útasokat, hogy életüket a legcsekélyebb félelem nélkül bízhatják reájuk. A hatalmas sárga alkotmányok a megbízhatóság és biztonság megtestesítői.

A legújabb típusú kocsik a háború utáni időben épültek. Üzembehelyezésük nagyban elősegítette a svájci szállodaipar kifejlődését: pl. Flimsben az éjjelen át ott tartózkodó útasok száma évi 400-ról 11.000-re emelkedett, ami nemcsak a szállodásoknak, hanem a postának is tetemes jövedelmet hozott. A kocsik népszerűsége napról-napra emelkedik. A könyv megjelenése után 1933. január hó 23. és 29. között a svájci posta kényelmes automobilja 9.588 utast szállított, 1672 személlyel többet, mint az előző év megfelelő időszakában.

Az utolsó fejezet élénk színekkel ecseteli azt az óriási küzdelmet, amelyet az Alpok zivataraival és hótömegeivel kell állan-

dóan vívni, hogy a közlekedés zavartalan-sága biztosítható legyen.

A svájci posta alpesi automobil szolgálata a tökéletesség mintaképe és méltán csodálkozást vált ki az emberből a sokoldalú postaszolgálatnak ez a tökéletes ága.

(The Post.) (Dr. L. B.)

\*

A svájci postaigazgatás igen hasznos és célszerű találmányt alkalmazott a távbeszélő készülékekre, amelynek az a rendeltetése, hogy a távbeszélő készülékek illetéktelen használatát megakadályozza. A dobozalakú pótkészüléknek igen egyszerű a szerkezete. Gombnyomással a készülék elzárható és ezt csak akkor lehet ismét használni, ha a hozzátartozó kulccsal kinyitjuk. A kulcsok keresztmetszete különböző. A távbeszélő készüléken tehát beszédet továbbítani vagy hallgatni csak az előfizető engedélyével lehet. A találmány alkalmazása esetén az előfizető a távbeszélőn történt hívást még akkor is hallja, amikor a készülék zárt állapotban van. Abban az esetben, amikor a készülékhez tartozó kulcs elveszett, az előfizető a készülékekre alkalmazott lepecsételt zsinórt elvágja és ezzel a távbeszélő készüléket ismét használható állapotba helyezi. A svájci postaigazgatás a használatban levő távbeszélő készülékekre a pótkészüléket 5 franc évi előfizetési díjért felszerelteti.

(The Post.) (Dr. L. B.)

## TÁVBESZÉLŐ.

Magyarország.

Magyarország bekapcsolódása az angol gyorstávbeszélő forgalomba. Londonban minden távbeszélő előfizetőnek megvan a lehetősége arra, hogy bármely angol távbeszélő előfizetővel a szigetország határain belül összeköttetést kapjon. Az előfizetőnek tehát beszélgetésének bejelentésekor a hallgatót nem is kell visszaakasztania, mert a kapcsolást úgy is mindjárt megkapja. A folyó év szeptember hó 18-án végzett számlálás szerint a helyközi bejelentések 88 százalékát már az új gyorsított eljárás szerint kezelték s a bejelentések 70 százalékát, mint gyors beszélgetést tényleg le lehetett bonyolítani. Az angol igazgatás legújabban egy lépéssel továbbment s a legtöbb európai ország távbeszélő igazgatásával oly értelmű megállapodást létesített, hogy az Angliából kiinduló és oly országokba szóló távbeszélgetéseket, melyek a Londont az illető országgal összekötő közvetlen távbeszélő áramkörön bonyolíthatók le, 18 és 10 órák közt ugyancsak, mint gyors beszélgetéseket bonyolítsák le s az angol hívónak ily esetben se kelljen a kapcsolásig hallgatóját letennie.



A külföldi forgalomban a londoni helyközi távbeszélő központ e beszélgetéseket „on demand” jelzéssel adja tovább s amennyiben az ilyen beszélgetések azonnali kapcsolása a rendeltetési országban nem volna lehetséges, erről a londoni hivatal az angol hivat két percen belül értesíti, Angliának Magyarországgal való távbeszélő forgalmában az „on demand” beszélgetések kizárólag az Anglia—Magyarország irányú forgalomban a f. é. október hó 28-ika óta vannak egyelőre kísérletképpen rendszeresítve Budapesten kívül mindazokkal a magyar városokkal, amelyeket Budapesttel legalább két közvetlen helyközi áramkör köt össze. E városok a következők: Baja, Békéscsaba, Debrecen, Győr, Kaposvár, Miskolc, Nagykanizsa, Pécs, Sopron, Szeged és Veszprém. — Dr. H. F.

### VEGYES.

**Az angol postaminisztérium vizsgálati osztálya.** Olyan hatalmas szervezetben, amilyen a posta, kisebb-nagyobb szabálytalanságok elkerülhetetlenek. Az alkalmazottak a társadalom minden rétegéből származnak és ez a tábor a legkülönbözőbb nevelésű emberekből áll. Itt találjuk az egyetemet végzett ifjút és a falusi iskola nyújtotta tudással rendelkező legényt. A jó, erkölcsös ember mellett, mint a mindennapi életben, elhelyezkedik a durva, ravasz haszonleső, egy szolgálatban, egy vezetés alatt. Mindezek ellenére, ha figyelembe vesszük az alkalmazottak nagy számát, kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy a visszaélések száma aránylag csekély és ha időközönként egy-egy esendő lélek a bűn útjára téved, ebből a postaszemélyzet összeségére következtetni nem szabad.

Az 1908. évi angol postatörvény 20. szakaszban foglalkozik a postán előforduló szabálytalanságokkal, visszaélésekkel. Vanek benne rendelkezések, amelyek tulajdonképpen az általános büntetőtörvény szakaszainak ismétlései azzal az eltéréssel, hogy az ott megállapított büntetések helyett másikat rendszeresít. Pl. a közönséges lopás kisebb büntény, de aki postacsomagot, postazárlatot lop: az igen súlyos, életfogytiglan tartó elzárással is sújtható. Az egyik rendelkezés szerint azt a járatkísérőt, aki a postakocsinak hivatalos személyek részére fenntartott helyére illetéktelen gyént felvesz, 20 fontig terjedhető pénzbírsággal büntetik. Ezzel kapcsolatban igen jellemző eset történt.

Régebben a vidéki kézbesítők a saját költségükön tartott lófogató kocsijukon a

kézbesítésre kapott postaküldeményeken felül árut és utasokat is szállítottak. Egyik kézbesítő visszatérő útjában vadászok által ejtett vadat rendszeresen szállította. A postás hivatalos útja után a vadászó háza előtt kocsijával megállott, egy lezárt kosarat hirtelen a kocsiba dobta és a kézbesítő gyorsan elhajtott. Az ügyeletes rendőrszem többször tanuja volt ennek, anélkül, hogy közeléphetett volna. Döntő lépésre szánta el magát. Tudta, hogy a postásnak, nem messze a vadászó házától, a kocsit el kell hagynia, hogy magáncsomagokat továbbításra átvegyen. Elhatározta, hogy a kézbesítő távollétében a kocsi-ban elbújik és így fog a dolog végére járni. A rendőr azonban még csak a tilalmas kocsi-résben volt, amikor a postás visszatért és a hivataltan vendéget a kocsi-ból kiharancsolta. Mikor az a felhívásnak nem tett eleget, a kézbesítő a rendőrt az úmenti árokba dobta. A rendőrhatalóság a postást hatóság elleni erőszak miatt elfogta. A bíróság előtt a posta ügyésze kijelentette, hogy a kocsit postakocsi lévén, a rendőr illetéktelenül helyezkedett el rajta és így a kézbesítő kötelességét teljesítette, amikor a betolakodót eltávolította. A bíróság az eljárást megszüntette, a rendőrt pedig figyelmeztették, hogy jövőben ne legyen túlbuzgó...

A postaszolgálatban elkövetett visszaélések felderítése és megtorlása a postaminisztérium központi titkárságának alárendelt és 30 főből álló vizsgálati osztály feladata. Súlyosabb esetekben ennek az osztálynak rendelkezésére áll a központi rendőrségnek egy az erre a célra alakított különítménye. A gyanúsított megfigyelésére esetenként 1—1 tisztviselőt rendelnek ki. Sokszor előfordul, hogy a gyanúsított munkája közben kell megfigyelni. Nagyobb hivatalokban, a kézbesítők és irányítók helyisége mellett, illetve fölött e célt szolgáló figyelő-fülkét találunk, melynek bejárata rendszerint az eső emelet elzárt részén van. Modern épületben ezek a megfigyelő fülkék kényelmes elrendezésűek. Régi épületekben fásasztó módon, sőt sokszor veszélyes alkalmatlanság igénybevételevel tudta csak a megfigyelő kötelességét teljesíteni. Így pl. egyik hivatalban kéményszerű építménybe helyezett létra segítségével jutottak a kijelölt helyre. A megfigyelő tisztviselő egyszer komoly vagy talán inkább mulatságos helyzetbe került. A létrán lejövet háta a falhoz, egyik lába pedig két létrafok közé szorult. A teljesen elzárt kürtőből segélykiáltását nem hallhatták. Az volt a szerencséje, hogy egyik kartársnak feltűnt hosszasan távolléte. Keresésére indult és társát



a félelemtől és fájdalomtól félig alétan megtalálta a létrán.

A vizsgálati osztály tisztviselőit népszerűtlenség kíséri munkájukban. Általában azt hiszik róluk, hogy minden áron a „bizonyítékok“ megszerzésére törekednek és ennek a célnak az érdekében az eszközökben nem igen válogatnak. Ezzel szemben tény az, hogy eljárásuk módját szigorú szabályok írják elő és a legcsekélyebb szabálytalanságot is felelősségre vonják őket. Egyike a legszigorubb rendelkezéseknek az, hogy nem szabad elfoglulniak lenni. Így a próbacsomagot nem szabad értéknilyvánítással ellátni és ezzel a gyanúsítottat a bűnre csábítani. Szem előtt kell tartani, hogy senkit sem szabad addig elítélni, amíg bűnösségét minden kétséget kizáróan be nem bizonyítják. Viszont, ha valakit a próbacsomag felbontásánál, illetve eltulajdonításánál tetten értek, fel kell tételezni, hogy ez nem volt az első eset.

A lopás elkövetésének bizonyítására szolgál a próbaküldeményben elhelyezett értéktárgy eltulajdonítása, illetve annak a tettesnél való megtalálása. Ebben az esetben a bizonyítékokat maga az eljáró hatóság szolgáltatja s így a külső tanúk igénybevételével járó kellemetlenséget el lehet kerülni. Itt nem lesz érdektelen megemlíteni, hogy az összes foglalkozási ágak között a „könyvesek“-é (Bookmaker) az, amely — természeténél fogva — leginkább ki van téve a visszaélések gyanújának, viszont senki sem vonakodik annyira a tanuskodástól, mint a könyves. Minthogy az állásvesztés súlyos, az egész életre kiható büntetést csak a kétségtelen és teljes bűnösség esetén lehet alkalmazni, bár nem lehet feltételezni, hogy a vizsgálatot vezető tisztviselő bárkit is tudatosan ártatlanul vádolna: a gyanúsított alkalmazott megkísértését, „beugrasztását“ a nyomozás eszközévé tenni nem szabad. Nem kívánatos ugyan a bűnesetekből bűnügyeket csinálni, de nem kevésbé fontos az, hogy a posta megszabaduljon az ilyen fekélyektől, amelyek nemcsak a feladókknak és a címzettnek okoznak kárt, hanem a postaalkalmazottaknak és magának a postának a jóhírét is rontják.

Minden postatolvajt természetesen nem lehet leleplezni. Sok esetben valamelyik alkalmazott bűnössége nyilvánvaló, azonban a helyzet és a tolvaj ügyessége a leleplezést lehetetlenné teszik. Sokszor a kártársak ismerik a tolvajt, de a tanuskodástól való idegenkedés és a vizsgálati osztállyal szemben érzett ellenszenv hallgatásba bírja őket.

A nyomozás munkáját megkönnyíti az a tapasztalati tény, hogy a tolvaj bűnét

mindig egy és ugyanolyan módon követi el, abban a tudatban, hogy az ő módszere a legtökéletesebb, hogy ennek alkalmazása mellett a vizsgálati osztály leleplezésétől nem kell félnie. Megfeledkeznek azonban arról, hogy a vizsgálati osztály számos év gyakorlati tapasztalatainak a birtokában van és ezek munkájában kiváló szolgáltatásokat teljesítenek. Igen leleményesnek kell lenni annak, aki a lopás új, ismeretlen módszerével a büntetés alól ki tudna bújni. Hellyel-közzel előfordulhat, hogy a vizsgálati osztály átmenetileg téves nyomot követ, de a legtrikább az az eset, amikor a tettes huzamosabb ideig nem kerül az igazságszolgáltatás kezére. Mint-hogy a vizsgálati osztály tisztviselői is emberek, tévedésnek ők is ki vannak téve és bizony — ha a büntetést is ők szabnák ki — megállapításuk némelykor igazságtalanságra vezetne. A vizsgálati osztály feladata csupán a visszaélések megakadályozása, illetve leleplezése.

A vizsgálati osztály nem nyomoz csupán egyszerű lopási ügyekben. Pl. postamesteri számadások felülvizsgálatánál olyan szabályellenességet észlelnek, amely a postamester eljárását gyanússá teszi. A megejtett vizsgálat során megállapítást nyert, hogy a postamester a személyzet járandóságát írónnal kitöltött nyugtára kifizette és a nyugtázott összeget kijavítva, nagyobb összeget számolt el. Ily módon a postamester egyideig jövedelmét bűnös után megnövelte, de azért ennek következményét nem kerülhette el.

A posta kárára különböző, sokszor igen ügyesen kieszelt, csalást követnek el, de a vizsgálati osztály — csekély kivételtől eltekintve — a tettest kinyomozza és ártalmatlanná teszi. Az alább ismertetett esetben a tettest nem tudták elfogni, de a csalásnak ez a módja rövid idő múlva nem ismétlődött. A postautalványokat, ugyanis, oly ügyesen hamisították, hogy csak a legfigyelmesebb összehasonlítással lehetett a valóditól a hamisított utalványt megkülönböztetni. Minthogy a hamisításra fordított idő és munka sokkal drágább lehetett, mint amennyi hasznot a hamisítással el lehetett érni: megmagyarázhatatlan maradt a hamisítás célja. A visszaélés felderítése után erre a hivatalokat körrelepletilig figyelmeztették, azonban a tettest nem tudták elfogni. Minthogy alig 10—12 darab ilyen hamis utalványt fizettek ki, az eljárást megszüntették.

A vizsgálati osztály — működésének ellenőrzése céljából — az igazságügyi hatósághoz időközönként egy-egy folyamatban levő ügy iratait felterjeszteni köteles. (The Post Annual) (Dr. L. B.)



A posta és az első hírlapok. A 15. században a lovas hírvivőszolgálat működési körét az írott üzenetek továbbításával kibővítették. Valószínűleg Sforza herceg kezdeményezésére 1455. Milánó és Genova között rendszeres postajáratot létesítettek. Ekkor a küldöncök, akik azelőtt kizárólag a monostorok szolgálatában állottak, a közönség leveleinek továbbításával is kezdtek foglalkozni. Körülbelül ebben az időben a községek igen jelentékeny része az egymás-közi hírszolgálat lebonyolítására postaküldöncöket alkalmazott. Ezt a szolgálatot a 17. században Németország területén a Thurn és Taxis posták kiszorították és csakhamar valóságos monopóliumot szereztek. A kereskedelem igen nagy szerepet játszott az országok és a városok közötti írásbeli érintkezés fejlődésében. A nevezetes kereskedelmi és ipari városok által fizetett küldöncök szabályos időközökben beúzták Középeurópát. A 15. században pl. a svájci Szentgallen rendszeres lovasjáratot létesített Nürnbergbe, majd Lyonba.

A kereskedelmi forgalom növekedésével nőtt annak a fontossága, hogy a kereskedelem értesítést kapjon azon területek politikai és gazdasági viszonyairól és eseményeiről, amelyekkel összeköttetésben állott. Az üzletfelek az üzleti levelekhez, különféle értesítéseket tartalmazó papírlapokat csatoltak. Akadt olyan élelmes ember, aki ezeket az újdonságokat összegyűjtötte és a közönségnek eladta. Városok, sőt magánosok is ilyen „levél-újság”-ot alapítottak és ebből tekintélyes jövedelemre tettek szert.

Erzsébet királynő idejében Londonban központi hírszerző iroda működött, amely számos levelezőt foglalkoztatott, és amely kézírassal előállított kiadmányait posta útnán juttatta az előfizetőkhez. Ezeket az újságokat nemcsak Angliában, hanem a külföldön is türelmetlenül várták és az előfizetők között több uralkodó is szerepelt. Nemcsak Angliában, hanem Belgiumban, Franciaországban, Németországban és más államban is ezeknek a kezdetleges újságoknak a kézbesítése — akárcsak napjainkban — a postaszolgálat egyik ágát képezte.

Látjuk tehát, hogy a posta majdnem minden államban, hosszú időn keresztül, még a nyomtatott újság feltalálása előtt, nagy szerepet játszott a hírek terjesztésében. A postaszolgálat vezetett az első újságok szerkesztésének és kiadásának gondolatára. (The Post.) (Dr. L. B.)

A „Brazil Philatelist” szerint 1840-től 1932-ig összesen 61.056 fajta postabélyeget bocsátottak ki. És pedig: Európa 19.866, Amerika 16.239, Afrika 12.852, Ázsia 9.017 és Oceánia 3.082 fajtát. Ez a szám azonban nem vonatkozik azokra a változatokra,

amelyek a perforálás, a színezés és a vízjel különbségéből származnak. A legtöbb fajtájú postabélyeggel rendelkezik: Nicaragua (1333), Columbia (1062) és Törökország (1057). A legkevesebb bélyegfajtát találjuk Victóriában (2) és VII. Edward földjén (1). (The Post.) (Dr. L. B.)

Az Amerikai Egyesült-Államok elnöke, a takarékosági intézkedésekkel kapcsolatban, a kongresszus előtt kijelentette, hogy többek között az állami alkalmazottak fizetésével is kíván foglalkozni. E célból március 10-én egy öttagból álló bizottságot választottak. A bizottság egynehány óra alatt elkészítette azt a javaslatot, amelyet a képviselőház már március hó 11-én 266 szavazattal 138 szavazat ellenében megszavazott. A szenátus március 15-én — éjjeli ülésben — 62:13 szavazat arányában, némi változtatással szintén elfogadta. A változtatások következtében a képviselőház március hó 16-án a javaslatot ismét tárgyalás alá vette, amelyet most 373 képviselő „igen” szavazata 19 „nem” szavazattal szemben megszavazott. Ebből láthatjuk, hogy a második alkalommal a tiltközö képviselők száma nagyon megcsappant.

Ennek a törvénynek a főbb rendelkezései a következők:

Az elnök felhatalmazást kap arra, hogy megfelelő módon megállapítsa az 1928. év I. felében hatályos volt létfenntartási költségeket és ezt az időszakot alapú vehesse az állami alkalmazottak fizetésének megállapításánál a következők tgyelenbevételeivel:

a) a fentjelzett időtartam életfenntartási költségei összehasonlítandók az 1932. év II. felében tapasztalt létfenntartási költségekkel és a fizetések ennek arányában csökkentendők legfeljebb 15%-kal;

b) a létfenntartási index 6 hónaponként megállapítandó és ennek alapvételével a fizetéseket a következő 6 hónapra ismét rendezni kell.

Roosevelt elnök kormánya az 1928. év I. felére vonatkozó index-számot 171-ben (1913 = 100), — az 1932. év II. felére pedig 133,9-ben állapította meg, ami 21,7% csökkenésnek felel meg. Ez azt jelenti, hogy a csökkenés mértékét a fizetésre alkalmazva, a maximalás 15%-os csökkenést adja.

A csökkenés tekintet nélkül a fizetések nagyságára, tehát az évi 1000 dolláron aluli fizetéseket is beleszámítva, minden kategóriára vonatkozik. E tekintetben az új törvény szigorúbb rendelkezéseket tartalmaz, mint az előző. Az éjjeli szolgálatért járó külön munkadíj, amelyet a korábbi rendelet csökkentett, eredeti összegével ismét folyósítandó. A 15 napos fizetéssel járó szabadságot ismét engedélyezték. Az úgyneve-



zett szabadságolási rendszert, amely 8.5% fizetéscsökkenést jelentett, az új törvény megszüntette. Az automatikus előlépés és az üres állások betöltése továbbra szünetel. Kivételt csak az elnök kifejezett hozzájárulásával lehet tenni. A törvény kimondja, hogy ha a pénzügyi helyzet úgy kívánja,

akkor a 90 napos fizetés nélküli szabadságolást a végrehajtási utasítás kimondhatja. A postaminiszter a szolgálat érdekében az alkalmazottakat az egyik szolgálati ágból a másikba áthelyezheti. A nyugdíjakat az új, csökkentett fizetések figyelembevételével kell rendezni. (The Post.) (Dr. L. B.)

## HIREK.

### Nouvelles.

**A m. kir. postaszemélyzet gyászünnepe.** A m. kir. posta személyzete szokásos évi gyászünnepségét hősi halottai és évközben elhunyt kartársai emlékére november 4-én tartotta meg. Reggel 8 órakor a Szerviták templomában ünnepies requiem volt, amelyen a postás zenekar és énekkar működött közre. Innen a postásság testületileg a főpostának Párisi-utcai és Petőfi Sándor-utcai sarkán elhelyezett hősi emlékműhöz vonult, ahol a személyzet koszorúját báró Szalay Gábor, a posta vezérigazgatója, helyezte el kegyeletteljes szavak kíséretében. A kegyeletos ünnepélyt a postás zenekar által játszott Himmusz fejezte be.

**A m. kir. postai jóléti alapítvány kezelési bizottsága családfe, feleség és gyermekek (hozzátartozók) után rendes és rendkívüli temetési segélyek fejében f. évi október hónapban az alábbi összegeket folyósította:**

A) A táblázat II. csoportjába tartozó alkalmazottaknál 7 esetben 4.200 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 1.120 pengő lett volna esedékes.

B) A III. csoportba tartozó alkalmazottaknál 16 esetben 4.460 pengő 50 fillért. Ezzel szemben a régi alapon csak 1.712 pengő került volna kifizetésre.

C) A IV. csoportba tartozó alkalmazottaknál 27 esetben 6.305 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 2.404 pengő lett volna esedékes.

Az október hó folyamán folyósított temetési segélyek összege tehát 50 esetben 14.965 pengő 50 fillért tett ki, míg a régi alapon csak 5.236 pengő került volna kifizetésre.

**Rádióhét és rádiókiállítás rendezése.** A m. kir. posta a rádió népszerűsítése érdekében az érdekeltséggel karöltve, december hó 2–10-ig rádióhetet rendez és ennek keretében rádiókiállítás is lesz. Ezen a kiállításon, amely Kossuth Lajos-utca 9. sz.

alatt tekinthető meg, a rádiógyárakon és kereskedőkön kívül a m. kir. posta, a belügyi és honvédelmi minisztériumok is részt vesznek.

A rádióhét tartama alatt a Rádió Rt. az egyes műsor-számokat a kiállítás helyiségében felszerelt stúdióból közvetíti. A stúdió fala üveg, így a kiállítást látogató közönség a szereplőket láthatja is.

A posta a férőhelyek arányában 50 f. viteldíj ellenében autóbuszokon kiszállítja a közönséget Lakihegyre az új nagyteljesítményű adóberendezés antenna-tornyának megtekintésére. Az autóbuszok naponta kétszer, délelőtt 10.30-kor és délután 1.30-kor indulnak Lakihegyre a Szép-utcából. Jegyek a kiállítás területén levő postahivatalnál válthatók.

Rádióüzenetek is továbbíthatók a kiállításról. Egy-egy üzenet díja 25 szóig — beleértve a címet is — 50 fillér.

Aki a rádióhét tartama alatt lép be a rádióelőfizetők közé, 1934. évi február hó 1-ig ingyen hallgathatja a rádiót, mert az előfizetési díjakat csak ettől az időponttól kezdődőleg kell fizetni.

A rádiókiállítás egész nap este 11 óráig nyitva van. Belépődíj a helyszínén váltva 50 fillér, dohánytözsdekben és rádiókereskedőknél 30 fillér.

## Szerkesztői üzenetek.

Bally Béla postamester, Veszprém 3. A postai alkalmazottak magánjogi felelősségét illetőleg, szíves figyelmébe ajánlom dr. Forster Károly postaigazgatónak lapunk 1931. évi február havi 2-ik számában megjelent: „A postaalkalmazottak magánjogi felelőssége a közönséggel szemben” című cikkét.



## Közvetlen kimutatás a m. kir. posta 1930. 1931. és 1932. évi forgalmáról.

Év	Hó	F e l a d á s								L e a d á s						Távíró		T á v b e s z é l ő														Rádió vevő- berende- zések száma	Hó	Év
		Ajánlott küldem- ények	Érték- levelek és érték- dobozok	Betét, kézi és sommás csomagok	Posta- (utánvételi és megbízási) utalványok		Postatakarék és csekk befizetések		A Budapest 62. és 72. sz. postahivata- loknál feladott közönséges levélpostai küldemények darabszáma	Ajánlott küldem- ények	Érték- levelek és érték- dobozok	Betét, kézi és sommás csomagok	Posta- (utánvételi és megbízási) utalványok		Postatakarék és csekk kifizetések		Felvett távírók	Kézbesít- ett távírók	Kezdeményezett		Érkezett		Budapesti egységes hálózatban				Vidéken							
					darab- száma	összege pengőben	darab- száma	összege pengőben					darab- száma	összege pengőben	darab- száma	összege pengőben			darab- száma	összege pengőben	darab- száma	összege pengőben	darab- száma	összege pengőben	az egész országban	közte Budapesten	az egész országban	közte Budapesten	távbeszélő állomások (főállomá- sok, fővezé- tékek) száma	közvet- len (taxi, tűjelző- stb.) ösz- szekítte- tések száma	budapesti			
		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a		d a r a b s z á m a				
1930	December	1.258,751	57,310	1.128,905	968,794	151.390,824	1.771,324	191.347,529	17.519,420	1.330,053	61,827	1.188,551	946,349	151.464,954	373,354	115.149,840	239,946	272,770	341,401	105,069	336,722	201,988	46,601	—	8.796,485	213,090	64	20,025	961,734	14,105	307,909	December	1930	
	Január	1.128,676	49,592	850,752	904,902	143.043,388	1.610,662	150.947,670	14.292,871	1.194,204	55,208	894,817	899,467	140.383,283	326,477	103.579,883	208,416	242,352	318,684	94,653	317,127	95,825	46,667	—	8.682,193	193,910	64	19,830	1.049,133	14,087	314,737	Január	1931	
	Február	1.024,383	44,527	787,827	813,778	133.243,808	1.408,330	167.497,935	12.678,724	1.056,604	49,273	828,237	828,297	133.825,283	281,220	72.449,662	195,340	224,944	300,946	86,945	298,337	85,972	46,731	—	8.884,788	202,020	65	19,782	1.120,878	13,824	319,756	Február		
	Március	1.045,895	49,033	943,279	884,367	123.312,840	1.336,868	133.054,680	17.369,930	1.010,236	51,718	975,092	845,634	120.009,398	291,822	51.236,044	212,097	298,001	338,081	108,201	329,237	103,464	47,092	2,045	8.035,118	176,690	77	19,773	1.064,269	13,230	322,284	Március		
	Április	970,730	45,302	828,378	840,844	134.362,770	1.373,374	132.986,163	15.420,721	1.016,719	48,801	895,594	846,555	131.576,031	310,907	79.979,884	197,120	250,776	339,555	104,638	333,563	102,318	46,934	2,090	8.763,708	205,724	77	19,644	1.169,476	13,235	323,343	Április		
	Május	954,128	45,880	879,216	820,774	136.067,686	1.447,497	181.305,441	14.033,974	1.014,623	50,470	947,942	823,047	140.417,935	286,345	83.165,953	223,625	283,492	354,395	103,234	341,888	102,053	46,994	2,090	9.386,231	223,501	77	19,683	1.219,608	13,445	322,342	Május		
	Junius	982,796	43,216	823,587	802,333	132.511,521	1.389,501	146.259,264	13.956,453	1.017,014	46,213	853,579	800,057	130.314,327	283,195	74.662,826	242,512	293,715	420,539	105,643	411,242	106,596	47,265	1,894	9.383,615	228,283	77	19,666	1.287,290	13,437	320,365	Junius		
	Julius	958,192	46,231	799,579	885,200	111.532,505	1.298,368	124.875,797	12.040,153	994,833	54,136	845,953	860,212	102.330,272	301,489	86.166,956	238,605	312,760	415,921	115,063	405,308	117,706	47,085	1,879	8.623,189	221,540	76	19,403	1.292,585	13,463	317,599	Julius		
	Augusztus	895,962	48,691	720,914	832,172	66.257,885	1.302,472	178.692,645	10.648,033	955,253	55,800	752,406	829,527	72.007,893	282,111	83.212,395	243,289	305,301	393,144	118,552	356,303	121,711	46,808	1,883	7.813,329	239,545	78	19,310	1.203,295	13,653	314,980	Augusztus		
	Szeptember	963,244	51,567	846,117	773,849	66.971,177	1.306,963	169.507,962	16.562,751	1.011,558	57,938	878,619	781,344	68.897,116	284,948	79.555,461	218,971	274,671	382,119	113,311	375,927	114,678	47,147	1,884	8.031,081	226,243	78	19,211	1.199,047	13,447	314,517	Szeptember		
	Október	1.022,582	54,254	884,054	926,479	82.070,083	1.512,114	176.449,430	16.426,184	1.090,922	59,493	940,716	899,104	83.773,888	333,867	109.981,140	212,421	272,020	395,066	116,195	387,333	116,014	47,211	1,886	8.838,166	235,993	78	19,066	1.270,218	13,344	316,167	Október		
	November	936,202	50,077	793,887	840,321	71.523,908	1.437,792	236.481,370	13.476,020	999,997	56,162	845,744	807,325	67.649,366	272,189	67.394,552	189,265	249,996	369,274	110,639	360,886	109,981	47,032	1,884	8.958,480	229,923	78	18,813	1.263,975	13,126	320,243	November		
<b>Összesen:</b>		12.135,541	585,680	10.286,495	10.293,813	1.352.288,395	17.195,265	1.989.404,886	174.425,234	12.792,016	644,039	10.847,250	10.166,918	1.342.649,746	3.627,974	1.006.534,596	2.621,607	3.280,798	4.369,125	1.282,143	4.283,873	1.278,306	—	—	104.196,383	2.596,462	—	—	14.101,508	—	—	<b>Összesen:</b>		
1931	December	934,351	46,603	987,530	879,701	71.893,971	1.520,432	177.056,738	14.731,615	979,613	54,589	1.028,428	881,106	76.811,754	348,998	101.741,238	186,295	244,777	351,397	108,029	337,521	205,040	47,095	1,877	8.945,196	217,232	78	18,647	1.208,671	13,003	325,032	December	1931	
	Január	883,093	39,832	665,482	761,557	69.541,194	1.278,101	126.224,369	13.257,314	943,188	48,325	698,248	785,776	63.476,155	271,825	62.939,740	149,986	210,486	299,043	94,888	289,064	92,138	46,950	1,871	8.936,708	208,269	78	18,513	1.167,015	12,904	332,553	Január		
	Február	837,927	39,314	651,834	757,570	67.567,704	1.308,777	164.847,866	12.283,124	862,549	45,963	657,057	767,265	66.879,296	277,639	76.615,403	144,504	201,964	282,303	92,240	270,952	88,068	47,055	1,841	8.832,966	212,774	78	18,415	1.144,019	12,841	337,120	Február		
	Március	798,730	40,610	763,653	749,585	57.183,835	1.258,176	117.883,849	18.022,603	855,650	46,813	779,890	765,777	60.315,999	309,178	58.830,534	160,268	217,407	283,720	88,783	274,225	85,258	46,890	1,857	8.645,339	198,710	78	18,267	1.122,994	12,748	341,572	Március		
	Április	799,213	38,430	669,585	876,341	66.152,270	1.250,232	115.131,980	15.350,399	841,634	43,682	689,009	772,465	68.333,197	303,196	93.800,625	160,749	216,301	305,041	96,777	293,629	89,686	46,885	1,856	9.074,149	217,639	78	18,117	1.165,770	12,753	341,093	Április		
	Május	741,120	37,370	706,427	713,265	63.830,813	1.233,292	152.416,547	11.918,721	782,222	40,793	727,014	733,980	62.885,733	247,582	46.149,574	171,729	232,669	297,596	94,779	288,791	91,497	46,907	1,854	9.268,914	217,963	78	18,030	1.121,557	12,889	337,462	Május		
	Junius	749,238	37,217	672,075	722,693	58.679,822	1.245,729	130.682,163	11.381,035	781,247	40,205	692,595	729,862	58.823,164	280,238	66.220,453	179,483	236,603	311,125	101,631	299,243	96,863	46,800	1,858	9.185,702	216,780	79	17,978	1.158,692	12,927	332,695	Junius		
	Julius	733,513	37,100	650,127	757,807	64.805,250	1.165,583	114.837,414	11.299,368	776,916	40,172	685,477	784,591	61.017,806	304,324	70.247,239	185,259	242,955	333,974	105,124	322,789	100,698	46,715	1,848	8.385,971	200,875	80	17,913	1.131,335	12,966	327,614	Julius		
	Augusztus	720,168	42,659	657,040	753,792	66.164,979	1.232,017	150.329,690	10.768,519	754,773	46,179	658,070	771,563	71.549,288	272,450	67.873,232	201,995	257,186	340,214	104,191	327,302	100,298	46,664	1,858	7.584,548	200,046	80	17,882	1.081,752	12,980	323,120	Augusztus		
	Szeptember	754,769	42,811	768,903	759,822	64.385,489	1.203,461	142.990,361	18.006,530	794,608	44,996	771,677	719,915	59.785,000	279,682	59.330,289	192,352	248,755	347,190	110,411	336,735	106,976	46,820	1,857	8.197,501	228,650	80	17,815	1.160,336	12,959	320,256	Szeptember		
	Október	764,482	43,848	797,634	828,451	79.815,098	1.421,611	148.217,977	19.490,679	803,030	46,774	818,769	828,681	85.453,955	328,757	83.167,564	175,887	235,757	334,505	103,298	324,416	99,381	46,747	1,858	8.829,356	218,993	81	17,904	1.125,219	12,822	319,449	Október		
	November	741,764	43,313	792,184	737,515	65.637,936	1.390,147	174.355,828	13.585,291	758,627	45,767	810,512	751,404	62.220,954	271,573	47.674,074	161,093	218,501	317,188	98,546	308,805	97,613	46,890	1,858	9.172,942	221,146	81	17,845	1.158,009	12,589	320,095	November		
<b>Összesen:</b>		9.458,368	489,107	8.782,474	9.298																													



